DE SANCTIS SEPTEM DORMIENTIBUS.

SANCTORUM SEPTEM DORMIENTIUM

HISTORIA

EX ECTYPIS

MUSEI VICTORII

EXPRESSA.

DISSERTATIONE

ET VETERIBUS MONIMENTIS

SACRIS PROFANISQUE

ILLUSTRATA.

B Res. 140462

ROMÆ

EX TYPOGRAPHIO PAGLIARINIANO.

ANNO REP. SAL. CIↃ. IↃ. CC. XLI.

SUPERIORUM PERMISSU.

? 1975534

IN HONOREM TRANSIERVNT TRIVMPHI
ETIAM INSTRVMENTA SVPPLICII.

S. Leo PP. Sermone in Natali S. Laurentii Martyris.

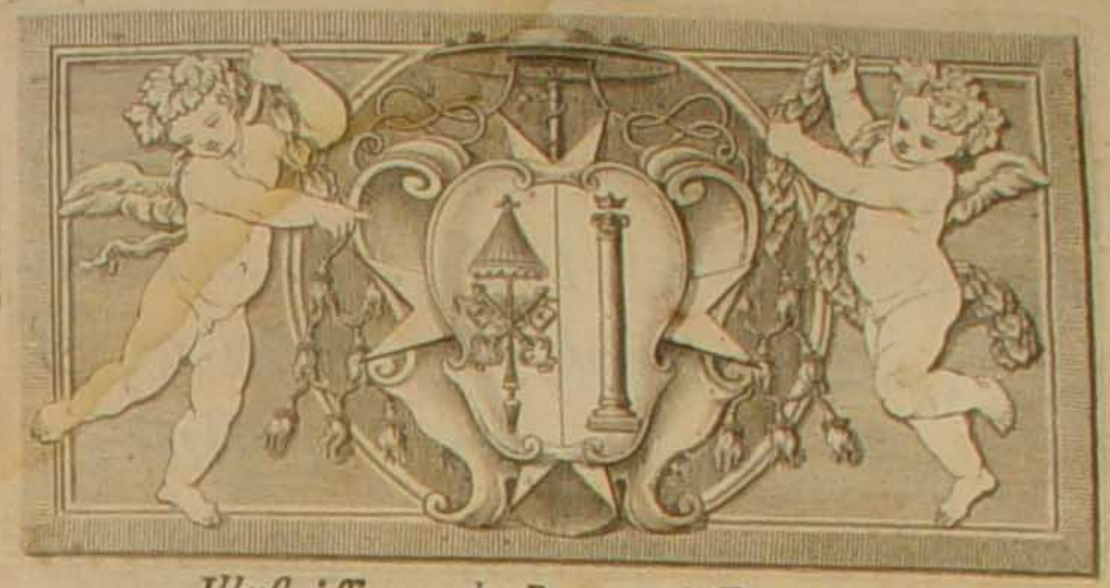

Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino

PROSPERO COLUMNÆ

SS.MI DOMINI NOSTRI

CUBICULI PRÆFECTO.

THOMAS, ET NICOLAUS PAGLIARINI. S. P. D.

NON, quæ plerique maxime admirantur, ſummum genus, dignitas, opes, & alia ejuſmodi multorum communia, optabilia potius quam laudabilia,

(etsi fortuna in Te Vir Amplissime ea contulit universa,) sed quæ tua sunt, præclara & excelsa indoles, magnum, & laudandarum Artium studiis subactum ingenium, egregia in liberalium disciplinarum cultores voluntas, atque in omnibus præstantissimis actionibus tuis generosus animus semper tui nominis memor, tuorumque imitator Majorum, ea nos potissimum impulerunt, ut vehementer te coleremus, & nos nostraque res Tibi veluti Patrono, seu potius Domino dederemus. Morum deinde tuorum mira facilitas, & suavissima Comi-

tas,

tas, quæque Principem Virum maxime decet humanitas incredibilis, nos ita firmiter in tua Clientela attinuerunt, ut nulla vi umquam illinc nos avelli posse videamur. Tuo igitur Tuique similium ope, & auxilio freti novam Typographiam adornavimus, cui si talium Virorum aura benigne aspiraverit, verendum non erit ne in instituto cursu hæreamus, sed plane confidimus, nos eo quo intendimus perventuros. Nam quæ antiquitatibus illustrandis Viri eruditionis, & doctrinæ laude florentes ad nos quotidie afferent, ea certum nobis est prælo

omnia

omnia ſubjicere in ſpem ineundæ eorum gratiæ, qui ejuſmodi elegantiis delectantur; Quarum cum Tu præcipuo quodam amore tenearis, hanc Diſſertationem ad cognoſcendam Antiquitatem ſpectantem Tuo Nomini dedicatam voluimus, non temere in eam ſpem adducti, fore ut hoc munuſculum, ſive pro tua in hæc ſtudia voluntate, & favore, ſive etiam pro Magnitudine Animi Tui, quâ ſummam in Te obſervantiam noſtram multis documentis gratam Tibi eſſe declaraſti, libentiſſime excipias. Vale. Romæ VI. Idus Maii An. MDCCXLI.

PRÆ-

EDITUS mihi conſcius ſum, expoſitionem aliquam in Tabulas æreas *Muſei Victorii*, quæ de OSTRANIS, & SENTINATIBUS populis meminerunt, Viris eruditis paullo ante ſpopondiſſe; tamen in ea elucubranda, ingenue fatendum eſt, alio me impulit ſacræ vetuſtatis ſtudium (quo mirifice ab ineunte ætate delectatus ſum, & quod vel integros meos libellos occupare ſolet, vel ſi non integros, ſaltem partem non modicam implere conſuevit); ita ut ab incœptis modo recedendum eſſet, occulta vi cogente eumdem laborem in aliud tempus differre, ut alacrius reſumeretur, atque inſtauraretur aliquando novis curis. Igitur ſi quis tamquam moroſum hominem velit me amice reprehendere, habet unde excuſet dum hæc eduntur: non enim eſt mihi animus ab illuſtrandis illis antiquiſſimis, ac vere ſingularibus

Ta-

Tabulis alienus (1), sed prævaluit Sacri Monimenti veneratio, ut priorem locum hæc eadem, quæ scribimus obtinuerint, illa posteriorem. Sacrum Cimelium, quod vulgare constituimus, multas plane meretur piorum, doctorumque Virorum inspectiones, quas fortasse digestas, non sine aliqua studii adsiduitate, Deo Optimo Maximo legentes acceptas referent, non nobis, qui illo juvante movemur ad hæc potius eligenda, quam alia quæcumque, & ista illis præferenda. In hac Dissertatione, ut Lectoribus morem gerere videremur, multa Scriptorum testimonia & locos ad Historiam Sanctorum VII. Dormientium (de qua disquirendum est) explanandam, & illustrandam, pro occasione descripsimus, atque adtulimus ad paginarum extremas oras (2), quo magis expedire duximus, & opportunum. Acta, a quibus loci

(1) Has æreas Tabulas, ab aliis jam editas, emendatiores vulgavimus Pagina XII. & Pag. XIII. post Præfationem ad Dissertationem Glyptographicam, editam Romæ Typis Zempelianis (in 4.) Anno. CIↃ. IↃ. CC. XXXIX. Sed quam emendatissime illas edidimus eodem anno in folio majori ex eadem Officina Typographica Joannis Zempel, collatis iterum exemplaribus vetustissimis.

(2) Cicero *De Natura Deorum* Libro I. pag. 237. inquit. *Nec vero probare soleo, id quod de Pythagoreis accepimus, quos ferunt, si quid adfirmarent in disputando, quum ex eis quæreretur, quare ita esset, respondere solitos*, IPSE DIXIT. *Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præjudicata potuerat, ut etiam sine ratione valeret auctoritas.* Ergo ratio præsit opinioni.

ci excerpti sunt, distinximus, in *Antiquiora & Acta alia*, ut a Bollandianis nuncupata fuerunt, licet priora sint legitime tributa *Jacobo Sarugensi*; alia *Sancto Gregorio, Turonensium Episcopo*, ut faciliori negocio, qui cupiunt, valeant recognoscere cum editis: *Acta longiora*, quod minus sincera putentur, parcius adire curavimus. Ceterum Codices non nullos manu scriptos inspeximus cum Historia eorumdem Sanctorum: Vaticanos (1), Vallicellanos (2); sed nihil in his animadvertimus, quod Acta vulgata, atque Historiam magis perspicue illustraret. Tamen ex eisdem aliqua descripsimus, & ea in Appendice vulgabimus, quæ de vetusto cultu illis tributo fidem faciunt. Ciceronis autem sen-

(1) Codices Membranacei Vaticanæ Bibliothecæ, olim *Reginæ Svecorum Christinæ*, quos vidimus.

Codex 493. pag. 162.

Codex 542. pag. 81. Ex hoc Codice descripsimus Acta Sanctorum VII. Dormientium, quæ cum in paucis differant ab Actis Longioribus a Bollandianis evulgatis, minime edenda esse decrevimus.

Codex 593. pag. 149.

Codex 622. pag. 1.

Codex 711. pag. 92. In isto Codice legitur Oratio in honorem Sanctorum VII. Dormientiũ, quam in Appendice edimus.

Codex 1127. pag. 162. Habet Acta Sanctorum Ephesinorum, quæ *Acta alia* a Bollandianis nuncupantur.

Codd. Vaticano-*Palatini*, quos vidimus.

Codex 477. pag. XII. Ex hoc Codice descripsimus quæ pertinent ad Historiam Sanctorum VII. Dormientium, & ea loco Appendicis vulgantur.

Codex 863. pag. 19.

Codex *Vaticanus* 5084. pag. 25.

(2) Codex signatus intus & extra F. 8. Titulo recentiori notatus: *Opuscula varia antiquorum auctorum*. Continens vero *Summam* Joannis Belleit, *de reddenda ratione Ecclesiasticorum Officiorum*, & *de Festis Sanctorum*.

Ibidem legimus, ac etiam descripsimus fragmentum Vitæ Sanctorum VII. Dormientium. Illud tamen edere non ducimus opportunum.

ſententiæ, quas indicare oportebat, ad editionem Operum ejuſdem a *Petro Victorio* curatam, purgatam, ac publicis typis impreſſam Venetiis in folio in Officina Lucæ Antonii Juntæ reſpondent. Gemmas tres ex *noſtro Muſeo*, quæ ad ornatum Operis eduntur, neque de iis peculiare aliquid differitur, exprimunt Literæ initiales E. in Præfatione, O. in Epiſtola ad Lectorem, & P. in Diſſertatione Hagiologica. Literam E. ornat Gemma, in qua ADAM. & EVA uxor; ambo ſtantes in Paradiſi medio, ubi arbos ramoſa (1) fructibus, ac frondibus dives, atque onuſta. Truncum arboris vario ambitu complectitur, adſcenditque callidus Serpens, ad Evam capite converſus, ac quaſi cum ea loquens. Ea vero contra Dei præceptum, pomum ex eadem arbore, *Scientiæ boni, & mali*, jam decerptum, conſpicit comeſura; quem deinde, utinam numquam comediſſet. Adam adloquitur Evam, & utrimque aliæ arbores ſpectantur. Hiſtoria notiſſima eſt ex Divinis Scripturis (2). Eadem in antiquo vitro exciſo exſtat pariter in *eodem Muſeo*; ubi in alio vitro antiquo, bracteata auro lamina conſpi-

(1) De ſpecie Arboris, nihil exploratum. (2) Lib. Gen. Cap. II. & Cap. III.

ſpicuo, viſitur Arbor cum Serpente circumvoluto: Emblemate, eamdem ipſam Hiſtoriam compendio recludente. Gemma, quam ibi loci exhibemus, *Lapislazulus* nuncupatur. Litera P. Jeſum Chriſtum exprimit quum inquit (1). EGO SUM PASTOR BONUS. BONUS PASTOR ANIMAM SUAM DAT PRO OVIBUS SUIS. (2) EGO SUM PASTOR BONUS, ET COGNOSCO OVES MEAS, ET COGNOSCUNT ME MEÆ: ET ANIMAM MEAM PONO PRO OVIBUS MEIS. Igitur rudi, brevique tunica indutus, & calceis more ruſticorum, nullo cultu religatis, Ovem, quæ perierat geſtat humeris ſuis, aliæque duæ de ſuo ovili ſculptæ ſunt utrimque ad ejus pedes. Adeſt *Arbor* parte una; ex alia *Anchora*, & in ima parte *Piſcis*. Omnia plena myſterio. Non nulla ex his explanantur in Nummo æreo Veterum Chriſtianorum (3), & illuſtrantur inſigni, ac plane magni facienda alia Gemma anulari *in Muſeo Victorio* adſervata, & (4) ad calcem ejuſdem Libri edita. Hanc Gemmam cum Paſtore Evangelico, dicunt *Carneolam* antiquarii. Alia Gemma,

(1) Joannis Capite x. Verſic. II. (2) Ibidem, v. 14. & v. 15. (3) Parte II. Cap. XVII. (4) Pag. 105.

quæ decorat centrum Literæ O. in Epiſtola ad Lectorem,

Auditum Superis, auditum Manibus Orpheum

refert, quo Lyram modulante, ut ait Silius Italicus (1),

Cum ſylvis venere feræ cum montibus amnes.

Hoc autem ſymbolo veteres Chriſtiani pro Imagine Jeſu Chriſti uſi ſunt(2),ſæpenumero illum ita depingentes in parietinis Sacrorum Cœmeteriorum: Cujus rei plura monimenta adferunt Boſius, atque Aringhius, ac poſtremo de illis teſtatur Boldettus in Obſervationibus ad Sacra Cœmeteria (3). Ipſam Gemmam a priſcis Chriſtifidelibus ſculptam fuiſſe, neque adfirmaturi ſumus, neque profecto negaturi. Modus tamen artificis, qui ad inferiorem cælaturæ claſſem pertinet, facile Chriſtianorum opus fuiſſe perſuadet. Quum Ethnicis plerumque inſervirent peritiores artifices, & ipſi quoque Ethnici eſſent. Nos certe pretioſum hunc anularem lapillum ceteris ſacris lipſanis adjunctum

(1) *Bellor. Punic.* Lib. XI. v. 462. & v. 468. Vide Caſſiodorum Lib. II. *Variarum*, Epiſt. XL. Virgil. Lib. IV. *Georgicor.* Ovidium, Horatium, Claudianum &c.

(2) Vide ſis Euſebium Pamphilum in Oratione de Laudibus Conſtantini, habita in Tricennalibus, Capite XIV.

Utebantur quoque primo ævo Chriſtifideles muſico Lyræ inſtrumento pro ſymbolo, ut tradit S. Clemens Alexandrinus, *Pædagog.* Lib. III.

(3) Lib. I. Cap. VII.

ctum religioſe cuſtodimus: lapillum vero nuncupant *Carneolam*. Tabulam æri inciſam, in qua Ectypon cum Hiſtoria Sanctorum Epheſinorum Dormientium expreſſum eſt, ornavimus Chriſti Monogrammate, literis A. & ω. utrimque inſcriptis, uti in anulo quodam vetuſto cum aliis ſacris cimeliis vulgato, a nobis proditur (1). Palmas quoque, & Coronam adjecimus, certaminis feliciter conſummati ſymbolas. Demum floſculos Papaveris ſeptenos (quos Somno dicavit antiquitas, ut notum eſt), non tantum ornamenti gratia adpoſuimus; verum etiam, ut quoquo modo vulgarem opinionem ſectantes, viſo antiquo Monimento, animadverterent illico Dormientium titulum eiſdem Sanctis tributum non eſſe ſine myſterio. Quum vero in Operis progreſſu non numquam ſermo occurrat de Vitreis quibuſdam monimentis, quæ ab antiquariis, recentiori vocabulo, *paſtæ antiquæ* nuncupari ſolent. Atque illa ſecus parentur ab iis, quæ a claro Viro Philippo Bonarrotio Senatore Florentino deſcripta ſunt in Opere de Fragmen-

(1) *Nummus æreus Veterum Chriſtianorum Commentario in duas Partes diſtributo explicatus &c.* Parte I. Capite XL. pag. 52.

tis Vaſculorum (1), in quibus imagines ſacras ex auro bracteato expreſſerunt veteres Chriſtiani, & profanas iconas pagani: operæ pretium fore duxi, methodum, qua utenſteris memoriam opificii perquam utilis exponere: maxime quia noſtra ætate ſumma in eis perfectio commendatur (2); ita ut Jaſpides nigræ, virides, rubræ; Achates variegati, Carneolæ, Hyacinthi, Amethyſti, Chalcedonii affabre exprimantur; poſitiſque in conſpectu, veterum anulorum vitreis hiſce paſtis, cum ipſis gemmis de veritate rei quaſi contendendum ſit. Igitur parata gemma inſculpta, ſive exſcalpta, ſi quis velit hujuſmodi paſtas optime conficere; ſumta ferrea lamina, altitudinis circiter unius digiti, & in circulum, ſive in figuram ovatæ formæ ſinuata (circumferentiæ paullo majoris, quam ipſa gemma ſit); non utique ſtamno, ſive alia materia ſolidatur, ne ab elaſtica vi queat diſſolvi, quum ad ignem admovetur; ſed tantummodo perfecte jungitur, perforatis, clauſiſque reflexo, ſeu repercuſſo claviculo extremitatibus laminæ, quæ altera alteri, lima admodum imminutæ ſuperponuntur, ut circulum conſtituant. Tunſa deinde *terra Tripolitana* (quæ ita ab ea Civitate in Africa regione ſita appellatur, quæ *Regni Tripolitani* caput eſt, & ab antiquis Scriptoribus alio nomine dicitur *Leptis magna*, nunc autem *Tripolis Barbarorum*), tertia pars deſcripti circuli, eadem terra digito preſſa impleatur. Reliquum ejuſ-

(1) *Oſſervazioni ſopra alcuni Frammenti di Vaſi antichi di Vetro ornati di figure, trovati ne' Cimiterj di Roma &c.*

(2) Excellunt modo in Urbe *Carolus Anghier* Romanus Aurifex, filius *Adriani* Lutetiæ Pariſiorum nati, pariter Aurificis, qui paucis ab hinc annis Romæ vivere deſiit, & idem operis genus optime callebat. *Chriſtianus Fridericus Dehn*, Svecus, ex Provincia Pomerania, qui maximam gemmarum copiam hiſce vitris effinxit, & eamdem quotidie adauget gemmis inſignioribus. Harum vero elegantiarum ſeriem, venalem præbet: ſive etiam Ectypa ab illis diligenter ducta, pluſquam mille numero. Præterea *Auguſtinus Menga* Neapolitanus, cujuſvis generis fictitias hujuſmodi gemmas conflat. Hi autem omnes ſingulari propemodum artificio illas perficiunt; ita ut ſive opacas malis, ſive translucidas, niſi ad rotam, tamquam ad Lydium lapidem, experimento probaveris, veras eſſe gemmas putes: & ſi anulo illas inſerueris; quiſquis viderit; idemque artis peritus ſit, facile decipiatur. Materiam vero ipſis operibus faciundis præſtare ſolet *Alexius Mattioli* (cui potiſſime debemus egregia opera muſiva, quæ ab *Petro Adami* Neapolitano, nuper defuncto; itemque ab Equite *Petro Paullo Cibri. ſtophoro Romano*, Viro noſtro ævo clariſſimo coagmentata ſunt. Ab utroque enim multæ tabulæ, præcipue in Sacroſancta Vaticana Baſilica, æterno teſſellato opere confecta ſpectantur.). *Alexius* igitur vitreas oſſas parat gemmis factitiis conflandis valde idoneas. Sed ut ingenium viri Extraneis etiam hominibus innoteſcat; non enim de trivio, vulgareſque homines proponimus. Is purpureum colorem, quo Jaſpides factitiæ coloris rubri parantur, ſuo ſtudio adſequutus eſt, & in eo ad ſexaginta gradus coloris rubri (quam Scalam appellant), nempe a roſaceo ſubalbido ad purpureum ſerici villoſi mirabiliter pervenit, ſine quibus perpauca præſtaret ars muſivaria. Porro illuc deveneramus, ut quum ejuſdem coloris muſivarius indigeret, opera vetuſtiora neceſſe haberet diſſolvere, ac delere. Alia quoque laudabilia, atque utilia præſtat *Alexius* felici ingenii ſui conatu; ita ut dignus illo honore, & compenſatione cenſendus ſit, quem calamitas noſtrorum temporum, vel ſero, vel minime rependit.

ejuſdem terræ ponatur in catino, aqua multa ſuper effuſa, quæ manu, ſive rudicula, miſceatur, atque agitetur. Effundatur deinde ex ipſa aqua permixta in aliud vas, ut in fundo ejuſdem vaſis lutum deponat. Interim ex terra craſſiori, quæ in catino remanſit, pars altera ferrei circuli replenda eſt, atque calcanda pollice, eaque levior eſt primo *terræ Tripolitanæ* ſolo. Demum ex eadem terra elutriata, ut diximus, vulgo *decantata*, quæ leviſſima omnium eſt (1), aqua jam purgata ſecus emittetur, & tertia pars ſuperior ferrei circuli, tota ex ea pene exſiccata, atque, ut ita dicam, jam impalpabili, impleatur, ita ut redundet. Gemma deinde converſa cælatura premitur, quantum fieri poteſt ſuper iſta terra, & inverſo circulo, percutitur leniter bacillo, ſeu virgula ex latere, ſemel, bis, aut ter; ſtatimque gemma decidet, relicta impreſſione ſui nitidiſſima in illa terra circulo ferreo conſtricta, ac conſtipata. Attamen, ut quod in deſiderio eſt, perfectionis laudem obtineat, tutius erit in unaquaque gemma vitro effingenda,

(1) *Plane* non aliam terram facile inveneris, quæ cribro, licet tenuiſſimo expurgata lapillis, & craſſioribus arena calculis, ei poſſit comparari.

genda, opus explanatum iterare ſexies, octies, decies. Poſt hæc vitrum ſolidum, coloratum, ſive diaphanum, ſive opacum, quantum ſatis eſt operi faciundo, ſuperponatur circulo ferreo, ſeu *terræ Tripolitanæ* in circulo coactæ, ac typum gemmæ referenti, & ita in furno accenſis carbonibus undique æſtuante exponitur, donec vitrum liquefieri evidenter adpareat (caveant autem qui hæc agunt ab uſu follis omnino). Interea os furni clauditur ferreo repagulo, ut totus calor circa illud opus verſetur: aliquando tamen introrſus oportet adſpicere, ut vitri mox ſequutura liquatio conſpiciatur. Tunc temporis ferrea ſpathula vitrum comprimitur, ac forcipe tandem comprehenſo circulo extrahatur a furno, & ponatur in tepidario, donec omni igne conſumto, cum tepore paullatim frigeſcat, & ne per antiperiſtaſin a furno ad aërem frigidum translatum opus facili negocio findatur, & in partes plurimas, ut docet magiſtra rerum experientia, dilaceretur. Verumtamen, quæ de ferreo circulo, de furno, ac tepidario diximus, clarius oſtendent omnia

nia figuræ, quas curavimus incidendas.

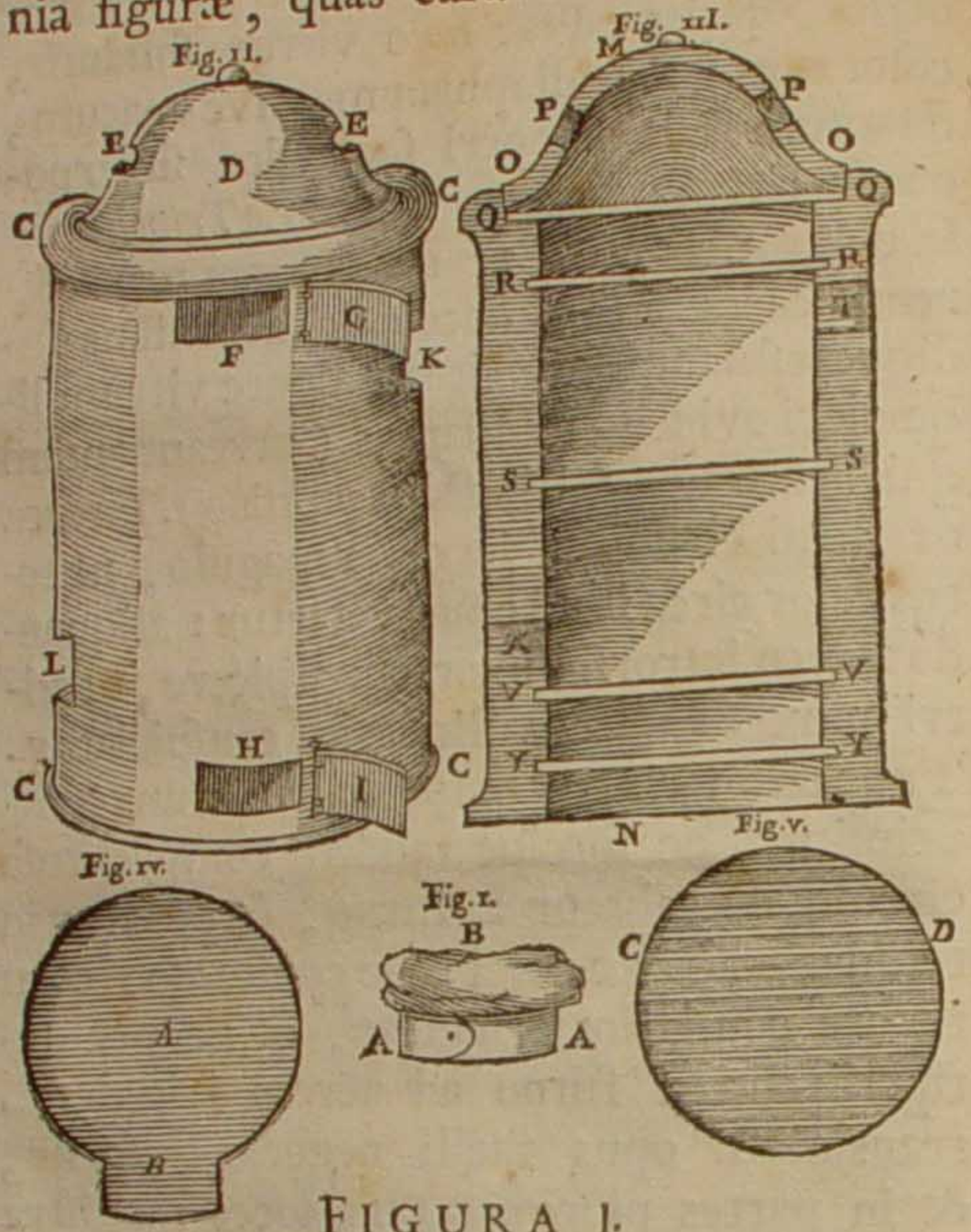

FIGURA I.

AA. Circulus ferreus, in quo *terra Tripolitana* cum gemma imprimitur.

B. Vitrum quod in Furno colliquandum est.

FIGU-

FIGURA II.

CCCC. Vas fictile, figura cylindri, paratum ad opus (1). Alii autem ad fictitias gemmas perficiendas Vase fictili utuntur, cujusmodi in Officinis Aromatariorum, & Spargyricorum adhibetur, in *Furnum*, *Fornacem*, *Cinerarium*, ac *Tepidarium* conversо.

D. Caput Vasis fictile, quod movetur ad nutum, ac placitum artificis, ut pars interior carbonibus repleri possit.

EE. Oculi duo in capite Vasis aperti, ut carbonibus repleto capite, aër utrimque permeans ignem alat. Vide Fig. III. Literis PP.

F. Os *Furni* ferreo repagulo occludendum.

G. Ferreum repagulum.

H. Os *Tepidarii*.

I. Ferreum repagulum ad claudendum os Tepidarii accommodatum.

K. Os Fornacis. Vide sis Fig. III. Litera T.

L. Os Cinerarii. Vide Fig. III. Litera X.

(1) Fit autem Vas ex creta rubra: ea nempe, qua ollæ coquinariæ conficiuntur. Hæc creta aqua dissolvitur, ac deinde cribro purgatur a lapillis, quibus permixta est; Deinde equino stercore, aresacto, laterculorumque pulvere, ac ferri limatura, creta miscetur, dicitur-que *Lutum Sapientiæ*. Non nulli, ut magis constans sit opus, quosdam ferreos circulos, puta tres, aut quatuor, in ipsa Vasis structura, cum creta componunt; coctumque Vas, ab igne non læditur.

FIGURA III.

MN. Vas fictile ſectum ſcenographice a ſummo ad imum.

MO. Caput Vaſis accenſis carbonibus exæſtuans.

PP. Oculi duo in ipſo capite Vaſis aperti, ut in priori Figura II. Literis EE.

QQ. Lamina ferrea os Vaſis cooperiens.

QR. Pars Vaſis vacua, quæ *Furnum* appellatur. Hæc autem pars Vaſis a Q. ad R. tota intrinſecus circumveſtitur lamina ferrea ſinuata uſque ad extremitates oris in ipſo vaſe aperti. Os indicatur Fig. II. Litera F.

RR. Lamina ferrea, cui ſuperimponuntur opera excoquenda, uti oſtendit Figura I. Eadem vero lamina RR. ita expanſa, ſicuti eſſe debet, ſatis exprimitur Figura IV. Literis *A. B.*

RS. Fornax carbonibus accenſis repleta.

SS. Crates ferrea, quæ Fornacis ſolum eſt, & cinerem in inferiorem loculum exonerat, Vaſe per eam diviſo bifariam. Sed ipſam cratem oſtendit Fig. V. Literis *C. D.*

T. Os Fornacis ad immittendos carbones, & excipiendum aërem apertum in Vaſe forinſecus, & ne calor ignis lædat artificem, dextrorſum. Vide Fig. II. Lit. K.

SV. *Cinerarium* æquale Fornaci RS.

VV. Lamina ferrea.

X. Os *Cinerarii* ad emittendum cinerem ſiniſtrorſum patens. Vide Fig. II. Lit. L.

VY. Pars Vaſis vacua, quæ *Tepidarium* dicitur, quod in ea, opera jam perfecta tepeſcunt, & æqualis eſt Furno QR.

YY. Lamina ferrea, quæ fundum Vaſis conſtituit.

FIGURA IV.

A. Lamina ferrea, quam deſcripſimus in ſuperiori Figura III. Literis RR.

B. Pars ejuſdem laminæ *A.* ſive RR. quæ implet ſolum oris Furni, indicatum Fig. II. Litera F.

FIGURA V.

C. D. Crates ferrea, quæ indicatur in præcedenti Figura III. Literis SS.

Figuræ adpoſitæ, ut ad uſum opportune reducantur, per partes ſingulas menſurantur pede, ſeu palmo architectonico: ſecus autem Figura I. quæ multo majori modulo delinea-

ta eſt, ut facilius perſpiciatur, & operationis ordo, clare, ac dilucide explanetur.

Ceterum qui operi incumbunt, utuntur ocularibus, ſive conſpicillo (1), quum introſpicere velint, ne calor ignis ab oſtio Furni vehementer emanans oculorum aciem lædat. Conſpicillum autem nulla arte optica elaboratum eſto, ne res minuat, aut adcreſcat; adhibetur enim ſolummodo vitrum cryſtallinum aptatum ad formam conſpicilli, ne viſus irritetur, aut vulneretur. Hæc vero breviter dicenda exiſtimavimus circa inſtitutum opus, prævia adloquutione; properandum enim modo eſt, & ad ipſam Hiſtoriam Sanctorum Dormientium contendendum. *Horæ quidem cedunt*, inquit Cicero (2), *& dies, & menſes, & anni, nec præteritum tempus umquam revertitur: nec quid ſequatur ſciri poteſt..... Tantum remanet quod Virtute, & recte factis ſis conſequutus.*

EPI-

(1) Adi Plinium Naturalis Hiſtoriæ Libro XXXVII. Cap. v. & ea quæ ad Plinium illuſtrandum nuper prodere libuit in Diſſertatione Glyptographica Capite XXVIII. pag. 103. & ſequentibus o amabo percurras velim, & ſi vacat, ponderare ne graveris.

(2) In Catone Majore. Pagina 513.

EPISTOLA
AD LECTOREM.

OMNIS generis monimenta, quæ latent in ſcriniis, ſive in abditis quibuſque locis, viris eruditis impervia, vix proſunt illi qui poſſidet (1). Heinc laudibus commendantur rerum antiquarum collectanea publicis typis excuſa, licet quandoque prodeant in vulgus nulla deſcriptione conjuncta. Nos igitur dum hæc cogitamus, aliqua *Muſei Vi-*

(1) Caſſiodorus (*Variarum Lib.* IV. *Epiſt.* XXXIV.) inquit: *Divitis auri vena ſimilis eſt reliquæ terræ ſi jaceat: uſu creſcit ad pretium; quando & apud vivos ſepulta ſunt, quæ tenacium manibus includuntur &c.*

Gemmæ quoque ab Oriente in Italiam advectæ (quæque ſplendoris gratia monilibus, atque anulis inſeruntur, variæque lucis fulgore, arte magiſtra naturam juvante, cominus, eminus intermicant), quouſque thecis occluduntur, pene ſimiles lapidibus quos calcamus reputari poſſunt, quum nullo luminis nitore ſplendeant. Inde Ovidius, rem noſtram acu tangens, Lib. II. Metamorphoſeon, Solis auratum currum deſcribens, ait:

Per juga Chryſolyti, poſitæque ex ordine Gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.

Idem pariter dicendum eſt, de quibuſque rebus optimo colore diſtinctis: color enim, nonniſi coruſcante lumine diſtinguitur. Sunt igitur hæc omnia, quum latent, atque ab uſu removentur, tamquam vere non ſint.

Victorii singularia cimelia de more illustrantes, alia quoque ejusdem Musei inedita emblemata hac illac in lucem emittenda curamus, parati pluribus vigiliis, sed jucundo labore, aliquando Musæum totum vulgare, atque exponere: modo vita suppetat (1), ac Lectoris gratia frui sine invidia concedatur. Porro in studia literarum incumbere e re nostra ducimus, nec quicquam ultra cupimus, nisi a te, Lector benevole, probari, quum aliquid in manus tuas damus. Tu interim hisce nostris lucubrationibus UTERE FELIX (2), & convivali adclamatione, quam ex antiquo vitro (3) nunc primum exhibemus (Urbis hospes sis, vel extraneus), lætare

(1) Ita Plinius *Epistolarum* Libro v. *Epist.* v. *Occurrant animo mea mortalitas: mea scripta: nec dubito te quoque eadem cogitatione terreri .... Proinde, dum suppetit vita, enitamur, ut mors quam paucissima, quæ abolere possit inveniat.*

(2) In gemmis anularibus antiquis hæc formula non semel occurrit. Mutuum aliquando accepi anulum aureum, sive potius anularem laminam auream vetustissimam, totam circum perforatam hisce literis. VTERE. FELIX. MVLTIS. ANNIS. Sed monimentum adeo elegans, paullo post igne liquatum amisimus. Heu rem iniquam, & gravissimam! Sed patratam impune.

(3) Hoc insigne fragmentum scyphi veteris ævi, hactenus ineditum exstat Romæ *in Musæo Victorio*. Ibidem literis ex albo legimus in antiqua carneola HAVE. In alia HAVE SECVNDE. In alia HAVE VITA. & in Anulo æreo ejusdem Musei, cujus lamina superior, sive *pala* (ut inquit Cicero Lib. III. *De Officiis*, pag. 466.), vestigii, seu calceamenti formam refert, literis excisis legitur VIVAS. Demum in alia antiqua carneola anulari ibidem adservata, persimili, sed græca adclamatione notatum legimus ζω. Scriptum in eleganti tabella utrimque ansata. Illius autem explanationem cupientes, petere possunt ab Juvenale, Satyra VI. ac Martiale, Lib. x. Epigrammate LXVIII.

tare temperate, ac sobrie; nosque communi literarum studio tibi unice devinctos, amare perge.

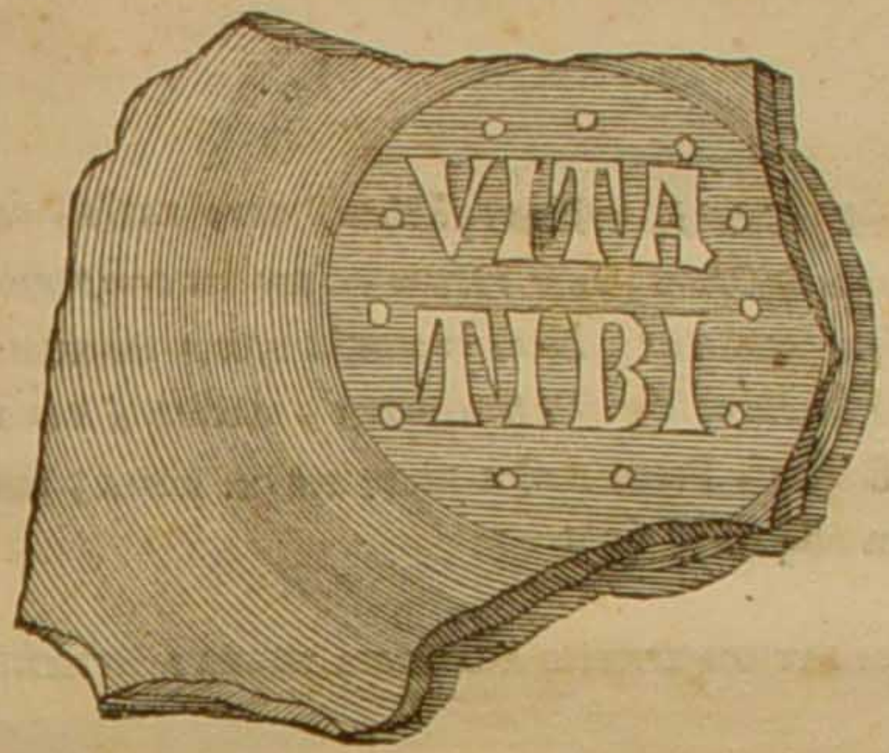

Fa-

Faciendi aliquid, vel non faciendi vera ratio, cum hominum ipſorum, tum rerum etiam ac temporum conditione mutatur. Nam recentia opera MAXIMI PRINCIPIS *præbent facultatem* NOVA, MAGNA, VERA *cenſendi* (1). Porro noſtra ætate FELIX ROMA; tandem enim aliquando (2):

IN LATIUM SPRETIS ACADEMIA MIGRAT ATHENIS.

(1) Plinius *Epiſtolarum* Libro VI. Epiſtola XXVII.

(2) Claudianus de Manlii Theodori Conſulatu verſ. 94.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM.

CAPUT I

DE utilitate quam adferunt Scriptores, maxime de rebus ſacris agentes. pag. 1.

II.

Socii Bollandiani differunt de Sanctis VII. *Dormientibus. Proponitur Ectypon* Muſei Victorii *cum imagine eorumdem Sanctorum.* 3.

III.

Quæ ſint hujuſmodi Ectypa, & quomodo conficiantur exponitur. 3.

IV

Sancti Septem Dormientes Epheſini ab aliis Sanctis, Dormientibus nuncupatis, diverſi. 5.

V

Deſcribitur Ectypon Muſei Victorii. 6.

VI

De Sanctis Dormientibus Epheſinis diſquiritur. 9.

VII

Illustrantur Instrumenta supplicii, & cruciatuum eorumdem Sanctorum Martyrum. 14.

VIII

Toreuma vitreum vetustum cum imagine Sancti Demetrii exhibetur. 15.

IX

Aliud Toreuma antiquum ex Amethysto vulgatur. 22.

X

De Sanctis Martyribus, eorumque differentia. De Sanctis Confessoribus. 24.

XI

Quare Sancti Martyres Ephesini Dormientes dicti sint explanatur. Vetera monimenta indicantur, proferuntur, & illustrantur. 28.

XII

Dormitio mortem significat in monimentis Christianorum. 32.

XIII

Domus æterna pro sepulcro apud Ethnicos frequenter: raro apud Christianos occurrit. Mysterium non idem utrisque. 39.

Multa

XIV

Multa de Somno disseruntur. Gemma vetusta editur, & illustratur. 44.

XV

Veterum Christianorum Lucerna cum symbolo Jonæ dormientis vulgatur. Item Vitrum antiquum cum eodem signo. 52.

XVI

Disquiritur an Sancti Ephesini fuerint a Somno excitati. 58.

XVII

Quod in Actis legitur de iisdem Sanctis excitatis a somno, exponitur. 60.

XVIII

Proponitur Auctoris conjectura. 63.

XIX.

De Sanctorum Ephesinorum agnitione. 67.

XX

De ætate hujus Gemmæ. Vetustior Sæculo IX. *vel etiam* VIII. *eadem adseritur.* 69.

FIGURAE
ET ANTIQUA MONIMENTA.

IN PRAEFATIONE.

I

Litera initialis E. *ex vetuſto Lapislazulo, Evæ Hiſtoriam exhibet, ab arbore vetitæ fructum de cerpentis.* Pag. V.

II

Inſtrumenta, quæ ad vitreas gemmas, vulgo paſtas *conficiendas neceſſario requiruntur.* XVI.

IN EPISTOLA AD LECTOREM.

III

Litera initialis O. *Orpheum repræſentat in antiqua carneola, cytharæ ſonitu feras, atque arbores trahentem.* XXI.

IV

Veterum adclamatio convivalis in fundo cyathi aureis characteribus expreſſa. XXIII.

IN DISSERTATIONE.

V.

Litera initialis P. *Boni Paſtoris imaginem refert*

fert ex antiqua carneola, aliis quoque ſymbolis veterum Chriſtianorum diſtincta. 1.

VI

CAP. V *Ectypon vetuſtum* Muſei Victorii *cũ Hiſtoria Sanctorum* VII. *Dormientium Epheſinorum ex antiqua Gemma.* 6.

VII

CAP. VIII *Vitrum antiquum cæruleum, atque diaphanum cum imagine ectypa Sancti Demetrii.* 17.

VIII

Aliqua Jeſu Chriſti Monogrammata ex Lucernis fictilibus antiquis. 18.

IX

Bulla antiqua ſummæ raritatis adfirmandam chlamydem a veteribus adhibita. 19.

X

CAP. IX *Cameum antiqui operis ex amethyſto cum imagine ejuſdem Sancti Demetrii.* 23.

XI

CAP. XI *Vitrum vetuſtum viride, ac deauratum cum typo Lazari a Chriſto ſuſcitati.* 30.

CAP.

XII

CAP. XII *Plumbeum Toreuma ſacris imaginibus utrimque diſtinctum.* 36.

XIII

CAP. XIII *Veterum Chriſtianorum titulus literis infrequentioribus inſculptus ex adverſo profanæ memoriæ.* 42.

XIV

CAP. XIV *Inſcriptio Caii Licinii Midonis ex antiquo marmore.* 47.

XV

Epitaphium Sancti Oneſimi ex vetuſto lapide Sacrorum Cœmeteriorum Urbis. 48.

XVI

Gemma a veteribus ethnicis inciſa, in qua Jupiter, Apollo Phœbus, & Diana. 51.

XVII

CAP. XV *Lucerna fictilis veterum Chriſtianorum cum ſigno Jonæ decumbentis ſub Cucurbita.* 53.

XVIII

Vitrum antiquum deauratum cum eadem Hiſtoria Jonæ decumbentis. 55.

I M-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Rmo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

Ph. Spada Archiep. Theodoſiæ Viceſg.

ADPROBATIONES CENSORUM.

I

S*Anctorum* VII. *Dormientium Hiſtoriam ex Ecclypis Muſei Victorii expreſſam, & Diſſertatione, veteribuſque Monimentis illuſtratam*, juſſu Rmi Patris Fratris Aloyſii Nicolai Rodulphii Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtri a me lectam; quia nihil Catholicæ Religioni, ac bonis moribus adverſum in illa reperi: Imo ea eruditione refertam deprehendi, quæ Eccleſiaſticæ antiquitatis ſtudioſis prodeſſe poterit, dignam publica luce cenſeo. Romæ Idibus Octobris. Anno Domini MDCCXL.

Petrus Pollidorus.

Quum

II

QUum jussu Reverendissimi Patris Nicolai Rodulfi Sac. Palatii Apostolici Magistri: *De Sanctis* VII. *Dormientibus Dissertationem* singulari studio, atque eruditione elucubratam diligentissime expenderim, in ea que nihil, quod a verae Fidei, Christianorumque morum institutis abhorreat, deprehendere potuerim, publici juris fieri posse censeo. Romae ante diem VII. Kal. Novemb. Anno Domini cIↃ IↃcc XL.

Franciscus Marianus Vatic. Basilicae Benefic. & Bibliothecae Script. Graecus.

IMPRIMATUR,

Fr. Nic. Ridolfi Ord. Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

SAN-

SANCTORUM

SEPTEM DORMIENTIUM

HISTORIA

DISSERTATIONE

ET VETERIBUS MONIMENTIS

ILLUSTRATA.

CAP. I

De Utilitate, quam adierunt Scriptores, maxime de rebus Sacris agentes.

PENE incredibile dictu est quam multæ nostra ætate in vulgus prodeant eruditorum Virorum lucubrationes, quibus Historia prioris ævi, tum Sacra, tum Profana illustratur. Et si velim illa pariter memorare, quæ versantur circa Philologiam, Quæstiones Academicas, & Rhetoricas exercitationes Oratorum, & Poëtarum, Latino, Thuscoque idiomate publicis typis excusa, profecto omne tempus in ipso differendi exordio consumeretur. Siquidem ea omnia ita avide plerumque expetuntur a curiosis, doctisque Viris, ut nova, laudandaque inventionis ratione,

CAP. I

tione, literariarum rerum nuncia Parisiis, Amstæledami, Londini, Genevæ, Bernæ, aliisque variis in locis edenda curarint; maxime vero in Italia, Venetiis, ac Florentiæ; quibus per singulas hebdomadas folium librorum tunc temporis impressorum Epitomen, sive summam promens, per tabellarios continuo euntes, & redeuntes deferri paullo ante constitutum est. Verum enim vero quid utilitatis ab Scriptoribus Ecclesiasticis nostro hoc ævo in describendis Sanctorum Vitis adsidue incumbentibus adpareat; nempe ab Hagiologis Bollandianis, qui singulis Sanctis propria die adsignata, Historiam vitæ prosequuntur, mirari potius licet, quam verbis exponere. Illud sedulo considerare oportet, ab anni initio, videlicet a Mense Januario (quo anni primordia, pene ab omnibus inchoantur), usque ad Diem XIX. Mensis Augusti, Volumina XXXV. jam prodiisse, non sine piorum, doctorumque hominum ingenti solatio; quod admodum nitide edita sint Acta Sanctorum, collatis inter se vetustis manu scriptis codicibus, & summa fide recognitis; præterea, quod prolegomenis lectissimis ornata

nata sint eadem Volumina, additis qua opus esse rati sunt, animadversionibus valde eruditis.

CAP. II
Socii Bollandiani differunt de Sanctis VII. Dormientibus. Proponitur Ectypon *Musei Victorii* cum imagine eorumdem Sanctorum.

ITA porro apud ipsos Mense Julio ad Diem XXVII. legenda occurrunt Acta Sanctorum Septem Dormientium (1), quæ nunc expendimus, vulgare cupientes Ectypon vetustum *ex Museo Victorio*, in quo iidem ipsi Sancti VII. Dormientes exhibentur in antiqua gemma, fortasse modo amissa, insculpti.

CAP. III
Quæ sint hujusmodi Ectypa, & quomodo conficiatur exponitur.

HÆC autem Ectypa, ut illi etiam, qui minus norunt intelligant, quid istud rei sit, & quam simillima exemplari exsistant; Vel fiunt liquato aqua gypso, vel sulphure in amula ad ignem admota, colliquato, & cinnabari, sive alio colore mixto. Igitur quodvis horum selegeris, gemmæ, ut dicebam, infunditur, cui, ne undique diffluat, sive sulphur, sive gypsum, fascia tenuis e stamno, non nihil ipsa gemmæ area eminentior, adstringitur, & filo, si opus fuerit,

(1) Tomo VI. Mensis Julii. Pag. 375. & seqq. Vide quoque Martyrologium Usuardi apud Bollandianos Tomo VII. Mensis Junii, pag. 428. & in Auctariis pag. 429. & 430.

CAP. III

rit, circumligatur. Jam verò rigente ſulphure, denſatoque gypſo, alterutrum a gemma dividitur, & ſic ipſiſſimam gemmæ imaginem ectypon refert. At ipſa gemma aliquando leniter oleo perungitur, ut facilius gypſum aut ſulphur ab illa ſeparetur. Eſt item aliud genus operis, quo utimur ad exerenda e gemmis cælaturæ exempla, nempe cera, quam *Hiſpanicam* dicunt. Ea, ut plurimum palmaribus bacillis teretibus, rotundiſque conſtat, & ad ignem candelæ, ſive lucernæ propior accenditur, non ut ardeat, ſed ut fluat, tantum, quantum ſat eſt ad excipiendam ex gemmis imaginem; magiſque probatur, quæ rubenti colore plus nitet, ac facilius fluit. Ceræ itaque liquenti ſubponitur lamina, ſive lignea, ſive papyracea, ſed ſatis firma: Optimæ vero ſunt chartæ luſoriæ, quæ Maſſilia ad Centumcellas appulſis navigiis deferuntur, atque inde Romam, & in inferiori, ſeu adverſa parte, totæ ſunt albæ; reliquæ enim alearum ſpecies in utraque parte ſunt impreſſæ; ſcilicet ſignis luſoriis, parte una; altera, typo officinæ. Eumdem effectum præſtat item cera mollis, digi-

digitorum ope interdum compreſſa, donec in figuram coni exſurgat, eaque paullulum madefacta labiis, converſo cono, gemmæ inciſæ imprimitur. Pene illud de hac cera expreſſit Ovidius (1) virtutem Solis commendans.

Cera remolleſcit, tractataque pollice, multas
Vertitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.

Ectypon vero, de quo dicturi ſumus, conſtat ex ſulphure, & quidem multis ab heinc annis fuſo, & ab eadem gemma ſumto.

CAP. IV
Sancti Septem Dormientes Epheſini ab aliis Sanctis Dormientibus diverſi.

IGITUR laudati Bollandiani, ante quam Acta proferant, agunt prævio Commentario de Sanctis Septem Dormientibus in Germania ſeptemtrionali cultis, nempe apud Norvegos. De aliis item in Gallia, ſive Turonenſibus, quorum nomina ſunt CLEMENS, PRIMVS, LAETVS, THEODORVS, GAVDENS, QVIRIACVS, ſive CYRIACVS, INNOCENTIVS, quos Cæſar Cardinalis Baronius eoſdem cum Septemtrionalibus eſſe opinatur in notis ad Martyrologium Romanum (2). Ei vero minime adſentiuntur Bollandiani, nec alii plerique in eamdem ſententiam pedibus

(1) *Metamorphoſeon* Lib. x. Fab. VIII. (2) Ad Diem XXVII. Julii.

dibus ire arbitrati ſunt, argumentis ab ipſis Actorum collectoribus prolatis moti, atque devincti. Ceterum hæc Hiſtoria alia eſt a Sanctis Septem Dormientibus Epheſinis, qui in noſtro Ectypo ad declarandam veritatem adpoſite ſunt expreſſi.

CAP. V
Deſcribitur Ectypon *Muſei Victorii*.

OMNES ergo tamquam vere Dormientes repræſentantur, tunica tantum induti; alii ſedentes, jacentes alii, ſtorea quadam, ſive ſtramento unicuique ſubpoſito. Nimbo rotundo caput illorum ornatur (1), quibus omnibus proxime ſpectatur ab antiquo artifice formatum inſtrumentum, quo Martyrium, ſive mortis illatæ genus deprehendi poſſit; ſcilicet clavæ nodoſæ, ſecures, clavi, faces ardentes (2): E regione autem nomen ſingulis adpoſitum eſt. Sedent duo primi CONSTANTINVS, & MAXIMIANVS. Alter ſiniſtra caput regit, genæ admota; dextra ſiniſtro cubito ad latus quoque ſiniſtrum

(2) Hic Orbis capiti circumſcriptus, *Venerationis index, & Majeſtatis, quæ humanam excederet*, dicitur ab Laurentio Pignorio in expoſitione Menſæ Iſiacæ, pag. mihi 23. ſed adi Nummum Æreum veterum Chriſtianorum, Commentario a nobis explicatum Parte 1. Cap. XXVII. pag. 29.

(3) De his omnibus Martyrum ſuppliciis, pœniſque, agit Antonius Gallonius Congregationis Oratorii Presbyter, in Lib. *de Martyrū Cruciatibus*, quem vide-

ſtrum compreſſa, celataque, & pede lævo poſt dexterum compoſito, ejuſque poſt tergum, in area gemmæ clava erecta cernitur, parte graviori ſuperius, tenuiori inferius efficta. Alter dextero cubito coxæ dexteræ innixus, crure non nihil contracto, manu genam fulcit, extenſoque magis ſiniſtro pede, aliam manum ad genu protenſam tenet. In area, quæ media eſt inter utrumque cernitur clava longior alia, in ima parte aculeata. Jacent veluti ſomno indulgentes, ſupini, alii duo JOHANNES, & MALCHVS. Hic utroque crure, pedibuſque æqualiter productis, exporrectiſque. Ille cruribus pene decuſſatis, niſi quod pes dexter longius aliquantulum excurrit. Ambo brachiis ad ventrem uſque prolatis. Malcho adjacet ſecuris. Johanni lignum nodoſum, ſive mavis clava. Demum ſedent, ad dexteram admodum reclinatus MARTINIANVS, quem prope jacet ſecuris: ad ſiniſtram SERAPIO, cui fax ardens proxima eſt. Medius DANESIVS, ut in Ectypo legitur, ſive DIONYSIVS, ut aliis placet illum nuncupare (1), ceteris magis erectus, cui ma-

CAP. V

(1) Adi Martyrologium Romanum ad Diem XXVII. Julii: Item Acta a Bollandianis congeſta, & alios qui eorumdem Sanctorum meminerunt.

CAP. V magnus clavus (1), seu aliquod aliud instrumentum, martyrii symbolum adstat, fascia, ut mihi videtur, circumligatum. Martinianus dextero cubito, dorsoque, & capite storeæ innititur, manu ad maxillam fulcienreæ innititur, manu ad maxillam fulcienreæ innititur, manu ad maxillam fulcien

CAP. VI

quæque diverſimode recitantur a variis Scriptoribus (1), in hoc monimento ſine ambiguitate notantur. Conſtat pariter eodem teſtimonio de eorumdem agone, atque obitu, quos Scriptorum nullus indigitat, nullus deſcribit (2): nam præter quam quod in ſpelunca clauſi occubuere, ut teſtantur Acta (3), quo mortis genere ceſſerint e vita, indicant ſecures, faces, ligna nodoſa, clavi, in noſtro Toreumate conſpicua omnia. Conſtare item poteſt de illorum ſacro cultu vetuſtiſſimo poſt obitum, indice Nimbo rotundo, de quo plura alibi diximus (4). Dubium quoque a Bollandianis excitatum reſolvitur ope hujus antiqui monimenti; quum enim in anciti ex eo ſe conſtitutos eſſe fateantur, quod in Actis antiquioribus Jacobi Sarugenſis a ſe prolatis, *Pueri* dicantur Sancti VII. Epheſini, ſuſpicari liceat, *num ob juvenilem ætatem*

(1) Vide ſis Socios Bollandianos Tomo VI. Julii in Commentario prævio §. 1. num. 6. & num. 7.

(2) Baronius in notationibus ad Martyrologium Romanum ad Diem VI. Kal. Auguſti, videlicet XXVII. Julii lit. f. ſcribit. *Quicquid ſit optimo jure dicimus, tam Latinos, quam Græcos religioſe, ac pie colere, ac celebrare horum Sanctorum anniverſariam ſolennitatem, quum gravia paſſi ſint temporibus Decii, atque revera in Domino obdormierint*: genus autem ſuppliciorum præteriit, quod & alii ad hanc diem veteri teſtimonio carentes fecerunt.

(3) Adi Caput XI. hujus Diſſertationis, & quæ ibidem notantur pag. 29. n. 1. diligenter expende.

(4) Vide præcedenti Capite in adnotatis ad calcem pag. 6. num. 1.

CAP. VI

tem (1), *vel miniſterium communiter a Græcis aliiſque Scriptoribus pueri appellentur*. Ipſis enim, ut inquiunt, *præplacet hæc poſterior ſignificatio, etſi etiam alia commode intelligi poſſit*. Verum quicquid ſit de illorum conditione, quam apud Livium (2), ex eadem *Puerorum* voce eliciunt, conformemque animadvertunt Scripturæ Sacræ conſuetudini; in hujus Hiſtoriæ illuſtratione, *Puerorum* appellationem ad ætatem eorumdem primo referri oportere manifeſte docet inſigne id monimentum, ut conſideranti patet. Illud etiam obſervandum in Menologio Græcorum juſſu Baſilii Imperatoris græce olim edito, ſed græce, & latine vulgato Anno MDCCXXVII. Typis Urbinatibus. Ibi enim Parte I. ad Diem XXIII. Octobris (3) in tabula æri inciſa Sanctorum VII. Epheſinorum Dormientium imagines conſpiciuntur, tamquam Puerorum in ſpelunca degentium, hoc titulo præpoſito breviſſimæ illi Hiſtoriæ. Ἡ ἀνάμνησις τ̃ς φανερώσεως τ̃ων ἁγίων ἑπτὰ παίδων τ̃ων ἐν Ἐφέσῳ. *Commemoratio manifeſtationis Sanctorum Septem Puerorum Epheſi.* Referunt

(1) Ita in obſervationibus ad pag. 389. in eodem Tomo VI. Julii.

(2) Libro V. Decade VI.

(3) Pagina 137.

CAP. VI Acta a S. Gregorio Turonenſi ſcripta (1), furente Decio Imperatore eoſdem Chriſti Martyres ferro oneratos in conſpectum illius adductos fuiſſe, & blanditiis tentaſſe (2); diſcuſſoque ferro a collo eorum, quum diſcederet, liberos dimiſiſſe, donec ad Epheſum rediret: *quia non decet tantam venuſtatem, ac pulcritudinem corporis ſubdi tormentis*. Idem confirmatur a nobis ejuſdem Gregorii teſtimonio paullo poſt in hac Diſſertatione adferendo (3). Quis vero decere adfirmet, ſive potius quis patiatur? has oris elegantias, & egregium formæ decus in viris ab aliquo celebrari, quæ vix modeſte tolerantur, quum de ephœbis ſe bene gerentibus, ac recte moratis, per otium aliquando ſermonem facimus. Illud ſane improbare videtur Sanctus Baſilius Magnus Cæſareæ Cappadociæ Archiepiſcopus, aliqua ediſſerens de perfecta hominis inſtitutione, in Epiſtola Prima ad Sanctum Gregorium Nazianzenum Theologum nuncupatum (4). Heinc ſæpe miratus ſum animadvertens apud eruditiſſimum Cangium

(1) *Acta alia* §. 2. Eduntur a Bollandianis poſt *Acta Antiquiora* in eodem Tomo VI. Julii pag. 389.

(2) Ibidem §. 3.

(3) Adi Caput XVIII. in adnotatis ad calcem pag. 65. num. 1.

(4) Operum Tomo II. pag. 783. Edit. Pariſiis in fol. ɔIɔIɔCXVIII.

gium in Diſſertatione de inferioris ævi Numiſmatibus (1), antiquum ab eo proditum monimentum, in quo Septem Sanctorum imagines in orbem expreſſæ ſunt, totidem ſegmentis diſtinctæ, quæ ſeniores, barbatoſque viros exhibent cum nimbo rotundo circa caput, ſtatuque veluti dormientes repræſentantur (2). In centro hujus emblematis hiſtoria valde obſcura continetur; epigraphe vero partim latinis, partim græcis characteribus, & male delineatis deſcripta eſt; ita ut nulla interpretatione declarari poſſit. Culpam tamen, ſi qua forte ſit, tum in figuris, tum in inſcriptionibus, illi tribuit Cangius, a quo ectypon, ſive potius graphydem acceperat. Putandum eoſdem Sanctos VII. Dormientes in giro artificem exprimere voluiſſe. Verum ex præmiſſo rerum ordine, nullo modo quod præſumſerat adſequutus eſt: niſi forte hiſtoriam Sanctorum VII. Dormientium in Germania, ſive in Gallia clarorum CAP. VI

(1) Vide ad calcem Tomi III. Gloſſarii mediæ, & infimæ Latinitatis Tabula III.

(2) Ibidem Num. XXXI. Hujuſmodi Nummum, ni fallimur, quem ſe deſcripſiſſe ait in Notis hiſtoricis, & philologicis ad Alexiadem Annæ Comnenæ Cæſariſſæ, editum non reperimus in Opere laudato pag. 322. cum aliis nummis ad Alexium pertinentibus. Id Opus, ſive notæ ad Alexiadem exſtant poſt Joannis Cinnami hiſtoriarum libros, ſeu de rebus geſtis a Joanne, & Manuele Comnenis Imperatoribus Conſtantinopolitanis pag. 220. Edit. Pariſiis in fol. An. M.DC.LXX.

rum inſculpere conatus ſit, de quibus ſermo incidit in hac Diſſertatione Capite IV. Eam ſane perſcrutari modo, locus & occaſio minime patiuntur, neque Cangius id in mente habuiſſe alicubi prodit.

CAP. VII
Illuſtrantur Inſtrumenta ſupplicii, & cruciatuum eorūdem Sanctorum Martyrum.

FACES autem, clavas, ſive fuſtes, vectesque, & ſecures ad Chriſtifideles conterendos, mactandoſque ſæpe numero adhibitas fuiſſe, argumentis minime opus eſt, apud illos præſertim, qui Sacras Hiſtorias, atque Acta Martyrum, Martyrologia, ac Menea vetuſtiſſima utquumque luſtrarunt. Quibus etiam omiſſis, ſat eſt Antonii Gallonii Opus inſigne de Martyrum cruciatibus hac illac inſpicere, ubi delineata quoque, ne dum deſcripta ſunt plurima inſtrumenta ab ethnica impietate adinventa, atque a tyrannis frequenti immanitate, atque odio probata, Martyribus excruciandis aptiſſima. Quæ inſtrumenta aliquando in Cryptis, ſive Cœmeteriis ſuburbanis prope Martyrum corpora reperta fuere, & noſtra item ætate, licet admodum raro (1) inveniuntur, fidemque rei fa-

(1) Sacra Cœmeteria per ſingulos cuniculos ita diligenter perquiſita ſunt, ut certe parum ſupereſſe videatur ad explorandum.

faciunt indubiam probati viri, quiad extrahendas illorum exuvias a Sacris Præſidibus ſunt deſtinati (1), & alii Scriptores rerum Eccleſiaſticarum in ſuis Operibus meminerunt (2): ſervarique illa ſolent in ſacrariis, thecisque, & piæ fidelium venerationi rite proponi, ut; *quod fuit inſtrumentum pœnæ*, inquit Euſebius Gallicanus (3), *ſit gloriæ teſtimonium, & dolorum materia tranſeat ad inſigne meritorum*.

CAP. VIII
Toreuma vitreum vetuſtum cum imagine Sancti Demetrii exhibetur.

DUO vetuſta monimenta huic loco potiſſime congruentia adferenda ſuccurrunt.

(1) Boſius (*Roma ſotterranea*) Libro I. Cap. XX. Lib. II. Cap. II. Lib. IV. Cap. I. Edit. in 4.

Paullus Aringhius Romæ Subterraneæ Tomo I. Lib. I. Cap. XXIX. pag. 151. & ſeqq. Editionis in fol. Hanc autem editionem ideo recenſuimus; eſt enim alia ejuſdem Operis editio in 12. Arnhemiæ. M.DC.LXXI. Apud Fridericum Hagium cum hoc titulo. ROMA SVBTERRANEA NOVISSIMA, &c. ex abſolutiſſimo Opere PAVLLI ARINGHI.

Fabrettus Inſcriptionum Antiquarum Cap. VIII. pag. 555.

Boldettus (*Oſſervazioni ſopra i Cimiterj de' SS. Martiri*) Lib. I. Cap. LX.

(2) Videſis Baronium in Annalibus Eccleſiaſticis variis locis, & in notis ad Martyrologium Romanum, potiſſime ad diem XXVI. Junii lit. d. Illud idem, quod de inſtrumentis obitus Sanctorum Martyrum in eorumdem locis ſepulcralibus repertis jam diximus, ſcite animadvertit Aringhius (*Rom. Subterran. T. I. Lib. I. Cap. XXIX. §. 12.*) in tumulis quoque Sanctorum Confeſſorum accidere; niſi quod hujuſmodi pœnitentiæ inſtrumenta, ipſi aliquando expetierunt, juſſeruntque in ſuis tumulis poſt mortem reponenda, ut in eorum Actis, & Hiſtoria vitæ monetur. Inſtrumenta vero Martyrii, vel ab ſociis ſervata, & memoriæ, ac venerationis ergo in loculis apud illos repoſita fuerunt; vel Martyrum corporibus non numquam uti infixa erant relicta, quemadmodum cultri, lanceæ, clavi, &c. ita cum iiſdem fuerunt ſimul tumulata.

(3) Homilia de Sanctis Martyribus Ephipodio, ſive Epiphodio, & Alexandro. Exſtat in Bibliotheca Patrum Lugdunenſi Tomo VI. Locum a nobis indicatum leges, ſi cupis reperire, pag. 669.

CAP. VIII runt. Utrumque ſervatur *in Muſeo Victorio*, atque admodum inſigne eſt. Primum eſt Vitrum anaglyphum cærulei coloris, atque diaphanum (1), imaginem militis egregie loricati, ſive cataphracta induti exhibens. Is capillos criſpos habet, breveſque. Imberbis eſt, ætatem tamen præferens Viri maturitate præſtantis, & majeſtate gravis. Dextera manu (quod maxime notandum velim), lanceam oblique tenet, nempe parte ſuperiori ad

(1) Adi Præfationem huic Diſſertationi, de Sanctis VII. Dormientibus Epheſinis, præpoſitam, in qua normam expoſuimus ad conſtruenda hujuſmodi quævis opera ad veterum imitationem, fortaſſe non incurioſis ſatis utilem. De hiſce vitreis cimeliis pauca prodit Bonarrotius in Præfatione ad Numiſmata majoris moduli Muſei Carpinei Pagina XVI. Quod autem ibidem ait tam multa ideo reperiri, quod plebs urbana in anulis, quos deferebat, illis uteretur; quamvis verùm eſſe minime dubitaverim: attamen tunc quoque aliquos fuiſſe opinari lubet, ac credere (uti modo plures exiſtunt), qui ingenti gemmarum ſculptarum pretio perterriti, hujuſcemodi paſtis factitiam Dactyliothecam facilius ſibi parare ſtuduerint. Rei teſtimonium noſtra ætate præſtant anuli aurei magni ponderis, argentei quoque, & ærei deaurati aliquoties reperti, in quibus eadem vitreæ gemmæ a vetuſtioribus immiſſæ conſpiciuntur. De hoc vitri genere videndus eſt Plinius Naturalis Hiſtoriæ Libro XXXVI. Cap. XXVI. & de eodem ſcribit Marbodæus antiquus Poëta, ab Jacobo Gronovio vulgatus poſt auctam Abrahami Gorlæi Dactyliothecam (*Parte* II. *pag.* 5. *edit. Lugduni Batavorum in* 4. CIↃ. IↃ. C. XCV.) agens de Gemmis, ſive pretioſis lapidibus, illorumque inſita virtute.

Sed fraus intactum quia nil humana relinquit.
(*Invida naturam, dum ſcilicet ars imitatur,*)
Veras a falſis, labor eſt diſcernere gemmas.
Callida, quas didicit vitro ſimulare doloſo,
Dum veram ſpeciem mentitur adultera forma, &c.

Nuperrime de antiquitate vitreorum emblematum, gemmarumque factitiarum, aliqua dixit clarus Gorius in editione Poëmatis Actii Synceri Sannazarij de Partu Virginis, una cum Italica verſione Comitis Caſaregii (*Oſſervazioni ſopra* IV. *Monumenti degli antichi Criſtiani rappreſentanti il Preſepio del nato Salvatore, &c.*) poſt Præfationem §. XIII. in fine, & §. XIV. Pag. LXXXVI. & ſeq. In iiſdem autem obſervationibus, editis ſeorſim ab ipſo Poëmate Sannazarii, Pagina LIV. & LV.

ad dexteram vergente, inferiori ſiniſtram verſus. Manu læva brachio infertum ſcu- CAP. VIII

Vitri antiqui magnitudo.

tum rotundum, ſive clypeum gerit (1), circulo ſuper aream eminentiori ornatum, in quo græca Crux eadem area pariter eminen-

C tior,

(1) Porro Scutum a Clypeo diſtinguebant veteres, quod Clypei rotundi eſſent; Scuta, longiora. Videndus Titus Livius, Virgilius, aliique plures ex veteribus, & recentioribus. De hac re egimus aliquando in illuſtratione Aurei Nummi, ſeu Floreni veteris: Parte IV. Numero XXX. §. 13. pag. 436.

Noſtra ætate ſcutum pro clypeo, & clypeus pro ſcuto uſurpari ſolet; quum ceſſaverit uſus illorum tum in bello, tum in omni ſingulari certamine. Itaque plerumque tamquam ſynonima cenſentur. Siquidem armis paribus congreſſuri, dextera enſem gerunt, ſiniſtra hoſtiles ictus retundunt; neque ſcutum, neque clypeum, ſed neque thoracem, galeamque induunt; non ut facilius mortem declinent (quam nullo defenſionis inſtrumento protecti, pene inevitabilem conſequuntur); ſed quaſi vetuſtioribus fortiores, vulnerari ſe minime poſſe exiſtiment, penſantes agilitate corporis impedimentum armorum.

CAP. VIII tior, ſpectatur (1). Lorica autem, qua induitur; non quidem ex corio, qualem deſcribit Servius apud Virgilium (2), neque lino conſtare facile adfirmaverim, qualem ex Homero memorat Plinius (3) apud Trojanos uſurpatam : Sed potius æream, ornatamque aureis ſegmentis effinxiſſe vetuſtum artificem opinamur ; quum iiſdem ſegmentis valde exſtantibus expreſſerit, quæ ferre non ſolet corium, ac linum. Chlamys poſt tergum de-

(1) Hanc Crucem aliquando Monogrammate Chriſti ornatiſſimo, ita fortaſſe occultabant Veteres Chriſtiani ; ſcilicet græca litera P. capite non nihil aperto, ac ſupertranſeunte haſtam Crucis rectam,

ut in duabus Lucernis fictilibus videri poteſt in Nummo Æreo explicato Parte 1. Cap. xi. pag. 53. & 54. in quibus eadem litera P. exprimere potius videtur literas ST. ſed græcorum more ſimul conjunctas. Crux autem græce σταυρὸς dicitur. Quoties igitur hujuſmodi Monogramma occurrerit, a Chriſto Cruci adfixo, ipſam Crucem ſanctificatam fuiſſe, tacite edocemur. Inquit Cœlius Sedulius Presbyter, *Mirabilium Divinorum*, ſive *Operis Paſchalis* Libro IV.

Neve quis ignoret ſpeciem Crucis eſſe colendam,
Quæ Dominum portavit ovans, ratione potenti:
Quatuor inde plagas quadrati colligit Orbis.
Splendidus Auctoris de vertice fulget Eous;
Occiduo ſacræ lambuntur ſydere plantæ:
Arction dextra tenet; medium lava erigit axem:
Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et Cruce complexum Chriſtus regit undique mundum, &c.

Adi Bibliothecæ Veterum Patrum Lugdunenſis editionis Tom. VI. pag. 470.

(2) Libro XI. Æneid. v. 679.

(3) Nat. Hiſtor. Lib. XIX. Cap. I.

dependens (1), bulla de more firmata eſt ante pectus, ad humeri dexteri partem (2). Ornatur nimbo rotundo circa caput, literis CAP. VIII

C 2 utri-

(1) Inquit Iſidorus *Originum* Lib. XIX. Capite XXIV. *Chlamys eſt, quæ ex una parte induitur, neque conſuitur, ſed fibula infrenatur.*

(2) Ita frequentiſſime in vetuſtis ſignis, & hermis marmoreis, æreiſque vulgo *Buſti* : In imaginibus tum depictis, tum iis, quæ in ſarcophagis ſculptæ ſunt : In Cameis quoque, & Gemmis, in quibus protomæ virorum illuſtrium conſpiciuntur, & in vitreis monimentis, quæ ſuperſunt. Illas autem ex quovis metallo, nitide ac ſtudioſe elaborato conficiebant ; ſive lapillis pretioſis rutilantibus immiſſis, & non numquam Cameis, ſive Gemmis opere anaglyphico a claris cœlatoribus exſcalptis ornabant, parabantque. Rariſſimam hujuſmodi Bullam ex vitro ſubviridi, atque opaco hujus moduli,

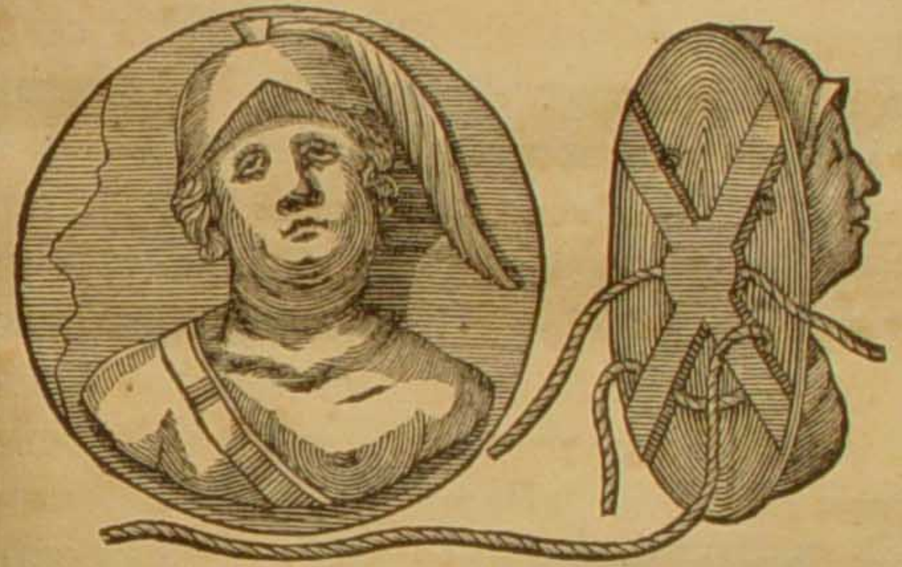

figuram Alexandri Macedonis galeati, pectore tenus, cum baltheo, plena, ac pene exſtanti inſignitam, ex noſtro Muſeo depromimus ; ex ejus enim averſa parte duplici diametro eminentiori æqualiter perforato diſtincta (quod nullus rei antiquariæ ſcriptor ad hanc diem ſtudioſis oſtendit veteris monimenti teſtimonio), diſcimus quomodo Bullam cum chlamyde alternis inſimul vicibus inſerto loro, ſive funiculo fibularent. Hanc eamdem Bullam, plane ſingularem, dono dedimus, veteris amicitiæ, ac benevolentiæ teſſeram, Hieronymo Equiti Odam, qui graphydem expreſſit : Is vero, ut monuit me, hoc eodem anno præbuit heic Romæ *Milord Ovvard Carlisle*, qui illam conſpicatus mire laudaverat. Fortaſſe generoſo alicui militi inſerviebat : ſumebant enim antiquiores ab illis imaginibus, quas geſtabant virtutis omen, ac certiſſimam felicitatem in rebus gerendis ſibi augurabantur, & promittebant.

CAP. VIII utrimque inſcriptis Θ ΔΗ ΜΗ ΤΡΙ ΟC. Hoc eſt SANCTVS DEMETRIVS. Porro hujus inſignis Chriſti Martyris, qui Theſſalonicæ Proconſulis munus impleverat, mentio exſtat in Martyrologio Romano ad Diem VIII. Eidus Octobris (1), & de eodem fuſius agunt Beda, Metaphraſtes, Lipomannus, Surius. Apud Græcos vero celeberrimum eſt nomen illius, & in Meneis relatum ad Diem VII. Kal. Novembris. Ita quoque in Menologio Baſilii ad eamdem Diem, ſcilicet XXVI. Octobris, certamen Sancti Demetrii Martyris deſcribitur, cui MAGNI titulus adponitur (2). Ἄθλησις τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου. Adi Cangium in Conſtantinopoli Chriſtiana (3), qui Ædes huic Sancto ibidem Sacras memorat, & locum in eadem Urbe, *ad Sanctum Demetrium*, nuncupatum fuiſſe, ex Duca, & Leunclavio confirmat, aliaque prodit ad adſtruendum Sancti Demetrii cultum valde opportuna. Vide item notas ejuſdem Cangii ad Alexiadem Annæ Comnenæ (4), & Joannis Stau-

(1) *Theſſalonicæ S. Demetrii Proconſulis, qui quum plurimos ad Chriſti fidem perduceret, Maximiani Imperatoris juſſu, lanceis confoſſus Martyrium conſummavit.*

(2) Parte I. pag. 143.

(3) Libro IV. Cap. VI. §. XXXIII. pag. 122.

(4) Pag. 259. & 384. Id Opus laudatur a nobis iterum in hac Diſſert. Cap. VI.

Stauracii Cartophilacis Orationem de Miraculis Sancti Demetrii Proconſulis, quam Petrus Lambecius Hamburgenſis, in Bibliotheca Cæſarea commentariis illuſtrata (1), ſe deſcripſiſſe ait, ex vetuſtis manu ſcriptis codicibus in ſupplemento Hiſtoriarum de Vitis Sanctorum. Illud vero Supplementum in noſtram Italiam fortaſſe nondum delatum eſt; etenim in magnis Urbis Bibliothecis, quæ patent, cum aliis ejuſdem Lambecii Operibus, certe non reperitur; neque umquam in editis celebriorum Bibliothecarum catalogis animadvertiſſe memini: ita ut facile dubitaverim per obitum illius Viri adhuc latere ineditam illam Orationem. Mortem autem ſubiit Demetrius lanceis vulneratus atque confoſſus; unde raritatem ſumit hoc monimentum, quod inſtrumentum martyrii una cum imagine Martyris refert contemplandum. Sed rudiuſcule exprimitur in tabula Menologii Baſiliani Æri inciſa, in qua Demetrius in carcere detentus delineatus eſt, & adverſus eum furit ſive miles, ſive ſatelles immiſſus, lanceaque eumdem transfigit: Quod

CAP. VIII

(1) *Commentariorum de Auguſtiſſima Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi* Tomo I. pag. 136. & ſeq. Sunt vero hujuſmodi Commentaria valde utilia.

Quod enim pertinet ad picturam, parcendum (1) illi ævo artibus elegantioribus destituto, & prorsus impolito.

CAP. IX
Aliud Toreuma antiquum ex Amethysto vulgatur.

ALIUD monimentum materia pretiosiori constat; est enim ex Amethysto, & fortasse eumdem Sanctum Demetrium, typo semiexstante exhibet, figura militis galeati, ac thoracati; clypeus vero Cruce haudquaquam insignitur. Cetera ut paullo ante descripsimus; Nimbo etenim rotundo pone caput exornatur, & chlamyde post humeros effusa, religataque ante pectus bulla, in parte

(1) Cicero *de Natura Deorum Lib.* II. *pag.*286. inquit. *Quam vero aptas, quamque multarum artium ministras manus, natura homini dedit? Digitorum enim contractio facilis, faciliſque porrectio propter molles commissuras, & artus, nullo in motu laborat. Itaque ad pingendum, fingendum, ad scalpendum, ad nervorum eliciendos sonos ad tibiarum, apta manus est admotione digitorum, &c. Vide quoque Lactantii Firmiani Librum de Opificio Dei*, Capite x. in quo agit de membris exterioribus hominis, atque usu illorum. Plinius autem *Naturalis Historiæ Libro* XXXIV. *Cap.* IV. ait. *Effigies hominum non solebant exprimi, nisi aliqua illustri causſa perpetuitatem merentium*. Atque inde Sallustius, *De Bello Jugurthino*, fere in principio dixit. *Sæpe audivi Q. Maximum, P. Scipionem, præterea Civitatis nostræ præclaros viros, solitos ita dicere, quum Majorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi*. Qua plane de causſa Effigies Majorum in prima parte Ædis poni consueviſſe narrat Valerius Maximus *Exemplorum memorabilium Libro* V. *Cap.*VIII. Verum quod abusus aliquando obrepere videantur, notandus Ciceronis locus *Libro* II. *de Oratore*, ubi *pag.* 199. *scribit. Valde autem ridentur etiam imagines, quæ fere in deformitatem, aut in aliquod vitium corporis ducuntur, cum similitudine turpioris*. De hoc abusu alibi loquuti sumus, Lege Thebanorum mulcta pecuniaria coërcito. Vide *Dissertat. Glyptograph. Cap.*I. *pag.* 2. ubi eamdem Legem descripsimus. *Neque enim ita generati a natura sumus* (ait idem Cicero *Libro* I. *de Officiis pag.*432.) *ut ad ludum, & jocum facti esse videamur; sed ad severitatem potius, & ad quædam studia graviora, atque majora.*

Sed aliud est ingeniose abuti arte picturæ; aliud præclara pingendo ex imperitia deficere.

te dexteriori; lancea tamen, quam dextera manu tenet, parte superiori siniſtram versus, inferiori ad dexteram vergit. CAP. IX.

Gemmæ antiquæ magnitudo.

Literæ ad utramque capitis partem olim inscriptæ, detritæ maxime sunt; ita ut vix legi possit AΓ...nempe AΓIOΣ. hoc est SANCTVS; sed reliquæ literæ superstites nomen nullum componunt, lævigata postmodum, vel ab ævo, vel potius ab imperita manu otiosi hominis area hujus monimenti. Verum ex nonnullis literarum (Deo favente), adhuc incorruptarum vestigiis, facile Demetrii nomen excipere quis posset, ut in iconiſmo adposito demonstrant characteres suppleti, punctis tantum descripti, una cum iis etiamnum ma-

manentibus, qui linearum ductu, non punctis exprimuntur.

CAP. X
De Sanctis Martyribus, eorumque differentia. De Sanctis Confessoribus.

ILLI vero, qui citata seu violenta, ac crudeli morte vitam finierunt, testatique sunt pretio sanguinis veritatem Christianæ Religionis, & Fidei, *Martyres* nuncupantur (1): Martyr enim græce testis est. Sanctus Isidorus, duo tantum Martyrii genera distinguit: Unum *in aperta passione*, scilicet in sævitie tormentorum perpessa; aliud *in occulta animi virtute*, inquit enim (2). *Multi hostis insidias tolerantes, & cunctis carnalibus desideriis resistentes, per hoc quod se Omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore Martyres facti sunt: qui etiam si persequutionis tempus exsisteret, Martyres esse potuerunt.* Hos tamen, qui mortem in tormentis non consummarunt, sed vitam pœnitentiæ operibus addicti transegerunt, & heroicis virtutibus claruerunt, etiam si aliqua pro Chri-

(1) Vide sis Ammianum Marcellinum. *Rerum gestarum* Libro XXII. Cap. XI. pag. 326. Edit. Parisiis in fol. ex Officina Antonij Dezallier. M.DC.LXXXI. Vide, item Lib. XXVII. Cap. VII. pag. 492. Ubi loci utiles, ac necessarias observationes adjecit Hadrianus Valesius. Adi quoque Ruinart *Acta Martyrum Sincera, & Selecta* in Præfatione generali pag. LXV. Utimur autem editione Veronensi in fol. An. M.DCC.XXXI.

(2) *Originum* Libro VII. Capite XI.

Christo passi sint, Ecclesia Catholica modo Confessores appellat: illosque in Litaniis majoribus secernit a Martyribus, quum eorumdem apud Deum intercessionem flagitat; & in Litaniis minoribus, quæ ad Beatam Virginem Dei Genitricem Mariam propitiorem apud Deum obtinendam recitantur, Reginam Martyrum ipsam dicimus, & item Reginam Confessorum nuncupamus. Confessor autem & Martyr idem significare videtur, si græca unius vocabuli, & latina alterius origo spectetur, licet secus usurpari soleat, ut dicebam. De Sancto Felice Nolano Presbytero, qui certe Confessor occubuit, memoriam agit Martyrologium Romanum ad Diem XIX. Kal. Februarii. De eodem vero Sanctus Paullinus Episcopus canebat (1).

Cœlestem nactus sine sanguine Martyr honorē.
Nam Confessor obit, pœnas non sponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro sanguine mentem;
Qui cordis taciti scrutator, ferre paratos
Æquiparat passis: sat habens interna probasse,
Supplicium carnis justa pietate remittit.
Martyrium sine cæde placet; passura voluntas

CAP. X

D Suf-

(1) Natali IIII. Carmine XVIII. Vide in Bibliotheca Patrum Lugdunensi Tomo VI. pag. 272. & 273, sed alibi quoque pro libito videris.

CAP. X *Sufficit ; & ſummi eſt meriti teſtatio voti :*

Et paullo poſt de eodem ait :

Denique nil impar his qui fudere cruorem
Teſtibus & titulo ſimul , & virtute recepta ,
Martyris oſtendit meritum &c.

Atque infra ibidem .

Martyris ad tumulum debes & terra coronas.
Aſt illum ſuperi ſacra gloria luminis ambit ,
Florentem gemina belli , paciſque corona .

Porro aliquos *bis Martyres* , aliquos *triplicatos Martyres* vocatos animadvertunt Dominicus , & Carolus Fratres Macrì in Hierolexico (1) , quod bis , atque iterum tertio paſſi ſint . De eadem occulta animi virtute Sanctus Cyprianus inquit (2) . *Non enim Chriſtiani hominis corona una eſt , quæ tempore perſequutionis accipitur . Habet & pax coronas ſuas , quibus de varia , & multiplici congreſſione*

(1) Verbo *Martyr* .

(2) Libro *de Zelo , & Livore* . Vide editionem Venetam in fol. Anni M.DCC.XXVIII. Column. 509. S. Gregorius Homil. XXXII. in Evang. *Sicut arte Medicinæ calida frigidis , frigida calidis curantur , ita Dominus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis ; ut lubricis continentiam , tenacibus largitatem , iracundis manſuetudinem , elatis præciperet humilitatem .*

S. Iſidorus *Orig.* Lib. IV. Cap. IX. *Omnis autem curatio , aut ex contrariis , aut ex ſimilibus adhibetur . Ex contrariis , ut frigidum calido , vel ſiccum humido. Sicut & in homine ſuperbia ſanari non poteſt , niſi humilitate ſanetur. Ex ſimilibus vero, &c. . . . Nam antidotum Græce , Latine ex contrario datum dicitur . Contraria enim contrariis Medicinæ ratione curantur , &c.* Morbornm igitur animi curatio , quod pravæ naturæ inclinationi obſtando conſequatur , Virtus occulta animi nuncupatur .

CAP. X *ſione victores , proſtrato , & ſubacto adverſario coronamur . Libidinem ſubegiſſe , continentiæ palma eſt . Contra iram , contra injuriam repugnaſſe , corona patientiæ eſt . De avaritia triumphus eſt pecuniam ſpernere &c.* Ceterum alia quam multa egregie exponens Sanctiſſimus Dominus noſter BENEDICTUS XIV. PONTIFEX MAXIMUS in Opere de Canonizatione Sanctorum (1) , typis impreſſo quum Archiepiſcopi munere Bononiæ fungeretur , Martyres in tres claſſes diſtribuit ; alios enim *deſignatos* nominat , eos nempe, quibus mortis pœna denunciata fuerat , lata in judicio , ſive extra judicium ſententia , nec tamen a carnifice illata erat ; alios Martyres *conſummatos* , ſive *coronatos* : iique ſunt, qui vel in ſuppliciis, vel paullo poſt illorum immanitatem toleratam decedebant ; alios demum *vindicatos* vocat, illos ſcilicet , quibus cultus a Sancta Romana Eccleſia , probatis, diſcuſſiſque eorum actis , decretus exſiſtit , atque ut par eſt , rite adhibetur. Sed de Martyrum diſcrimine vide quoque Ruinart Acta

(1) *De Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione Authore Proſpero de Lambertinis S. R. E. Cardinali , &c.* Bononiæ . Tomi IV. in fol. Vide ſis Tomo I. Lib. I. Cap. II. §. 8. & §. 9.

Martyrum sincera, & selecta (1), & Baronium in notationibus ad Martyrologium Romanum (2) erudite differentem.

CAP. XI
Quare Sancti Martyres Ephesini Dormientes dicti sint explanatur. Veterum monimenta indicantur, proferuntur, & illustrantur.

AT enim quare horum Sanctorum memoria, Dormientium titulo recoli soleat, atque ita recenseatur: etsi multi multa loquantur, prout sua eos ducit opinio, ac vulgaris quædam fama consentit (nihil enim ad aliquid firmandum proferunt), & adhuc in re gravissima fundamentum ab illis quærendum sit, in quo consistant; Duplicem tamen adfert rationem laudatus Baronius (3). Porro nisi stabili fundamento innitatur sententia, rem utilem cętui hominum plane faciunt, qui pronunciare detrectant. Quod rei quæsitæ caliginem potius offundant ambagibus verborum, quam claritatem impertiantur. Sed magni Ecclesiasticæ Historiæ parentis verba, & ab eodem expositas rationes promamus, quibus eumdem Sanctorum Ephesinorum titulum illustrat: Inquit ergo (4): *Altera ratio, quod hi Martyres temporibus Decii consummarint martyrium intra spe-*

(1) In Præfatione generali pag. XLII. XLVII. LXVI. & LXVII. In Opere pag. 176. & 491. in fine.

(2) Ad diem II. Januarii lit. h.
(3) Ibidem ad diem XXVII. Julij lit. I.
(4) Citato supra loco.

spelunca clausi (1), *ac demum specus ostio reserato, inuentis eorum corporibus, velut redivivi iterum apparuissent; dictique Dormientes consueto Divinæ Scripturæ loquendi usu* (1), *quo eos, qui pie, religioseque vita functi sunt, Dormien-*

CAP. XI

(1) Acta Antiquiora. §. 5. pag. 388. *Et cogitavit crudelis Imperator illos in spelunca occidere. Præcepit etiam, & venerunt artifices cum machinis suis, atque lapides suis machinamentis devolverunt, & ad ostium posuerunt.*

Acta alia §. 3. *Abierunt in speluncam Montis Celei, &c.* . . . . Ibidem §. 4. *Inclusis igitur Sanctis sub carceris privatim custodia . . . . Quibus orantibus . . . . Deus exaudivit orationem eorum: suscepitque animas illorum: & erant jacentes super humum, quasi suavi somno dormientes.* Ibid. §. 5. *Commotus deinde Imperator dixit suis: Ite itaque, & oppilate os cavernæ, &c.*

Sævitiem, atque immanitatem Decii exprimit Lactantius *de Mortibus persequutorum* Capite IV. quum inquit. *Exstitit enim post annos plurimos, exsecrabile animal Decius, qui vexaret Ecclesiam, &c.* Vide sis Stephani Baluzii Miscellaneorum Tomo II. pag. 4. edit. Parisiis in 8. MDCLXXIX.

Ceterum speluncæ in quibus veteres, ut essent tutiores abscondebantur, præsertim in terra Judeæ frequentes erant, ut ex multis Scripturæ Sacræ locis apertissimum est. Legitur Libro I. Regum Cap. XIII. vers. 6. *Quod quum vidissent viri Israel se in arcto positos (afflictus enim erat populus), absconderunt se in speluncis, & in abditis, in petris quoque, & in antris, & in cisternis.* Ibidem Cap. XIV. v. 11. *Dixeruntque Philistiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.*

Sanctus Paullus in Epistola ad Hebræos Cap. XI. v. 38. inquit quosdam veteris Testamenti Patres: *quibus dignus non erat mundus*, diu vixisse, *in solitudinibus errantes, in montibus, & in speluncis, & in cavernis terræ.* Hæc autem ex multis indicasse sufficiat.

(1) Ita porro in Deuteronomio Cap. XXXI. vers. 16. *Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, &c.* . . . . Lib. II. Reg. Cap. VII. v. 12. *Quumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, &c.* . . . . . Vide item Lib. III. Reg. Cap. II. v. 10. & Cap. XI. v. 21. & v. 43. Item Cap. XIV. v. 20. Libro quoque Sapientiæ Cap. III. v. 1. v. 2. & v. 3. In Actibus Apostolorum Capite VII. v. ultimo legitur de Sancto Stephano, quod quum a Judæis lapidaretur, *clamavit voce magna dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum; & quum hoc dixisset obdormivit in Domino.* Ibidem Capite XIII. v. 36. de Sancto Rege David dicitur, quod *quum administrasset voluntati Dei, dormivit: & adpositus est ad patres suos, & vidit corruptionem.* Item in Epistola I. Sancti Paulli ad Thessalonicenses Cap. IV. v. 12. *Nolumus autem vos ignorare, Fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Vide item v. 13. v. 14. & v. 15. Plura vero testimonia tum Veteris, tum novi Testamenti transcribere satius duxi: quum obvia cuique sint.

CAP. XI

mientes consuevit appellare(1). *Altera vero, quod iidem temporibus Decii, usque ad ultima tempora*

(1) Sanctus Marcus Capite v. vers. 39. De filia Archisynagogi a Christo suscitata inquit *Puella non est mortua, sed dormit.* Vide item Matthæi Cap. IX. v. 24. & 25. Lucæ quoque Cap. VIII. v. 52.

Christus de Lazaro quatriduano apud Joannem Cap. XI. v. 11. ait: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado, ut a somno excitem eum*: & v. 13. *Dixerat autem Jesus de morte ejus: illi autem putaverunt, quia de dormitione somni diceret.* v. autem 14. *Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste, Lazarus mortuus est*, &c.

Hoc miraculum, quo Christus Dominus noster Lazarum (qui postea, ut multi putant, Massilienssium Episcopus fuit) suscitavit a morte, sæpius veteres Christifideles pictura expressêrunt in cubiculis Cœmeteriorum. In sarcophagis pariter, atque in antiquis loculorum titulis non semel cælarunt, & musivis quoque operibus aliquando effinxerunt. In imo fundo etiam vitreorum vasculorum observari potest apud Bonarrotium (*Osservazioni sopra alcuni frammenti di Vasi antichi di Vetro ornati di Figure. Tav.* VII. *num.* 1. *num.* 2. *e num.* 3.) & Boldettum (*Osservazioni sopra i Cimiteri de' Santi Martiri, &c. Lib.* I. *Cap.* XXXIX. *Tav.* III. *num.* 5. *pag.* 194.) cujusmodi istud est, quod servatur Romæ *in Museo Victorio*, neque hactenus editum fuit.

Christus signum operaturus, elata dextera gerit virgam, nempe *directionis, & regni*, ut in Psalmo XLIV. habetur; de qua inquit Sanctus Isidorus (*Exodi Cap.* VII.) *Virga est verbum directum, regale, plenum potestatis, insigne imperii*. Lazarus institis involutus ante eum jacet. Cingunt autem illum institæ, non a collo, sed a pectore ad pedes; a collo enim, & infra, fascia duplex se se ante pectus intersecat, uti in fundo vasis vitrei apud Bonarrotium (*Tabula* VII. *num.* 3.) eadem Historia cernitur: & in alio antiquo vitro apud eumdem (*Tab.* XXVIII. *num.* 2.) Genius alatus face inversa spectatur, adsimili, duplicique fascia ad pectus religatus. De hac fortasse Isidorus (*Originum Libro* XIX. *Cap.* XXXIII.) non nihil edisserit, ut idem Bonarrotius animadvertit in Opere citato (*pag.* 187.)

Plura de Lazaro ad vitam revocato, post veteres Patres dixerunt Bosius (*Roma sotterranea Lib.* I. *Cap.* XIX. *Lib.* IV. *Cap.* XXIII.) Paullus Aringhius (*Roma subterranea Tom.* I. *Lib.* I. *Cap.* XXIV. *& Tom.* II. *Lib.* VI. *Cap.* XI., & Joannes Jacobus Chifletius (*De Linteis sepulcralibus Christi Servatoris Crisis Historica, &c.:*) Deinde Bonarrotius in eodem Opere (*pag.* 49. 50. *& 51.*) & postmodum Boldettus

CAP. XI

pora Theodosii junioris intra specum clausi, somno capti, ad ducentos fere annos revera dormierint. In priorem sententiam idem Baronius declinat (1), inquit vero. *Quid autem in hac re sentiendum sit, ego minime decerno; nec mihi tantum sumo, ut hæc audeam definire.* Eamdem sententiam libenti animo amplectuntur Bollandiani (2), sed nihil definientes; quin potius, circa veritatem hujus Historiæ, ut ipsi subdunt, *utrimque argumenta alienis verbis protulisse sufficiet*. Laudata ejusdem Cardinalis opinio, etsi novis argumentis minime fulcienda videatur, tamen momenta, quæ mox proferam, ad eam juvandam congesta, Lectorem ad judicandum facilius allicient, atque disponent. HÆC

tus (*Lib.* I. *Cap.* XV. *pag.* 59. *e* 64. *Cap.* XXXIX. *pag.* 196.) qui nonnullas icunculas, sive ex osse, sive ex ære, quasi hujusmodi institis involutas (quasque vulgus imperitum, ægyptias putans opellas, vocare solet idola), nonnumquam invenire in Cœmeteriis subnrbanis, & a se quoque inventas fuisse declarat; typum vero Lazari, & in eodem plerumque resurrectionem Domini Nostri Jesu Christi, ut inquit S. Ambrosius (*De fide resurrectionis*) mistice expressêrunt.

Nostra ætate in varijs Urbis Musеis, & in magnis Aromatariis Romæ, Florentiæ, Neapoli, alibique servantur aliqua Ægyptiorum cadavera aromatibus condita, quæ vulgo *Mummie* dicuntur, & istiusmodi institis inscriptis, quæ papyraceæ sunt, circumvoluta conspiciuntur. Singulæ vero exstant plerumque in singulari arca excavata ex ligno cedri, sive sicomori incorruptibili; ita ut omnis arca duabus partibus constet: Altera quæ corpus excipit; altera, quæ supra contegit. Demum quælibet arca tota cælata est, & corpus humanum refert, quale intrinsecus in arca latet, supinum, dormientis imagine figuratum.

(1) Vide notas ad Martyrologium Romanum loco paullo ante indicato.

(2) Tomo VI. Julii ad diem XXVII. In Commentario prævio pag. 383. nempe §. V. num. 37.

CAP. XII
Dormitio mortem significat in monimentis Christianorum.

HÆC igitur Dormitionis appellatio pro obitu, post insignia Patrum testimonia, potissime ubi agunt de Beatæ Mariæ Virginis glorioſa migratione in cœlestes æternitates, relicta sæculi ærumna (quam hodie una, eademque festiva celebritate Sancta Romana Ecclesia nomine Adsumtionis in cœlum (1) recolit XVIII. Kal. Septembris), & post quam multa exempla Ecclesiasticæ Historiæ, licet non ita frequenter, occurrit quoque in antiquis Christianorum titulis inscriptis, erutisque ex cœmeteriis prope Urbem, quæ a constitutis fossoribus jussu præsidum quotannis perquiruntur; Nec quidem remanet dubitationi locus, utrum de somno, an certo certius de morte iidem illi tituli sint interpretandi (2). Sponius

(1) Quum valde incertum sit, quo tempore post obitum Beatæ Mariæ Virginis, corpus ejusdem adsumtum in Cœlum fuerit, & variæ circumferantur opiniones (non enim eadem ipsa die obitus adsumta est): Usuardus, & Ado in suis Martyrologiis prædicta die Festum *Dormitionis* Dei Genitricis celebrari consuevisse indicantes; de recto Ecclesiæ judicio statim subdunt. *Plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quam aliquid frivolum, & apocryphum, inde tenendo docere.* Videndus Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die XV. Augusti. Videndus item die XIV. & XXII. ubi de Vigilia, atque Octava ejusdem Festi agit. Adi quoque Bollandianos in Actis Sanctorum Tomo VII. Junii, nempe in Auctariis ad Usuardi Martyrologium, pag. 468. & seqq.

(2) Notandum nostro ævo pariter loca, in quibus Christifideles tumulari solent Κοιμητήρια nuncupari; & plane ita dicuntur a verbo κοιμάομαι, quod latine vertitur *Dormio*. Igitur Cœmeteria quum dicimus, quasi Dormitoria, seu loca Dormitionis exprimimus.

nius in Miscellaneis eruditæ antiquitatis (1) Christianum adfert inscriptum lapidem, in quo legitur. DEP. IVLII. ZACONI. . . . . SI. QVIS. POST. NOSTRAM. PAVSATIONEM. SARCOPHAGVM. APERIRE. VOLVERIT. &c. Haud aliter apud Gruterum reperitur (2), Aurelium Eusebium Matri, Conjugi, & Sorori FIDELiter PAVSANTibus titulum posuisse. PAVSAT. IN. PACE. legitur apud Boldettum (3). Idem Sponius inter marmora græca (4) Sarcophagum exhibet latina inscriptione notatum, cujus ultima tantum linea, græca hæc habet. EN IRENAE AI KYMYSIS AY. . . . . quæ vertit (5). *In pace Dormitio*, sive *Depositio ejus*. Si de veterum Christianorum depositione verba facere heic instituam, extra chorum importune versarer, & utramque paginam facile vetustis monimentis implerem, in quibus perquam sæpe DEPOSITIO, sive DEPOSITVS IN PACE, occurrit. Sed magis ad nostram Historiam illustrandam faciunt antiqui lapides, in quibus apud Boldettum legitur DORMIT (6). DOR-

CAP. XII

(1) Sectione IX. pag. 295.
(2) Pag. MI. num. 9.
(3) Lib. I. Cap. VI. pag. 399. Lib. II. Cap. VIII. pag. 436.
(4) Sectione X. pag. 371.
(5) Ibidem pag. 372.
(6) Lib. II. Cap. VI. pag. 396. Item *Ibidem* pag. 399. pag. 400. & pag. 405.

CAP. XII MIT IN DEO (1). DORMIT IN PACE (2). DORMIENTI IN PACE (3). IN PACE DOMINI DORMIAS (4). ZOTICVS HIC AD DORMIENDVM (5). DORMITIONE (6). Quæ formulæ reperiuntur etiam apud Fabrettum, ut ad calcem paginarum ſuis locis adnotavimus: quibus addi poſſunt eorumdem Chriſtianorum haud abſimiles voces DORMITIO (7). INTER DORMIENTES (8). Etenim omnes ad indicandum vitæ obitum cum ſpe futuræ reſurrectionis a fidelibus fuerunt, conſuetudine a majoribus accepta, excogitatæ. Marmor editum ab eodem Fabretto (9) habet. REQVIESCIT IN SOMNO PACIS. Aliud item apud Boldettum (10), penes quem in alio vetuſto titulo legitur (11) RECESSIT IN SOMNO PACIS, & in effracto lapide apud Fabrettum (12), IN

(1) Lib. II. Cap. VI. pag. 399.

(2) Lib. II. Cap. IV. pag. 362. *Ibid.* pag. 375. & 376. Lib. II. Cap. VI. pag. 395. p. 396. p. 397. p. 398. p. 399. p. 401. 402. 403. 404. 405. 406. Lib. II. Cap. XII. pag. 466. Vide quoque clariſſimi Fabretti Inſcriptiones Cap. VIII. pag. 552. 553. 554. DORMIT IN PACE legitur quoque in alio vetuſto cœmeteriali lapide apud Antonium Mariam Lupi Societatis Jeſu Presbyterum in Diſſertatione ad nuper inventum Severæ Martyris Epitaphium §. III. pag. 13. Virum, dum vitam ageret nobis amiciſſimum, & cujus obitum lugent eruditi.

(3) Lib. I. Cap. XIV. pag. 56. Lib. II. Cap. V. pag. 382. Lib. II. Cap. VI. pag. 396. Fabret. Inſcript. Cap. VIII. pag. 553. num. 36.

(4) Lib. II. Cap. VII. pag. 418.

(5) Lib. II. Cap. VI. pag. 399.

(6) Lib. I. Cap. XIV. pag. 51. Lib. II. Cap. VI. pag. 403. *Ibidem* Cap. XII. pag. 467. Cap. XIII. pag. 490.

(7) Fabret. Inſcript. Cap. VIII. pag. 553.

(8) Idem *ibidem*, pag. 554.

(9) Ibidem Cap. VIII. pag. 553.

(10) Lib. II. Cap. III. pag. 345.

(11) Lib. II. Cap. VI. pag. 397.

(12) Inſcript. Cap. VIII. pag. 554.

IN PACE SOMNI. Illud pronunciant quoque Sacerdotes in Canone Miſſæ (1), memoriam agentes fidelium Defunctorum. Ita IN SOMNO PACIS dormiens exprimitur in hoc perantiquo, ſed temporis injuria partim exeſo plumbeo monimento *Muſei Victorii* Beatus aliquis Martyr ſuper arca jacens ſupinus, quibuſdam arcubus Ædem Sacram præſignantibus, in qua ille jacebat. Nimbus pone caput conſpicitur, & circa pedes, fortaſſe Vas Sanguinis adpoſitus eſt, circa quæ Vaſcula videndus plane idem Fabrettus (2): is enim teſtimonio clariſs. Viri Godefridi CAP. XII

(1) *Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum .... qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei*, ET DORMIVNT IN SOMNO PACIS, &c. Canon vero Miſſæ vetuſtiſſimus eſt, & ab Apoſtolica traditione manavit. Vide omnes quoſvis editos Miſſales, quibus utitur ſancta Romana Eccleſia. Idem legitur in Libro Sacramentorum Sancti Gregorii Papæ, cognomento Magni, pag. 3. Titulo *Super Dyptica*. Edit. Pariſiis. M.DC.XLII. in 4. Opera & Studio Fr. Hugonis Menardi: Cujus notæ, atque obſervationes pag. 13. & 14. accurate legendæ ſunt; ſed & pagina 20. Inſpiciendi quoque *Codices Sacramentorum nongentis annis vetuſtiores* editi a Venerabili Dei Servo Joſepho Maria S. R. E. Cardinali Thomaſio, ac potiſſime Libro III. in Miſſali Francorum pag. 431. Scilicet in *Canone Actionis*. Inquit vero Vvalafridus Strabo, Libro *de Rebus Eccleſiaſticis* Cap. XXII. *Actio dicitur ipſe Canon, quia in eo Sacramenta Dominica conficiuntur: Canon vero eadem Actio nominatur, quia in ea eſt legitima, & regularis Sacramentorum confectio*: Quære Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Lugdun. pag. 193. De Canone, ad rem de qua ſermo eſt, agit Edmundus Martene in Opere eruditiſſimo *De antiquis Eccleſiæ Ritibus*. Lib. I. Cap. IV. Artic. VIII. §. XXIII. & §. XXIV. pagina 408. & 409. Demum Iſidorus in Theologicis, nempe Lib. VI. *Originum*, Cap. XIX. ait MISSA, *tempore ſacrificii eſt*: QVANDO CATHECVMENI FORAS MITTVNTVR, *clamante Levita*, SI QVIS CATHECVMENVS REMANSIT, EXEAT FORAS, *& inde* MISSA: *quia Sacramentis Altaris intereſſe non poſſunt, qui nondum regenerati noſcuntur*.

(2) Inſcript. Cap. VIII. pagina 555. & 556.

CAP. XII de Leibnitz (olim eterodoxi (1), qui physico experimento probaverat), verum sanguinem in hisce vasculis reperiri demonstrat. Ornatur arca tribus majoribus anulis in anteriori facie, & duobus item encarpis, quorum extremitates ab anulo medio dependentes, reliquis anulis religantur. Pendet ab arcu Ædis triumphali super corpus Martyris lampas, & sub arca facies Cherubin alata spectatur, quasi illam regat expansis alis. Legitur circum in peripheria + BEATVS.... YR + Martyris nomine omnino deperdito, ab ævi diuturnitate obeso plumbo in illa circumferentiæ parte superiori.

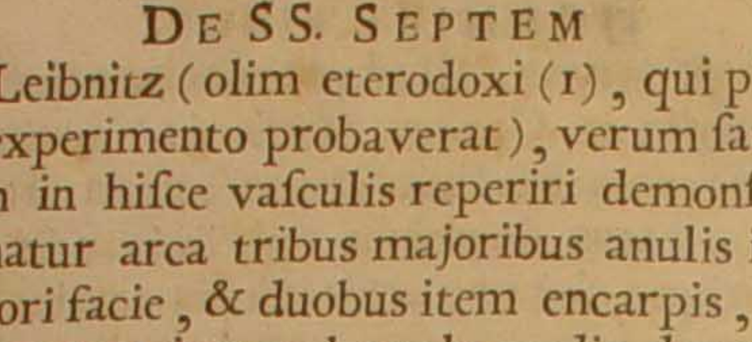

In parte alia, ut puto, Spiritus (2) defuncti

(1) Eumdem *Gedefridum* Boldettus, *Georgium* appellat (*Osservaz. sopra i Cimiteri de' SS. Martiri Lib.* I. *Cap.* XXXVIII. *pag.* 186.,) atque obiisse in gremio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ scribit citato loco.

(2) In vetustissimis Ethnicorum picturis, ac cœlaturis, defunctorum animæ repræsentantur ad formam fœminarum. Vide *Romanar. Antiquitat. vestigia. Tab.* LXVII. *num.* 17. Sæpius vero alis papilionum ornabantur, ut in gemmis, aliisque monimentis frequentissimum est. Adi Bonarrotium in observationibus ad Vitrea Fragmenta, pag. 196. & 197.

cti Martyris in Angelica figura exprimitur, CAP. XII non sine aliorum veterum monimentorum exemplo, tamquam puer alatus, diademate redimitus, & stantis habitu, super pulvinari, quod genu altero sustinent duo Viri, altero genu flexo effecti. Brachia expansa tenet, eademque honoris, ac majestatis caussa (1), fulciuntur ab aliis duobus viris stantibus, ac barbatis, capillatisque, & longa tunica indutis, ad latera religata; quorum alter ad latus dexterum habet marsupium. In giro legitur SAMVEL. TOBIAS. ANGE.... reliqua prorsus consumta sunt. Antonius Fran-

(1) Vide sis Aringh. *Rom. subterran.* Tom. II. Lib. IV. Capite XIV. pagina 117. *Ibidem* Lib. IV. Cap. XVIII. pagina 137.

Bonarrotius in Observationibus ad Vitrea fragmenta pag. 121. putat mollitiei fœminarum tribuendum quod exprimunt veteres picturæ Cœmeteriorum ab Aringhio adlatę; ut quum orarent (imminuto jam primævo spiritus fervore), brachia de more expansa, sustineri sinerent a servis: sed pace tanti Viri, cujus amicitiam colui dum viveret, & judicium magnopere existimandum est; putamus aliquas fœminas, vel senio confectas, vel aliquo morbo laborantes, ne quicquam recederent a communi illius ętatis orandi consuetudine, a quibusdam viris adjutas aliquando fuisse, prout necessitas exigebat.

Pugnante Amalec cum Israëlitis, vincebat Israël quum levaret Moyses manus. *Manus autem Moysi erant graves* (Exodi Cap. XVII. v. 12.): *Sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem, & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est, ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis, &c.* Fugatusque est Amalec ab Israëlitis, adprobante Domino eamdem Mosis orandi consuetudinem. Profecto ita legimus in Vitis non nullorum Sanctorum, & Virorum pietate insignium: eos nempe in aliquo opere piissimo diu exercitatos, quum jam viribus fracti essent, ne ab inceptis discederent, juniorum sibi ministrantium auxilio eadem opera peregisse. Quod quum minime dicendum sit de puero alato in nostro monimento veteri expresso: alatus enim non indiget ope alterius: porro honoris, ac majestatis caussa, ita ab artifice effictum concedendum videtur.

CAP. XII Franciſcus Gorius editis multis Voluminibus clarus, nobiſque amicitiæ vinculo conjunctiſſimus, in egregio Opere Doniano (1) refert quoque non nullos hujuſmodi lapides, quos, ne nimius ſim, ſuis locis videas (2). Porro myſticum hunc ſenſum aperit Prudentius (3), quum inquit.

Quid nam ſibi ſaxa cavata?
Quid pulcra volunt monumenta?
Res niſi quod creditur illis,
Non mortua, ſed data ſomno.

Ideo in tumulo Sancti Martyris Alexandri, qui Antonino Pio Imperatore martyrium conſummavit ſcriptum eſt. ALEXANDER MORTVVS NON EST SED VIVIT SVPER ASTRA. Marmor ab Antonio Boſio (4) adlatum primo fuit, & poſtea ab eodem deſcriptum alii vulgarunt (5). Hæc autem veteris

(1) Claſſe XX.

(2) Pag. 525. num. 9. pag. 528. n. 22. pag. 533. nu. 48.

Alios edidit nuperrime Joannes Marangoni Presbyter Vicentinus in Appendice ad Acta Sancti Victorini Epiſcopi Amiterni, & Martyris illuſtrata. Romæ, M.DCC.XL. Apud Joannem Mariam Salvioni Typographum Vaticanum. Utinam vero hoc Opus prodiiſſet in lucem emendatius. Illud quidem Opus hoc loci diſſimulare facile poteram, ut idem auctor plurium clarorum Virorum nomina in ipſo Opere proferre minime ſtuduit, qui non nullos lapides ab eodem vulgatos alias ediderunt, & notis eruditiſſimis ornaverunt.

(3) Hymn. Defunctor.

(4) *Roma ſotterranea* Lib. III. Cap. XXIII. pag. 299.

(5) Aringh. Tomo 1. Lib. III. Cap. XXII. pag. 524.

Boldet. Libro 1. Capite XLIV. pagina 232.

ris ævi parum culta monimenta recenſuimus, & hoc ordine commemoranda decrevimus, ut Septem Sanctos Pueros Epheſinos, Dormientes nuncupatos, vere mortuos fuiſſe oſtendamus, & martyrio quoque coronatos fuiſſe, licet ab omnibus Græcis, & Latinis, aliiſque, *Dormientes* ſoleant appellari; utque de mortuorum reſurrectione (1) quantam fidem haberent Chriſti fideles liquido pateat, qui mortuos, ſæpe dicto Dormientium titulo (2), ab ipſis uſque primordiis, atque inſtitutione Eccleſiæ, conſueverant nominare.

CAP. XIII
Domus æterna pro ſepulcro apud Ethnicos frequenter: raro apud Chriſtianos occurrit. Myſterium non idem, utriſque.

ET quidem Ethnicorum vulgus nequam, & veterator, qui tum divino fidei lumine deſtitutus, tum etiam, ut omnibus deliciis frui pleniſſime poſſet (nulla prohibente exitus ſolicitudine), cum ipſa vita corporis, animæ communem futurum interitum præpo-

(1) Paullo Gentium Doctore Athenis in Areopago prædicante, ut in Actis Apoſtolorum habemus Cap. XVIII. v. 32. *Cum audiſſent .... reſurrectionem mortuorum; quidam quidem irridebant: quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.* Verſiculo autem 34. *Quidam vero viri adhærentes ei crediderunt, in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.*

(2) Revera ſicuti viventes a ſomno excitamur; ita poſt mortem ad vitam redituri ſumus: ſimilitudine Mortis ac Somni non abhorrente, ut paullo poſt dicendum erit.

postere, atque improbe rebatur (1), sepulcrum *Domum æternam* dicere solebat. Consule

(1) Vide quæ diximus nuper in Dissertatione Glyptographica Capite XVIII. potissime pag. 55.

Stoici, qui igneas animas esse credebant, cavebant quam maxime ab aquis, ne scilicet ab elemento eterogeneo suffocarentur, quod fortasse innuit Ovid. (*Lib.* I. *Trist. Eleg.* II.) de se ipso loquens.

Non mortem timeo, genus est miserabile lethi.
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Eademque de caussa exclamat Hippomedon apud Statium Lib. IX. Thebaidos.

.... Fluvione (pudet!) Mars inclyte merges
Hanc animam? segnesque lacus, ac flagna subibo,
Ceu pecoris custos, subiti torrentis iniquis
Interceptus aquis? Adeone occumbere ferro
Non merui? &c.

Putabant enim animam ita penitus extingui posse. Vide notas doctissimi de la Cerda ad illud Virgilii carmen (*Lib.* I. *Æneid. v.* 97.)

Ingemit, & duplices tendens ad sydera palmas, &c.

alibique (*Lib.* VI. *Æneid. v.* 730.

Igneus est ollis vigor, &c.

Primo loco Æneam præsenti naufragio ingemuisse memorat Virgilius, ut ait Servius, *non propter mortem, sed propter mortis genus: grave enim est, secundum Homerum perire naufragio, quia anima ignea est, & extingui videtur in mari, idest elemento contrario.* Multa vero congessit Stephanus Morinus Cadomensis (*Dissertat. v. ad D. Le Moine datam, pag.* 111. *& seqq. Genevæ.* M.DC.LXXXIII.) ad Stoicos pertinentia. Viri tamen sapientes, politioresque, animæ immortalitatem nullo modo negabant, in quibus clarum aprime est Ciceronis testimonium (*Tusculanarum Quæstion. Lib.* I. *pag.* 144.) *Itaque*, idem inquit, *unum illud erat insitum priscis illis, quos cascos appellat Ennius, esse in morte sensum, neque excessu vitæ sic deleri hominem, ut funditus interiret: idque quum multis aliis rebus, tum e pontificio jure, & ceremoniis sepulcrorum intelligi licet, quas maximis ingeniis præditi, nec tanta cura coluissent, nec violatas tam inexpiabili religione sanxissent, nisi hæsisset in eorum mentibus mortem non esse interitum, omnia tollentem, atque delentem, sed quamdam quasi migrationem, commutationemque vitæ; quæ in claris viris, & feminis dux in cœlum soleret esse, in ceteris humi retineretur, & permaneret tamen. Ex hoc, & nostrorum opinione.*

Romulus in cœlo cum Diis agit ævum.

ut famæ adsentiens dixit Ennius, &c. & paullo post idem Cicero (pag. 155.) in eodem sensu ait. *A malis igitur mors abducit, non a bonis.* Plura item disserit in Catone majore, sive Libro de senectute (*pag.* 515.), quem vide. In somnio Scipionis, & alibi. Pari sententia Cajus Cornelius Tacitus de morte Julii Agricolæ (*In Vita Cap.* XLVI.) dixit. *Si quis piorum* MANIBVS *locus sit, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magnæ animæ,* PLACIDE QVIESCAS. Neque haud secus legitur in Museo Equitis Odam in urnula cineraria marmorea. PAMPHILES. ANIMA. SANCTA. SALVE.

sule sæpe laudatum Fabrettum (1), apud quem in lapide cujusdam Manlii legitur. SOMNO ÆTERNALI: aliosque plures titulos eadem prorsus elegantia notabiles alibi exhibet (2). Adi, si de re ipsa multa cupis noscere, Aldi Manutii Commentaria in Somnium Scipionis (3), & Jani Gruteri Thesaurum antiquarum Inscriptionum, in quo ethnico more persæpe occurrit. DOMVS ÆTERNA, SOMNVS ÆTERNVS, atque ÆTERNALIS. QVIETI ÆTERNÆ, SECVRITATI ÆTERNÆ. DOMVM PERPETVAM &c. Nec dissimiles adfert Thomas Reinesius in Syntagmate antiquarum Inscriptionum (4). Heinc res pretiosæ pro conditione hominum in sepulcris recondebantur, quibus expiscandis frequenter diruuntur Gentium Mausolea, quæ nostro ævo remanserunt. Certe aurum, argentum, gemmas in monumentis reponebant, quod quum sacra reputarentur, tutiori loco servare nesciverint, putantes inibi perpetuo duraturas esse divitias (5). Conve-

F niunt

(1) Inscript. Cap. III. pag. 165. n. XXXI.
(2) Fabret. Inscript. Cap. II. pag. 84. num. 145. Cap. III. pag. 182. num. 385. Cap. V. pag. 391. num. 257. Cap. VIII. pag. 555. num. 58.
(3) Pag. 260.
(4) Class. XI. n. 72. 119. Class. XVII. n. 179.
(5) De his Divitiis amplissimis inquit Horatius Epistolarum Lib. I. Epistola VI. *ad Numicium.*

Et Dominum fallunt, & prosunt furibus.

CAP. XIII niunt cum hiſce dicendi modis tres antiqui lapides, quos offendi apud Boldettum in Obſervationibus ad Sacra Cœmeteria. Primus parte una veterum Chriſtianorum memoriam præfert ; parte altera vero ethnicam habet inſcriptionem (1). Utramque ex eo-

SOMNO . AETERNALI . SACRVM .
SEVERO . FILIO . DVLCISSIMO
QVI . VIXIT . ANN . VIII . MESES . III
IANVARIA . MATER . FECIT . INFELICISSIMA
OS

BENEMERENTI MARITO FVRMINO IN
PACE DEPOSITVS IDIBVS IVLIIS

dem antiquo lapide, qui modo exſtat in *Muſeo Vi-*

(1) Hunc lapidem edidit Boldettus *Libro* II. *Cap.* x. *pag.* 453. ex eo deſcribens (non tamen ſervato linearum ordine), Ethnicorum Epitaphium, cui in averſa parte aliud veterum Chriſtianorum adrexuit, ſed non ſuum. Vulgavit vero ſuum *Lib.* II. *Cap.* VIII. *pag.* 431. ab ipſis ſchedis ſuis fortaſſe non opportune occurrentibus deceptus. Ethnicam hanc inſcriptionem ex Muſeo, in quo pridem exſtabat, vulgavit quoque Fabrettus (*Inſcript. Cap.* VIII. *pag.* 555. *n.* 58.), de parte averſa a Chriſtianis inſcripta, nec verbum quidem prodens. Eamdem vero partem poſteriorem incidi fecimus, quod literas nonnullas infrequentiores habeat; ſcilicet. B.F & S. de quarum corruptione agit erudite Bonarrotius in Præfatione ad Obſervationes Vitreorum fragmentorum pag. XIX. XX. XXIII. & XXV. Occurrit etiam in eadem veterum Chriſtianorum Inſcriptione Z. pro litera I. de quo ſcripturæ vitio, videndus idem Bonarrotius in Opere laudato pag. 52. 53. & 54.

Victorio deſcripſimus, atque evulgandam curavimus ad vetuſtum exemplar, longum palmos romanos v. altum, palm. I. cum dimidio. Secundus (1) Ethnicam tantum referens memoriam, in Cœmeterio Cyriacæ repertus fuit calce contectus. Tertius demum, qui Aurelii Gemelli triennis infantis loculum occludebat in Cœmeterio S. Agnetis (2), Chriſtianorum veterum lapis eſt, habetque SOMNO HETERNALI. Alia quoque (neque enim iſtud reor diſſimulandum, huic non diſſimilia marmora pariter Chriſtianorum, cum expreſſa phraſi. DOMVS AETERNA, adjecto non numquam Sacro Chriſti Monogrammate, edita reperio a Fabretto (3): ſubdit vero ſtatim Vir eruditiſſimus (4). *Domus æternæ commemorationem, non a Gentilitate, ſed a Sacra potius Pagina deſumtam opinari debemus. Quippe in Libro Eccleſiaſtici* (5), *ita habetur*. IBIT HOMO IN DOMVM ÆTERNITATIS SVÆ. *& Pſalmo* XLVIII. (6) SEPVLCRA EORVM DOMVS ILLORVM IN ÆTERNVM.

CAP. XIII

(1) Lib. II. Cap. XI. pag. 464. Hoc Epitaphium græce ſcriptum eſt a quadratario antiquo.
(2) Ibidem pag. 463.
(3) Inſcriptionum Antiquarum Capite II. pagina 112. & pagina 113. & item pagina 114.
(4) Cap. II. pag. 112. & pag. 113.
(5) Cap. XII. verſ. 5.
(6) Verſ. 12.

Quamquam igitur Ethnici ſpe reſurrectionis orbati, ita & ipſi loqui ſoliti fuiſſent; aliter tamen hanc loquendi formam accipere poterant Chriſtiani, ut explicat ex Sanctorum Patrum ſententia P. Cornelius a Lapide ad illum Eccleſiaſtici locum. Et paullo ſupra idem Fabrettus, de eadem re loquens, erratumque, ſive lapſum excuſans, ſi quis vellet ita accuſare Epitaphium veterum Chriſtianorum verſibus concinnatum, ait (1). *Facile ſiquidem erat tunc ex inextinctæ Gentilitatis phraſibus, poëtico præſertim ſtylo aliqua imitari, inconſiderate potius, quam impie, quæ adultæ jam veræ Religionis temporibus reſecata ſunt.*

CAP. XIV
Multa de Somno diſſeruntur. Gemma vetuſta editur, & illuſtratur.

SOMNVM certe Ethnici finxerunt Mortis fratrem, utriuſque vero matrem Noctem; quod per ſimilitudinem, & quamdam rerum connexionem, Dormientes mortuis comparari poſſint, æque in obſcuro jacentibus utriſque (2). Somnum fratrem Mortis

(1) Inſcript. Cap. II. pag. 112.

(2) De Orodea Mezentio occiſo ait Virgilius Lib. x. Æneidos. v. 745.

Olli dura quies oculos, & ferreus urget
Somnus, in æternam clauduntur lumina Noctem.

Et Catullus, quem *elegantiſſimum Poetarum* nuncupat A. Gellius *Noct. Attic.* Lib. VII. Cap. XX. in lepido carmine ad Lesbiæ:

Nobis, quum ſemel occidit brevis lux,
Nox eſt perpetua una dormienda.

Mortis appellat magnus Homerus in Iliade (1); alioque modo utroſque nuncupat gemellos, quod idem deſignat (2). Pauſanias autem Noctis imaginem filiorumque deſcribit (3), nempe Mortis, & Somni, quæ imago apud Eleos ſpectabatur in templo. Vide notationes Ludovici de la Cerda, aliorumque ad illud Virgilii carmen (4). CAP. XIV

Tum conſanguineus Lethi Sopor &c.

Rem ipſam magis magiſque illuſtrant adnotata Joannis Schefferi in Æliani varias Hiſtorias (5). Petrus Sancti-Bartolus ex antiqua ſepulcrali Lucerna (6), Noctis imaginem vulgavit æri ſculptam viriculo elegantiſſime. Proinde Cicero in Catone Majore, ſive Libro de Senectute (7). *Jam vero videtis*, inquit, *nihil morti eſſe tam ſimile, quam Somnum*, & in Quæſtionibus Tuſculanis (8). *Habes Somnum imaginem Mortis, eamque quotidie induis, & dubitas, quin ſenſus in Morte*

(1) Καϛίγνητον. Lib. XIV. pag. 267. Edit. Joannis Spondani Græco-Lat. in fol. Baſileæ. CIↃ IↃCVI.

(2) Διδυμάονε. Iliad. Lib. XVI.

(3) In Eliacis, ſive Libro V.

(4) Æneid. Lib. VI. n. 278.

(5) Lib. II. Cap. XXXV.

(6) *Le antiche Lucerne Sepolcrali figurate*. Parte I. num. 8.

(7) Pag. 515.

Plinius Hiſt. Nat. Lib. VII. Cap. I. paullo ſecus ſcribebat: *Æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuæ vivit; pari æqua, morti ſimili exigitur &c.* eumdem vide Lib. XXXVI. Cap. I.

(8) Lib. I. pag. 157.

CAP. XIV *Morte nullus ſit, quum in ejus ſimulacro videas eſſe nullum ſenſum?* Lucius Annæus Seneca, ipſe quoque dixit (1). *Somnus refectioni neceſſarius eſt: hunc tamen ſi per diem noctemque continues, Mors erit.* Ita Plato (2), & alii Philoſophorum: Inde Ovidius (3) cecinit:

Infelix tota quicumque quieſcere nocte
Suſtinet; & ſomnos præmia magna vocat.
Stulte, quid eſt Somnus? gelidæ niſi Mortis imago:
Longa quieſcendi tempora fata dabunt &c.

Infirmitas igitur humanæ conditionis, ſive potius, ut dicebam, neceſſitas eſt Somnus, eademque neceſſitas homini eſt Mors. Inſignem, atque ineditum lapidem, græca ſimul, ac latina inſcriptione diſtinctum, *ex Muſeo Victorio*, in quo adſervatur, diligenter deſcriptum heic ſubjicimus: quippe hoc ævo hujuſmodi monimentorum exempla ab ruderibus ornatiſſimæ vetuſtatis depromta, maxime probantur ab amatoribus politioris literaturæ. Lapis autem duram Mortis ne-

(1) Libro *de Tranquillitate animi* Capite XV.

(2) Lib. VII. de Legibus.

(3) *Amorum* Lib. 2. Eleg. IX.

ceſſitatem (1), ſed Animæ quoque immortalitatem diſerte exprimit. Curavimus ergo illum incidi; ars enim typographica neſcit, quemadmodum opus eſt, fideliter exhibere. CAP. XIV

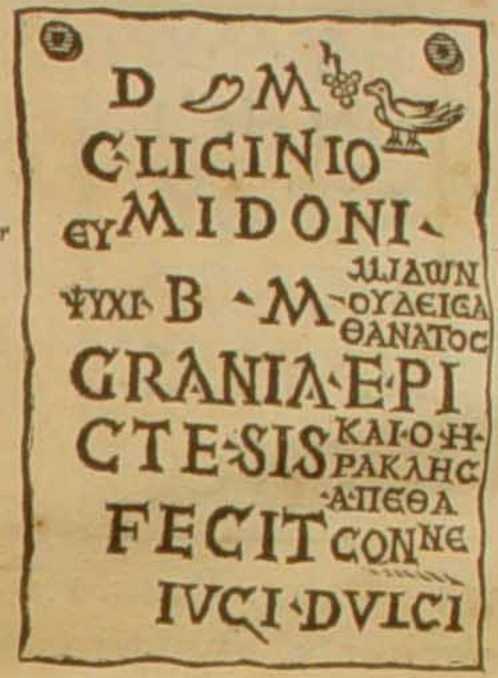

Bene, ſeu feliciter Anima.

ſive etiam *Bona Anima.*

Midonis nullus immortalis.

Et Hercules mortuus eſt.

Alium etiam ſingularem lapidem vulgabo, extractum prope Urbem, ex Cœmeterio Calliſti, una cum corpore Sancti Oneſimi, vitreoque vaſculo, Sanguine ejuſdem Chriſti Martyris conſperſo. Quem lapidem luben-

(1) Hæc marmorea Tabula occludendo Sepulcro minime videtur inſerviiſſe, quum alta ſit Palm. I. Uncias X. Lata Palm. I. Unc. IV. & nullum umquam calcis adhærentis ſignum, in quovis ejus latere adpareat. Quin immo ferreis catenulis in aliqua monumenti, ſive ſepulcri cellula adpenſam fuiſſe putandum eſt. Etenim in utraque angulari parte ſuperiori lapidis adhuc exſtant duo veluti globuli ex plumbo fuſo in craſſitie marmoris exciſa (incolumi tamen averſa parte), in quo plumbo catenulæ infixæ reliquiæ conſpiciuntur.

CAP. XIV bentius proferre decrevi, quod nullus Sacrorum Cœmeteriorum illuſtrator ediderit, & eamdem Mortis neceſſitatem (1), atque immortalitatem Animæ prodat. Lapis altus

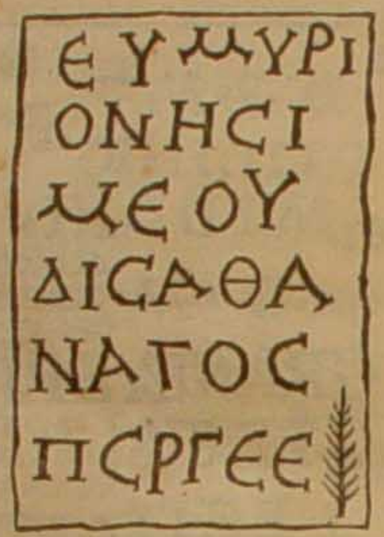

fic

eſt plus minus, Palm. Rom. 1. Unc. IV. Latus Uncias circiter x. Eumdem expreſſum ab exemplari heic exhibemus: Chartam vero

(1) Græcum Sancti Oneſimi Epitaphium, legendum, fortaſſe eſt, ut indicat vetuſta marmorea tabula. ЄΥ ΜΥΡΙ ONHCIME OΥΔΙC AΘANATOC ΠЄΡ ΓЄЄ. atque ita nobis vertendum videtur. MILLIES BENE, ONESIME. NVLLVS IMMORTALIS IN TERRA. Corpus ejuſdem S. Martyris cum ipſo lapide inſcripto, & Vaſe Sanguinis, dono datum ab Epiſcopo Porphyrienſi Fr. Thoma Cervionio, Sacelli Pontificii Præfecto, literis authenticis munitum Emo Petro Ottobono Sacri Cardinalium Collegii Decano, Romæ defuncto Die XXVIII. Februarii Anno Biſſextili MDCCXI. Sede Pontificali vacante, ſervatur apud Mariam Carlottam Lenſzinſcki, Sereniſſimam Galliarum Reginam, cui idem Cardinalis exhibuit in urna quadam ornatiſſima ex ære inaurato confecta, ac obſerata in parte anteriori tabula cryſtallina, mire ſinuata ad modulum urnæ; conſignataque una cum membranaceo ſuo diplomate D. Paullo Hyppolito *De Beauvillier* Duci *de Saint' Agnan*, Lud. XV. Galliarum Regis, tunc temporis magno Oratori apud Summum Pontificem, qui Roma Pariſios tranſmiſit. Notandus in hoc lapide Sancti Martyris Oneſimi Palmæ ramus ab antiquo cælatore expreſſus,

ro ſuper ipſo antiquo lapide (quod ſæpe deſiderare ſolent eruditi, raro tamen conſequuntur), ſumma cura impreſſam, ante quam ab Urbe pretioſum monimentum extraheretur, apud nos ſervamus, rerum antiquarum æſtimatoribus oſtendendam. Edidit autem Fabrettus (1) ex Muſeo Carpineo fragmentum Tabulæ alabaſtritis; idemque vulgavit Bonarrotius (2), in quo legitur id ipſum humanæ infirmitatis teſtimonium: NEMO IMMORTALIS, ut in ambobus vetuſtiſſimis epitaphiis mox adlatis. Morti nigras dabant alas, teſte Horatio Flacco (3), Somnoque pariter, ut ait Albius Tibullus (4).

Poſtque venit tacitus furvis (5) *circumdatus alis*

CAP. XIV.

(1) Inſcript. Cap. x. pag. 736.

(2) *Oſſervaz. ſopra alcuni Frammenti di Vaſi antichi di vetro* pag. 106.

(3) Lib. II. Satyrarum Ecloga I. v. 57. & v. 58.

. . . . . ſeu me tranquilla ſenectus,
Exſpectat, ſeu Mors atris circumvolat alis.

(4) Lib. II. Eleg. I.

(5) *Furvis* legendum certe eſt, non *fulvis*, ut male habent vulgatæ editiones. Ita emendatum reperio Librum editum VENETIIS IN ÆDIBVS ALDI. MENSE IANVARIO. M. D. II. (*in* 8.), qui Catullum, Tibullum, & Propertium, omnes lepidos Latinos Poëtas complectitur, & penè innumeris ad utrumque marginem variantibus lectionibus notatus eſt manu *Petri Victorii*, cujus fuit olim hic Liber, qui exſtat modo Romæ apud illius abnepotes in privata Bibliotheca *Victoriorum*. Collatis enim veteribus Codicibus, pro inſtituto habebat Vir doctiſſimus, in ſuis libris quæcumque facerent ad illuſtrandos antiquos Scriptores, ad oram ipſorum librorum ſuis locis referre. Id vero teſtatum, adſertumque volumus ſelectioris elegantiæ cultoribus. Sunt quippe multi hujuſmodi libri in illa Bibliotheca, perpetuis manu ſcriptis notis, ab eodem in literis conſummatiſſimo Viro diſtincti; Quorum in fronte (ut is erat comis, & omnes juvandi cupidus), ſæpe latinis, ſed ut plurimum græcis characteribus ſcribebat. *Petri Victorii Jacobi filii, & amicorum.*

CAP. XIV

Somnus, & incerto somnia nigra (1) *pede.*

Inde Virgilius (2) Somnum volucrem dixit, describens Æneam, dum insomnis, Patris Anchisæ imaginem frustra amplexari non semel tentaret. Orpheus (3) Regem Deorum, & hominum Somnum appellat, quod omnia eidem subjiciantur. Heinc Statius (4) virgam illi adtribuit, potestatis signum (5), quumque aliquando nequiret quiescere, illum enixe ita precabatur.

..... extremo me tange cacumine virgæ,
Sufficit; aut leniter suspenso poplite transi.

Virgilius quoque (6) cum eadem virga describit Somnum, Palinuro quietem, ac soporem impertientem. Eumdem Ovidius appel-

(1) In eodem Libro reperitur adnotatum *Somnia vana*. In superiore enim carmine ad aliam orani libri notatum quoque est, ut putamus, ex alio vetusto Codice: *nigris circumdatus alis*. Ita aliquando canebat Vir clarissimus Joannes della Casa in sequenti jucundissimo carmine.

O Sonno, o de la queta, umida, ombrosa
Notte placido figlio. O de' mortali
Egri conforto, Obblio dolce de' mali
Si gravi, ond'e la vita aspra, e nojosa.
Soccorri al core omai, che langue, e posa
Non have; e queste membra stanche, e frali
Solleva. A me ten vola o Sonno, e l'ali
Tue brune sovra me distendi, e posa.
Ov'è'l silenzio, che'l dì fugge, e'l lume?
E i lievi sogni, che con non sicure
Vestigia di seguirti han per costume?
Lasso, che n'van te chiamo, e queste oscure
E gelide ombre in van lusingo. O piume
D'asprezza colme. O notti acerbe, e dure.

(2) Lib. VI. Æneidum v. 700. & seqq.

(3) Hymn. in Somnum. Adi Homeri quoque Iliadon Lib. XIV. pag. 267.

(4) Sylvarum Lib. V.

(5) Adi Cap. XI. hujus Dissert. ubi in Adnotat. ad pag. 30. aliqua adtulimus de re sacra; deque signo potestatis in virga; non nulla quoq; diximus nuper in Dissert. Glyptographica Cap. XVI. & Cap. XVII.

(6) Æneidum Lib. V. v. 458.

pellat (1) Deorum placidissimum. Homerus (2) omnes homines, Deosque dormientes *finxit* præter Jovem; non enim decebat rerum omnium moderatorem dormire (3). CAP. XIV

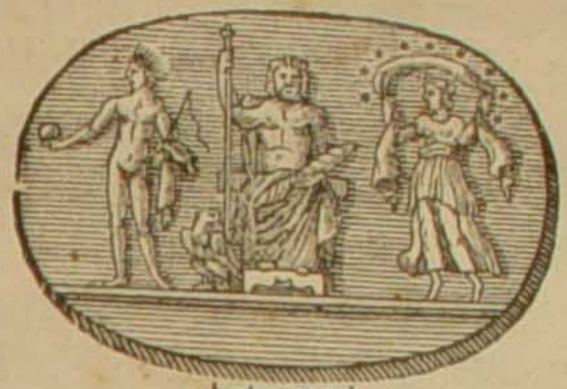

Magnitudo Gemmæ.

Ipsum Jovem, tamquam diei, noctisque rectorem (4), fortasse ab antiquo artifice expressum fuisse putamus in anulari chalcedonio, in quo idem Jupiter in solio sedens visitur,

(1) Metamorph. Lib. II.

Somne Quies rerum, placidissime Somne Deorum:
Pax animi; quem cura fugit; qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori &c.

Porro Veteres, ne Somno indulgentes importune turbarentur SILENTIARIOS adhibebant, seu QVIETIS MINISTROS, quos etiam AD SOMNVM nuncupabant. De his agit Laurentius Pignorius in Commentario *de Servis* pag. 180. & 181.

(2) Iliad. Lib. II. v. 1. & 2. pag. 27.

(3) Probe Somnum a Junone pluribus muneribus olim solicitatum fuisse, ut Jovem sopire conaretur, meminit idem Homerus (*Iliad. Lib. XIV. Vide pag. 267. citatæ edit.*) Illud tamen semel tantm evenisse narrat: suo enim periculo cavebat, ne fortasse iterum in mare præceps daretur.

(4) Nos cum Ecclesia Catholica Deo Optimo Maximo; uni, trinoque Domino illud tribuimus, ut in Cantico laudis habetur.

Æternæ rerum conditor,
Noctem, Diemque qui regis &c.

& in Psalm. LXXIII. v. 17. *Tuus est Dies, & tua est Nox &c.*

situr, fulmen (1), & haſtam longam tenens (2), pedibus innixus ſcabello (3), adſtante Aquila. A dextris ſtat Apollo Phœbus, nudus, & radiata coma, Orbem dextera manu, ferulam ſiniſtra gerens, quod eſt diei ſymbolum. A ſiniſtris Diana, ſcilicet fœmina velata, ſuſtinens utraque manu velum, criſpatum, & aura leniter inflatum, elatumque ad modum arcus ſupra caput, & in reliqua area ſuperiori, plures ſtellæ comparent (4); ſignum, & quaſi depicta imago nocturni luminis. Sed plura de his ad Mythologos (5), & deſcriptores imaginum Deorum gentium (6) pertinent.

CAP. XV

Veterum Chriſtianorum Lucerna cum ſymbolo Jonæ dormientis vulgatur. Item Vitrum antiquum cum eodem ſigno.

ITAQUE ad noſtra gradum facientes, Sacram Hiſtoriam ex ſuburbanis Chriſtifidelium cœmeteriis, nempe ex antiqua Lucerna fictili

(1) Inquit Ovidius Lib. III. Faſtorum.
Fulmina poſt auſos cœlum affectare gigantes
Sumta Jovi: primo tempore inermis erat &c.

(2) Vide ſis quæ de virga, ſive haſta diximus paullo ante in hoc Capite, nempe pag. 50. num. (5). illuſtrantes adlatum Statii carmen.

(3) *Quod Græci dicunt ὑποπόδιον: dixerunt Latini Scabellum, & alii dixerunt Suppedaneum, quod ſub pedibus ſit.* Ita Iſidorus *Originum* Libro XX. Capite XI.

(4) Lactantius Firmianus *de Origine Erroris* Lib. II. Cap. V. agens *de cultu veri Dei. De Elementis, & Aſtris*, ait: *Cur autem excogitaverit illa Deus, nempe Aſtra, quis non intelligit? Scilicet, ne Solis lumine decedente nimium cæca nox tetris, atque horrentibus tenebris ingraveſceret, noceretque viventibus.*

(5) *Natalis Comitis Mythologiæ, ſive explicationis Fabularum Libri X.*

(6) *Immagini degli Dei degli Antichi di Vincenzo Cartari.*

ctili *Muſei Victorii* (1) proferamus. In ea videre licet Ionam in ſolo ſtratum multo ſom- CAP. XV

no præ mœrore, & laſſitudine oppreſſum, qua-

(1) Lucernam fictilem haud longe abſimilem vidimus in *Collectan. Romanarum Antiquitatum* Antonii Borioni, *Tabula* 101. quæ tamen, ubi nam hodie ſit, quum ibi minime indicetur (*vide pag.* 71.), prorſus ignoramus.

qualem ſacræ paginæ deſcribunt (1), ſub umbra cucurbitæ reclinatum, & qualem non raro oſtendunt antiqua picturæ, & ſculpturæ præclara monimenta ex ipſis adhuc multa pietate cultis cœmeteriis veterum Chriſtianorum depromta, & apud Boſium (2), atque Aringhium (3); Ciampinium item (4), & Bonarrotium (5) edita, atque illuſtrata adnotationibus, & commentariis eruditiſſimis. Veterem aliam fictilem Lucernam pluribus ſacris myſteriis inſignem vulgavit Petrus Sancti-Bartolus (6), & in his Jonæ quoque eadem Hiſtoria repræſentatur: Aliam item, ſed æream Lucernam idem protulit (7), quæ penſilis eſt, in eaque Chriſti Monogramma (8) Ionæ dormienti ſuperſtat, & circum cucurbitæ. In noſtra fictili Lucerna Lauri ramus ſpectatur in orbiculo inferiori

(1) Ionæ Cap. IV.

(2) *Roma Sotterranea.* Lib. III. Cap. XXIII. Tab. III. Cubiculi primi Cœmeterii Calliſti. Vide ſis Lib. IV. Cap. XXI.

(3) *Roma Subterranea.* Tom. II. Libro V. Cap. XII.

(4) *Sacra Hiſtorica Diſquiſitio de duobus Emblematibus, quæ in Cimelio Em. & Rev. Domini Gaſparis Card. Carpinei adſervantur &c. Auctore Joanne Ciampinio Romano.* Romæ. MDCXCI. (in 4.) Vide pagina 4. & pag. 8. uſque 10.

(5) *Oſſervazioni ſopra alcuni frammenti di vaſi antichi di Vetro &c.* Tav. I num. 1. pag. 2. pag. 3. e pag. 18.

(6) *Le antiche Lucerne Sepolcrali figurate.* Parte III. num. 29.

(7) Ibidem num. 30.

(8) Illud pluribus illuſtrare conati ſumus in Nummo Æreo *Muſei Victorii* Parte I. Cap. XL. & item Parte II. Capite XI.

riori impreſſus (1). Demum Vitrum antiquum ineditum majoris moduli, atq; orbiculare (2), cum eadem Jonæ dormientis ima-

gine Viris eruditis proponam, quod inſigne ſa-

(1) In averſa parte Lucernarum fictilium perſæpe figuli nomen ſuum, vel Dominorum officinæ imprimebant; ſæpe etiam memoriam alicujus publici operis, puta Ludos ſæculares, aut ſignum aliquod figlinæ proprium, quo ab aliis teſtaceorum operum officinis diſtingui commode poſſent, tum ab emtoribus, tum ab illis omnibus, in quorum manibus verſarentur.

(2) Vitrum antiquum, de quo loquimur, ex eo genere Vaſculorum eſt, quæ deſcribuntur a cl. Bonarrotio Pag. III. in Præfatione ad Opus ſæpiſſime a nobis laudatum: & pridem ab eodem deſcripta fuerant Pag. XVII. in Præfatione ad Obſervationes Hiſtoricas ad Numiſmata majoris moduli, vulgo *Medaglioni*, quæ exſtant in Muſeo Carpineo. Ejuſdemque notæ eſt illud cum Lazaro a Chriſto ad vitam revocato, quod exhibuimus in adnotatis ad Caput XI. hujus Diſſertat. Et item illud in Epiſtola ad Lectorem.

ſacræ vetuſtatis cimelium accepi ab Hieronymo Odam Equite elegantis ingenii, atque amico noſtro ſingulari (1). Hujus auctoritate monimenti, ſive de Hedera, ſive de Cucurbita Prophetam ab æſtu protegente quæſtionem jamdiu agitatam a Sanctis Patribus, & divinarum Scripturarum Interpretibus, facile definire valemus: quum cetera a nobis, aliiſque recenſita, plerumque a vetuſtate haud modice corrupta ſint; id vero potiſſime maxima conſervatione polleat, nitidiſſima adhuc vitri ſuperficie (2); atque ideo folia, & fructus dependentes, adeo accedere diſcernuntur ad formam cucurbitarum, ut dubio procul adfirmandum ſit, vere cucurbitam prodigioſe illic ſuccreviſſe, ubi Ionas decubuit. Porro frondes, & fructus nihil cum Hedera, bacciſque Hederarum commune habent, ut inſpicienti manifeſtum eſt. Ipſe autem

(1) Ejuſdem ornatiſſimi Viri elogium legimus aliquando pag. 259, & 260. apud Fr. Peregrinum Orlandi ex Ordine Carmelitarum (Vide *l'Abecedario Pittorico &c. riſtampato, corretto, ed accreſciuto &c. Bologna.* MDCCXIX. *in* 4.). Et jure meritoque laudatur a clariſs. Viris Boldetto, Creſcimbenio, Gorio, Guidio, Vitale Jordano, Lupio, Maffeio, Emmanuele Martinio, Muratorio, Stoſchio, aliiſque.

(2) Quoniam hoc Vaſculum, & alia ſimilia (ut docet Bonarrotius indicatis modo locis) ex vitreis duabus laminis conſtat ad ignem fornacis inter ſe compactis, bractea ex auro intermedia, quæ graphio trita, imaginem Ionæ refert, unuſquiſque de conſervatione hujus monimenti per ſe conjicere valet, quum ſuperficies lucida adhuc ſit; nihilque detrimenti acceperit (quod rarum eſt), ſeu ab ævo, ſeu ab humiditate, aut ſiccitate, loci, præter cyathi ſurgentis labrum.

autem mœror, etſi ad diſtrahendum ſoporem magis idoneus eſſe videatur: quod inquietis curis, ac vigiliis animum pulſare, ac ſolicitare ſoleat: attamen quum nimiis anguſtiis preſſus eſt animus, deſtitutus viribus, cogitur tandem quieſcere, ne penitus ſuccumbat. *Somnus enim*, ut ait Ariſtoteles (1), *ocium animæ eſt*. Profundiores ſomnos a laboribus provenire, ſcribit utique Galenus (2): Idque Hieronymus Mercurialis in Opere de re Gymnaſtica (3) animadvertit. Narrat Plinius in Naturali Hiſtoria (4), *Puerum æſtu, & itinere feſſum in ſpecu* VII. & L. *dormiſſe Annis: rerum faciem, mutationemque mirantem, velut poſtero experrectum die*. Certe mœrorem homines maxime exercitatos, fractoſque viribus conſtituere, melius norunt, qui fortunæ caſibus commoventur. Jonas equidem hoc inquieto ſopore ſub umbra cucurbitæ obdormivit: quod vaticinium ſuum adverſus Ninivitas, contra diſponente Domino, non adimpleretur. Ita plane in Actis longioribus Sanctorum VII. Dor-

(1) Ethicor. Lib. 1. Ἀργία γαρ ἐστιν ἐυτυχία τῶν ψυχῶν.

(2) Lib. 1. de Alimentis.

(3) Lib. IV. Cap. II. pag. 193. Exercebantur enim ad tuendam ſanitatem.

(4) Lib. VII. Cap. III.

mientium apud ſocios Bollandianos (1) legitur, quod ſumto ab ipſis cibo (2), *quum triſtes ſederent, & inter ſe colloquerentur, dormire cœperunt: erant enim eorum oculi propter mœrorem gravati.*

CAP. XVI
Diſquiritur an Sancti Epheſini fuerint a ſomno excitati.

TANDEM cogitanti mihi, & ea mente revolventi, quæ de Sanctis VII. Epheſinis exponuntur in Actis pervulgatis circa eorumdem Sanctorum dormitionem (cujus occaſione vagandi modum diſſertatio ſumſit, deque Martyrio vere ab illis exanthlato aliqua adtigimus): modo ad reliqua omnia, quæ circa excitationem a ſomno narrantur deſcendendum videtur, & ſi quid aliud ſupereſt obſervatione notandum, aliqua animadverſione cognoſcere, ac perſcrutari. Contigit illorum Martyrium Decio Romanorum Imperatore, ut narratum eſt Capite XI. Sæculo IIII. circiter dimidio excurrente. Excitatio a ſomno, ut præfertur, imperante Theodoſio juniore, nempe Sæculo V. poſt annos fere ducentos. Perpenſis vero difficultatibus a Baronio potiſſime propoſitis in adno-

(1) Tomo VI. Menſis Julii.

(2) Ad Diem XXVII. §. 7. pag. 393.

notatis ad Martyrologium Romanum (1) circa ſomnum tam diuturnum horum Sanctorum, inſigni miraculo, ut aſſerunt, a Deo excitatorum, ut Hæreſim reſurrectioni carnis refragantem extingueret (2); quum nullus Theodoſii ævo hujuſmodi error ſerperet, per ſe infirmatur illorum ratio, qui iſta hæc adfirmant. Præterea dormientes a ſomno excitati fidem facere nequeunt mortuorum ad vitam redeuntium, quam ipſi miraculi occaſionem produnt. Infirmari quoque videtur, quoniam nullus coævus miraculo Hiſtoricus Scriptor illius meminit, quod ſilentio prætereundum profecto non fuerat; quum aliæ quam multæ minoris momenti res geſtæ, & illo ævo deſcriptæ reperiantur. CAP. XVI

H 2 VERUM

(1) Sexto Kal. Auguſti. Vide ſis lit. f.

(2) Theodoſius junior floruit Sæculo V. eodemque imperante Sancti VII. Dormientes Epheſini innotuere. Tunc autem, ut notum eſt, Vigilantii errores, Pelagii, & Eutychetis, diſcipulorumque: maxime vero Neſtorii Epiſcopi Conſtantinopolitani impia Hæreſis graſſabatur, & Orbem exitioſa, ac lethali peſte conficiebat. Itaque quicquid in Actis Gregorii Turonenſis nomine vulgatis legitur (quæ *Acta alia* nuncupantur a Bollandianis), ſcilicet de Secta Saducæorum tunc temporis excitata, ut §. 6. occurrit, error inſignis eſt. Gregorius plane, qui Sæculo VI. vivebat, & ni fallor, obiit Anno DLXXXXVI. cum homine diſputationem habuit, qui reſurrectioni carnis adverſam opinionem diſſeminabat, quæ eſt Saducæorum fœda ſententia, Catholicæ religioni, & ſanctioribus conſtitutionibus turpiter repugnans. Conſtat illud ex Hiſtoria Francorum ejuſdem Gregorii Epiſcopi Turonenſis Libro X. Capite XIII. pag. 443. Inter Scriptores Hiſtoriæ Francorum Andreæ Du Cheſne Tomo I. Edit. Lutetiæ Pariſiorum in fol. M. DC. XXXVI.

CAP. XVII
Quod in Actis legitur de iisdem Sanctis excitatis a somno, exponitur.

VERUM, quod ajunt, Theodosii ætate omnibus uno die, eodemque tempore expergefactis (1), & aditu speluncæ, in qua se continuerant, reserato; tamquam una nocte dormijssent, communi suffragio unum eorum, nomine Malchum (2) ad Urbem mittunt, ut panem obsoniumque sibi, & sociis compararet. Miratur ille interim ad portas Civitatis descendens, Crucis signum venerabile hic illic exaltatum (3); quum præcedenti die, ut sibi videbatur, tam ingens persequutio in Christi fideles desæviret, illorumque neminem toto itinere se vidisse, qui pridie Urbem ipsam, & vicinia incolebant. Pretium igitur emti panis, & paratarum rerum ad vitæ

(1) Acta Antiquiora §.6. *Transiit ætas Imperatorum paganorum, eorumque simul imperia abierunt; & voluit Deus filios lucis suscitare &c.* Reliqua habes Capite XVIII. descripta ad calcem paginæ 64. num. (1).

Acta alia. §.6. *Mortuo Decio per succedentia tempora in Theodosium Arcadii filium Imperii summa collata est &c.*

Ibidem §.7. *Dominus autem jussit reverti spiritus in corpora Sanctorum, & surrexerunt &c.*

(2) Acta Antiquiora. §. 6. *Unus qui aderat ex ipsorum numero, & Jamlicus dicebatur, ipse dixit: Ego descendam &c.*

Acta alia. §.7. *Conversique ad Malchum dixerunt &c. . . . . Accepta itaque pecunia abiit &c.*

Notandum cum Bollandianis *Jamlicum* a Græcis dici hunc Puerum, qui a Latinis *Malchus* nuncupatur; deque commutatione istius nominis aliqua præmonuerunt iidem ipsi socii Scriptores in Commentario prævio num. 6. & num. 35. quos consule.

(3) Acta antiquiora. §. 7. *Levatisque oculis, vidit Crucem super portam, & inclinavit caput suum, & cum gemitu adoravit illam &c.* Et infra. *Quid istuc est? Quia ecce a vespera Crux absondebatur a paganis, & ecce hodie palam super portam fixa est? &c.*

Acta alia. §. 7. *Appropinquans autem ad portam Civitatis vidit signum Crucis super portam, & stupefactus, miratus est.*

vitæ opportunitatem soluturus, monetas (1), quæ Decio imperante in commercio fuerant, tradit venditori (2), qui illico in suspicionem adductus, inquirit: Unde es tu? Thesaurum certe invenisti peregrinus homo, & dissimulas. Itaque ante Judicem, seu Præfectum, & Marinum Episcopum Civitatis eum sistit (3). Ille se Ephesinum esse testans, & Decii monetas, quæ heri, & nudius tertius solvebantur tradidisse, easque de domo Patris sui Rufi, qui ex Optimatibus ejusdem Civitatis est, sumsisse respondens (4): Irridetur, & veluti reus mendacii, ac thesauri occultati con-

CAP. XVII

(1) Quæstio est inter eruditos de monetis, ac numismatibus veterum: Rationem vero cudendæ monetæ, ita describit Cordubensis Poëta Lucanus in *Pharsalia* Lib. VI. v. 402. & seqq.

Primus Thessalicæ rector telluris Iconus
In formam calidæ percussit pondera massæ.
Fudit & argentum flammis, aurumque moneta
Fregit, & immensis coxit fornacibus æra.

(2) Acta antiquiora. §. 8. *Ad forum divertit, ut panem emeret, & secum auferret. Pecuniam ærumena extractam dedit &c. . . .* Infra. *Per manus quinque hominum pecunia illa traducta est, eamque contemplati, mussitare cœperunt intra se &c.*

Acta alia. §.7. *Accepta itaque pecunia abiit: Erant enim argentei ex nomine Decii superscripti &c. . . .* Et paullo post. *Accedensque ad nundinas protulit argenteos, deprecans sibi dari escas &c.*

(3) Acta antiquiora. §. 9. *Vox cecidit intra forum Ephesiorum, quia ecce Puer thesaurum reperit: & continuo apprehenderunt eum. Ingressum est verbum ad Sanctam Ecclesiam ad Episcopū &c.*

Acta alia §. 8. *Hic homo thesauros reperit antiquos, nam ecce argenteos de temporibus Decii profert &c. . . . . Viri autem apprehensum ducunt ad Episcopum Marinum, atque Præfectum Urbis &c.*

In Actis longioribus Cap. II. §. 16. nominantur Proconsul, & Episcopus *Stephanus*, non utique *Marinus*.

(4) Acta antiquiora. §. 9. *Ex ipsa Epheso ego sum, sumque filius Rufi Electi, qui est ex Optimatibus.*

Acta Alia. §. 8. *Ex Epheso, inquit; si tamen hæc Civitas est Ephesiorum &c. . . .* Et infra. *Unde, ait Præfectus, hos argenteos habes? Respondit: de domo Patris mei sumsi eos &c.*

CAP. XVII

conſcius, pene tormentis ſubjicitur (1). Tandem ſe, & locum ubi degebant, & ſocios ſuos indicaturum ſpondens, a quibus veritatem rerum omnium perciperent, & falſum conatum ad *objecta* ſibi apertiſſime intelligerent; illuc progreſſi cum Epiſcopo Præfectus, Optimates, atque omnis populus (2), tranſactæ rei certiores prorſus fiunt. Imperator quoque monitus, rei novitate perſpecta illac ſe confert, eoſque cum hilaritate, ac ſtupore re

(1) Acta antiquiora. §. 8. *Acceſſit vir qui panem vendebat, & apprehendit Puerum dicens: Dicito mihi Puer; Unde es tu, & quænam eſt terra tua? Atque theſaurum, quem inveniſti tradito &c. . . . . Si autem revelare recuſas, carceri te tradam &c.*

Ibidem §. 10. *Hæc audiens Sophiſta vehementer miratus eſt, & excanduit adverſus Puerum illum, qui profunda ipſi monſtrabat. Vilis & inſane, ait, reuſque mortis, me ne irrides? &c.*

Acta alia §. 8. *Manifeſtum eſt, quia veniſti illudere Sapientes Epheſinorum; ideoque ſubjiciendus eris tormentis, quoadusque veritatem &c.*

In Actis longioribus Cap. II. §. 16. inquit Proconſul: *Fortaſſe inſanus eſt: alii dicebant: nequaquam inſanus eſt, ſed inſaniam ſimulat, ut pericula effugiat &c. . . . His de cauſſis jubeo te in vincula conjici, & flagellis verberari, donec confiteatis ubinam ſit theſaurus iſte.*

Immerito vexari videtur hic Puer; licet enim theſaurum abſconditum inveniſſet (quod minime adfirmaturi ſumus), quomodo Præfectus, aliique adverſus eum deſævire tentaverint, non video. Quandoquidem theſauros primo occupanti Leges concedunt. Igitur Digeſtorum Libro XLI. Titulo I. *De adquirendo rerum dominio*, Lege XXXI. Paullus Juriſconſultus Libro XXXI. *ad Edictum*: inquit: *Theſaurus eſt quædam vetus depoſitio pecuniæ, cujus non exſtat memoria, ut jam Dominum non habeat: ſic enim fit ejus qui invenerit, quod non alterius ſit &c.* Noſtra vero, qui Sanctorum Epheſinorum Hiſtoriam expendimus & de Actis illorum inquirimus, non intereſt Legum interpretes, atque expoſitores, ſive earumdem Legum Commentaria heic recenſere: Fecerint magis opportune juris periti.

(2) Acta antiquiora. §. 11. *Congregati ſunt Optimates, & Senes, & Nobiles, atque Pueri ut aſcenderent, & viderent theſaurum vitæ, qui revelatus fuerat illis &c.*

Acta alia. §. 9. *Sequimini ergo me, & oſtendam vobis fratres meos, qui mecum ſurrexerunt. Tunc ſtupefactus Epiſcopus cum Præfecto, & omni populo, ſequentes Malchum venerunt ad ſpeluncam &c. . . . & cognoverunt, quia vera ſunt, quæ a Malcho dicebantur.*

re adloquitur (1); Sed illi paullo poſt in Domino dormierunt (2). Hæc teſtantur Acta vulgata.

CAP. XVIII
Proponitur Auctoris conjectura.

INTEREA exercitationis gratia conjecturam meam exponam, non ut Lectorem cogam, atque compellam ad illam amplectendam, neque ut ingenii mei (qui obſcurus eſſe geſtio), tenues conatus volitent per ora hominum; ſed quod mihi videatur fortaſſe non ſpernenda, & aliquando huic Hiſtoriæ illuſtrandæ profuturam confidam. *Ea fallit fortaſſe non numquam*, ut ait Cicero (3); *ſed tamen ad veritatem ſæpiſſime dirigit*. Regnante igitur Theodoſio II. Imperatoris Arcadii, & Liciniæ Eudoxiæ filio (4), pu-

(1) Acta antiquiora §. 11. *Et continuo ſcripſerunt Epiſtolam Imperatori Theodoſio &c. . . . .*

Ibidem §. 12. *Feſtinavit Imperator &c.*

Acta alia. §. 10. *Epiſcopus vero cum Præfecto miſerunt nuntios ad Theodoſium &c.*

Ibidem. §. 11. *Hæc audiens Theodoſius Imperator &c. . . . adſcenſis equis cum ſumma feſtinatione venit ad Epheſum &c.*

Acta longiora. Cap. II. §. 20. *Et ingaviſus Imperator &c. . . . .* Et infra. *Ad eum locum ex Urbe Conſtantinopoli cum multis hominibus profectus eſt &c.*

(2) Acta antiquiora. §. 12. *Tunc vero Imperator invitavit illos, ut ſecum deſcenderent Epheſum, cogitans ædificare templum ſuper oſſa eorum.*

Acta alia. §. 12. *Multaque alia loquentes cum eo, iterum proſtrati in terra obdormierunt, tradentes animas ſuas Regi immortali Deo Omnipotenti &c.*

(3) Libro I. *de Divinatione*. pag. 314.

(4) Hoc Principe *Codex Theodoſianus* conditus fuit. Hæretici autem *Theodoſiani* dicti ſunt a quodam *Theodoſio*, ſuperbiæ typo inflato homine, qui una cum *Gajo* Alexandriæ Epiſcopatum uſurpavit imperante Juſtiniano, cujus conjux *Theodora* opem illis ferebat. Fratres Macri in Hierolexico V. *Eutychiani*, hanc *Theodoſiam*, illum *Theodoſianum*, *Gajum* quoque perperam appellant *Gajanum*.

CAP. XVIII putamus aliquem hominem, ſive cauſsa venationis (ut mos eſt, animi laxandi ſtudio), ſive alia magis vera (1), aliquando circa Epheſum diverſantem, propius ad ea loca, non ſine divino inſtinctu acceſſiſſe, in quibus Crypta horum Sanctorum Chriſti Martyrum occultabatur. Itaque factum eſt, ut viſo ſpecu multis lapidibus occluſo, viam ſibi aperire tentaverit ad explorandum aditum faciliorem, non ſine ſpe aliquid inveniendi. Conſcenſo lapidum acervo, & ad ima revolutis eminentioribus, hiatum pandit, quo ſe inſinuat in interiora; ibique Septem Pueros mactatos reperit, veluti dormientes, unumquemque ſuis veſtibus coopertum, ut in vetuſto *Muſei Victorii* Toreumate ſpectatur (2), & in Actis eorumdem Sanctorum deſcribitur

(1) Acta antiquiora. §. 6. *Erat in eodem loco Vir locuples in Epheſo, voluitque tectum ædificare pecori ſuo in ſummitate montis, collegitque lapides, & pecori ſuo in eo loco ſeptum exſtruxit: & vidit lapides dolatos, eosque diſpoſuit. Intravit lux, & Filios lucis ſuſcitavit, & excuſſerunt ſe a ſomno ſuo, ſederuntque ſuper terram.*

Acta alia. §. 6. *Erat autem tunc apud Epheſum Delius quidam valde dives in pecoribus, qui circumiens Montem Celeum, juſſit pueros ſuos, dicens. Præparate hoc caulas ovibus noſtris, quia opportunus eſt hic locus ad paſcenda pecora. Ignarus enim erat quid ageretur in ſpelunca. Operantibus autem pueris, & revolventibus ingentia ſaxa, venerunt ad os ſpeluncæ, inveneruntque lapides magnos, quos revolventes, facieſque murum, non tamen introierunt in antrum.*

Ibidem. §. 7. *Dominus autem juſſit reverti ſpiritus in corpora Sanctorum, & ſurrexerunt &c.*

(2) Adi Caput v. hujuſce Diſſertationis, & Tabulam æri inciſam inſpicito, ac contemplare; putamus enim eoſdem Sanctos ita repertos fuiſſe, ut in antiquo *Muſei Victorii* Emblemate ſunt expreſſi.

tur (1). Perquirit circum avide, compertiſque ibidem non nullis argenteis, ſecum abſtulit, & ad propria revertitur. Reliqua, Capite præcedenti narrata circa monetarum agnitionem, & rerum, quæ poſtea conſequuntur, ſi huic homini aptentur, vera fortaſſe ſunt: Dum enim illæ monetæ expenduntur, retegitur ex imagine Decii ævum vetuſtum. De theſauro ab eo invento dubitatur. Torquetur (2), ſive ſupplicia illi in- CAP. XVIII

I

tenta

(1) Acta antiquiora. §. 11. *Intravit puer, ſteteruntque apud illos, & Epiſcopus, atque Optimates una cum illo ingreſſi ſunt: viderunt Pueros ſedentes ſuper terram &c.*

Acta alia. §. 7. *Putanteſque ſe una tantum nocte dormiiſſe, ſederunt alacres, atque robuſti: erant enim non modo corpora eorum venuſta, atque pulcherrima; verum etiam ipſa veſtimenta integra, atque inlæſa, ſicut ante annos plurimos fuerant ab illis induta &c.*

Ibidem. §. 10. *Tunc ingreſſi invenerunt Beatos Martyres in angulo ſpelunca ſedentes, & erant facies eorum tamquam roſæ florentes, & ſicut Sol in virtute fulgentes: nihil enim diminutum erat, neque de veſtimentis, neque de corporibus eorum &c.*

Sanctus Gregorius Turonenſis (cujus ſunt etiam *Acta alia* ſuperius deſcripta), Libro 1. *de Gloria Martyrum* Capite LXXXXV. inquit. *Viri autem uſque hodie palliolis ſericis, aut carbaſinis cooperti, in ipſo loco requieſcunt, quod Paſſio eorum, quam Syro quodam interpretante in latinum tranſtulimus, plenius pandit &c.*

Acta longiora Capite II. §. 12. *Surrexerunt igitur & Deum laudantes conſederunt .... nam & veſtes tales erant, quales & antea quam obiiſſent: corpora etiam ipſa florebant, hilaritatem præferentia &c.*

Ibidem. §. 20. *Ingreſſi vero in ſpeluncam, Sanctos illos ſedentes invenerunt, quorum facies inſtar luminis effulgebat.*

(2) Vide ſis quæ diximus Cap. XVII. pag. 62. n. (1) in adnotatis poſt *Acta Antiquiora*, *Acta alia*, & item *Acta longiora*, a nobis deſcripta; iſtud enim illi ævo minime conveniebat, quum theſauri primo occupanti a Legibus permittantur.

Refert ex Philoſtrato Sponius in Miſcellaneis eruditæ Antiquitatis *Sectione* X. *pag.* 326. Atticum Herodis Athenienſis Patrem invento ampliſſimo theſauro, ita ſcripſiſſe ad Nervam Imperatorem. *Theſaurum Imperator, domi meæ reperi, quid ergo de illo jubes?* Cui Imperator. *Utere his, quæ reperiſti.* Atticus vero indicavit Nervæ, theſaurum excedere conditionem ſuam. Reſponditque Nerva. *Abutere etiam inopinato lucro, nam tuum eſt.* Non igitur illum regio ærario inferendum, neque ad Principem pertinere judicavit. In Diſſertatione autem hæc non inſeruntur, ne turbentur importune Acta Sanctorum Epheſinorum, & eorumdem explanatio.

CAP. XVIII

tentantur. Indicat locum repertæ pecuniæ. Accedunt ad Specum Episcopus, Præfectus, & reliqui omnes, & sic manifestantur Sancti Dei, quorum memoria quoque pene obsoleta delitescebat. Siquidem miris modis aliquando Deum manifestasse Sanctorum suorum reliquias, opinamur satis notum esse illis, qui legere delectentur ecclesiasticas historias, in quibus exempla quam plura facile occurrunt. Cur autem de aliquibus Sanctis suis ita Deus decreverit, ut in obscuro loco, ac sine cultu non numquam permaneant, quum alios summis honoribus venerari permittat, ipse profecto scit, qui cuncta suo regit imperio: neque nobis datum est occulta Dei judicia cognoscere, qui solus novit tempus & modum illustrandi eos. Sed hæc fortasse nimis multa. Porro si hæc conjectura probetur, habemus unde Acta antiquiora, & recentiora vitiata sint, Octavo, de quo modo loquuti sumus inter Dormientes admisso (1), & reliqua omnia de cessatione somni prolata argumenta (2) omnino extenuantur, penitusque corruunt.

AGNITI

(1) Adi Caput VI. hujus Dissertationis pag. 9. num. (1). & num. (2).

(2) Videndum Caput XVI. & Caput XVII. hujus Dissert. Sed & Cap. XVIII.

CAP. XIX
De Sanctorum Ephesinorum agnitione.

AGNITI vero Sancti VII. Ephesini, ut præcedenti Capite monuimus, & TABVLIS PLVMBEIS imperante Decio scriptis, ibidem fortuito repertis (1), ac Deo ita permittente, signis sequentibus illustrati (2), dicti sunt imposterum *Dormientes* vetusto Christianorum more, ut supra (3) fuse a nobis fuit expositum. Accedit, quod veluti Dormientes reperti fuerint; & quod renovata post annos bis centum, & ultra illorum memoria, veluti a somno excitati, iterum

cum

(1) Acta antiquiora. §. 5. *Et cogitavit crudelis Imperator illos in spelunca occidere. Præcepit etiam &c. . . .* Et infra. *Aderant ibi duo Sophistæ, filii Optimatum; & venit eis in mentem, quod futurum esset, ut Dominus eos suscitaret: atque* TABVLAS PLVMBEAS *fecerunt, easque apud illos posuerunt, & scripserunt in eis nomina Filiorum lucis, & quam ob caussam ingressi Pueri in speluncam ea se abdidissent, & quonam tempore a facie Decii fugissent.*

Ibidem §. 12. De Imperatore Theodosio illuc accedente scriptum est, quod *Accepit* TABVLAM *illam* PLVMBEAM, *cœpitque legere &c.*

Acta alia. §. 5. *Abeuntibus autem qui ex speluncæ deberent oppilare, præcesserunt eos duo Viri* THEODORVS, *&* RVBEN *Christiani &c. . . . . Hi scribentes in* TABVLIS PLVMBEIS *omnem Historiam Sanctorum, posuerunt eas in introitu cavernæ intrinsecus, nemine sciente &c.*

Ibidem. §. 9. *Ingressus Episcopus reperit scrinium duobus sigillis argenteis præsignatum; Egressusque foras convocans multitudinem Civitatis cum Præfecto, aperuit sigilla, & invenit duas* TABVLAS PLVMBEAS *&c.*

In Actis Longioribus. Capite I. §. 10. Duo Viri, qui IN TABVLIS PLVMBEIS scripserunt Acta horum Sanctorum, dicuntur THEODORVS, & BARBVS, iique fuerint a cubiculo Imperatoris Decii, clam tamen Christianam Religionem profitebantur. De earumdem Tabularum inventione, vide eadem Acta Capite II. §. 19.

Plumbeis vero Voluminibus scribi consuevisse publica monumenta, testatur Plinius *Naturalis Historiæ* Lib. XIII. Cap. XI. & meminit Alexander ab Alexandro *Genialium Dierum* Lib. II. Capite XXX.

(2) Tomo VI. Julii apud Bollandianos ad Diem XXVII. in Commentario prævio ad Acta horum Sanctorum. §. III. multa reperies de posthuma eorumdem Christi Martyrum gloria.

(3) Vide sis Cap. XI. & XII. Maxime vero quod veluti Dormientes reperti fuerint adhuc integris illorum corporibus, ac vestibus.

CAP. XIX

cum Ephesinis civibus conversarentur (1): Frequens enim de illis ubique sermo; frequens ad Cryptam populi concursus, & exterarum quoque gentium adventus: frequens cultus (2) adhibitus; ædificata perinde ibidem loci ab Imperatore Theodosio (3) Æde

(1) Ea loca, in quibus multa Martyrum corpora quiescebant, CONCILIA, verbo Ecclesiastico nuncupabantur: Exemplum videat Lector in Martyrologio Romano ad Diem XXIII. Junii. Ibi plane tamquam simul coirent, & viventes adhuc operarentur, illos reputabant, & quasi etiam tunc docerent, suoque patrocinio, & vigili apud Deum cura tuerentur. Illustrat Martyrologium Baronius citato loco lit.c. & Sancti Gaudentii Episcopi Brixiensis Sermonem habitum in die dedicationis BASILICAE CONCILII SANCTORVM a Molano pridem animadversum memorat. Vide nuperam Collectionem Veterum Patrum Brixianæ Ecclesiæ ab Angelo Maria Cardinali Quirino Sedis Apostolicæ Bibliothecario, typis Brixiensibus nitidissime paratam in folio Anno. M.D.CC. XXXVIII. pag. 336. & lege notas eruditas ad calcem ejusdem pag. lit.a., & lit.b. Inquit S. Isidorus Episcopus Hispalensis *Originum* Libro VI. Capite XVI. *Concilii autem nomen tractum est ex Romano more. Tempore enim, quo caussæ agebantur conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant. Unde & Concilium a communi intentione dictum.* Præterea in eodem Sancti Gaudentii Sermone legitur pag. 345. *Habemus ergo, & hos quadraginta, & prædictos decem Sanctos ex diversis terrarum partibus congregatos; unde hanc ipsam Basilicam eorum meritis dedicatam*, CONCILIVM SANCTORVM *nuncupari oportere decernimus. Dignum est enim, ut ad tantorum Martyrum venerandas reliquias processuri, ad* CONCILIVM SANCTORVM *nos procedere fateamur &c.*

(2) Consule Bollandianos in Commentario prævio §. II. Græci enim, Moschi, Æthiopes, Syri, Maronitæ, ac demum Latini illorum festum diem concelebrant.

(3) Acta antiquiora. §. 12. *Tunc vero Imperator invitavit illos, ut secum descenderent Ephesum, cogitans ædificare templum super ossa eorum.*

Acta alia. §. 12. *Tunc Imperator fabricavit super eos Basilicam magnam, & fecit ibi receptaculum pauperibus, imperans eos alere de publico. Convocatisque Episcopis celebravit festivitatem Sanctorum &c.*

Acta longiora. Cap. II. §. 21. *Sancti vero Martyres, quum sua capita in terram declinassent, & Deum precarentur dormierunt; & ideo divino nutu suos spiritus Domino tradiderunt. Imperator igitur jussit septem aureas arcas componi, quibus VII. illorum juvenum corpora conderentur.*

Jacobus Sponius (*Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grece, & de Levant &c. Tom. I. Livre III. pag. 327. & 328.*) Cryptam in qua dormierunt Sancti VII. Ephesini se vidisse memorat. De Basilica tamen Theodosiana nihil profert; quare dirutam ab ævi diuturnitate; seu potius ab infidelibus, qui ea loca incolunt, in odium Christianæ Religionis eversam, dicendum arbitramur; si tamen a Theodosio ædificatam fuisse ultro adfirmetur.

Ædê Sacrâ Deo in honorem ipsorum VII. Christi Martyrum, & illi proximum amplum Xenodochium, alendis ex ærario regio pauperibus destinatum.

CAP. XX
De ætate hujus Gemmæ. Vetustior Sæculo IX. veletiam VIII. eadem adseritur.

HÆC vetusta Gemma, multis imaginibus, signis quoque, & characteribus decorata, quum cælatoris nomine careat, neque ullam temporis notam ab ipso artifice impressam expromat; vix non temere de ævo cælaturæ ipsius quicquam adfirmari posse aliquis fortasse dicet. Quandoquidem Fleetwodius (1) antiquas percurrens inscriptiones, inquit (2). *Nec aliquid certi his de rebus ex istiusmodi monimentis potest proferri: immo nec ætatem inscriptionis alicujus de hac, vel illa scriptionis ratione aut forma certo licet conjicere..... quum & antiquiora, & multo posteriora sæcula eamdem scribendi rationem sint sequuta; immo quum ipsa augustæi sæculi scribendi ratio multum diversa fuerit, & sæpe sui dissimilis &c.* Nos autem, quum in quibusdam papyraceis Diplomatibus, seu Voluminibus manu scriptis in corti-

(1) *Sylloge Antiquarum Inscriptionum.* (2) Vide sis Epist. Dedicatoriam pag. 3.

CAP. XX

ticibus arborum (1), quæ ſunt ſummæ antiquitatis, & maxime in vetuſtiſſimis muſivis operibus adhuc exſtantibus, iiſdemque a claro Ciampinio magna ex parte editis (2), adverterimus aliquando non nullas literas ſimul copulatas, atque compactas, formataſque illarum inſtar, quæ in noſtro monimento viſuntur; & non numquam nomina quoque monogrammatice (3) contracta (quæ omnia inferiori ætate uſurpata ſunt maxime in

(1) Conſule edita a claris viris Diplomata tabulis æreis inciſa, in quibus non ſemel occurrunt nomina propria, ſeu etiam alia verba majoribus characteribus exarata. Item conſule Codices membranaceos antiquos M. SS. ejuſdem notæ, qui certe cum vetuſto monimento *Victoriano* magis conveniunt.

Duo papyracea Diplomata ſervantur modo Romæ *in Muſeo Victorio*. Unum fuit olim egregii Viri *Petri Victorii*, quod edidit Vir eximius noſtro ævo Scipio Marchio Maffeius in Hiſtoria Diplomatica Num. XIV. pag. 172. & ſeqq. Aliud ſuperiori anno acceſſit eidem Muſeo, & olim ſervabatur Florentiæ apud cl. Virū Joannem Baptiſtam Donium, vulgavitque in Opere Doniano clariſſimus amicus noſter Antonius Franciſcus Gorius Claſſe XIX. Num. XIV. pag. 502. & 503. Primum longum eſt Palmos Romanos XII. Uncias VII. ſemis, & ultra. Altum eſt Palm. I. Unc. V. pleniores. Aliud longitudine æquat Palmos Romanos VI. Uncias VII. Altitudine illud æquat, quod ſupra deſcripſimus. Utrumque ſcriptum eſt lineis longioribus; ita ut non niſi explicato toto Volumine unaquæque linea legi poſſit; quod, ut notum eſt eruditis, in hiſce præſtantiſſimis Monimentis, minus frequenter contingit. Huic ſecundo Volumini adſutum eſt fragmentum aliud papyraceum, latum circiter Uncias V. Altum Palm. I. Unc. I. editumque fuit ab eodem Gorio una cum Papyro veteri, cui conjunctum eſt.

(2) Veterum Monimentorum Parte I. & Parte II.

Hoc opus anno ſuperiori, ſtudio alicujus Bipliopolæ, iterum excudit Joannes Zempel; ea cura, ut nova editio nullatenus a prima impreſſione diſtingueretur; imitata paginarum forma, ſervatiſque numeris; quin etiam erroribus in eadem vetuſtiori editione ſuſis: Anno quoque veteri expreſſo, ac Typographia non ſua.

(3) Adi noſtræ Diſſertationis Glyptographicæ Præfationem Pagina IX. & Pagina X.

Item Corollarium poſt Præfationem Pag. XXIV. & in Indice illius Operis Tabulam marmoream inſcriptam, quam adtulimus pag. 124. eaque a nobis illic expoſita de Monogrammatum origine, atque uſu.

in Nummis Pontificum Romanorum (1), ac etiam in Nummis Principum ſequioris ævi, ut *in Muſeo Victorio*, & alibi quoque copioſe videri poteſt, & apud editores ipſorum Nummorum (2) luce meridiana clarius patet). Facile in eam opinionem devenimus, ut hæc Gemma monimentis vetuſtioribus adcenſenda ſit. Horum enim Nummorum ſpecies, vix ætatem Caroli Magni Imperatoris adtingunt, rarique ſunt, qui parum excedant. Præferunt vero imagines, atque apices characterum Romanorum Pontificum, & Principum adeo informes, ut illorum temporum imperitiam, & artis ruditatem nimis moleſtam, agreſtemque, & incon-

CAP. XX

(1) *Antiquiores Pontificum Romanorum Denarii &c. Auct. Jo. Vignolio. Romæ.* MDCCIX. *Apud Rocchum Bernabejum.* in 4.

Juſti Fontanini &c. *Diſcus argenteus Votivus Veterum Chriſtianorum &c.* Cap. XIV. pag. 42. & ſeqq.

Nonnulli ex his Nummis exſtant *in Muſeo Victorio*, & etiam alibi.

(2) Le Blanc. *Traité Hiſtorique des Monnoyes de France &c.* Item. *Diſſertation Hiſtorique ſur quelques Monnoyes de Charle Magne, de Louis le Debbonnaire, de Lothaire, & de Leurs Succeſſeurs &c.*

Claude Bouteroüe. *Recherches curieuſes de Monnoyes de France &c.*

Paulli Petavii. *Veterum Nummorum* ΓΝΩΡΙΣΜΑ.

Cangius in Gloſſario mediæ, & infimæ Latinitatis.

Claudius Molinetus. *Gabinet de la Bibliotheque de Sainte Genovieve &c.*

Samuel Guichenon. *Hiſtoire genealogique de la Royale Mayſon de Savoye.*

Georgius Hickeſius in Theſauro veterum linguarum Septemtrionalium, in quo Andreas Fountaine Numiſmata Saxonica, & Danoſaxonica edidit.

Elias Brennerus. *Theſaurus Nummorū Sueogothicorum &c.* Hormiæ MDCCXXXI. in 4.

Ludovicus Antonius Muratori in Antiquitatibus Medii ævi, & alii quamplures; quos omnes heic deſcribere, ut aliud agendo inquit Cicero. *Tuſc. Quæſt. Lib. I. pag.* 140. eſſet profecto *hominis intemperanter abutentis otio, & literis.*

CAP. XX

concinnam patefaciant. Profecto quoquo modo cohærent iſtiuſmodi nummi cum Baſilii Menologio, cujus picturæ ratio gentium barbararum totam Europam peſſum dantium memoriam exhibet, atque aperte prodit. Gemma vero artem Italis vetuſtioribus conformem redolet, a quibus certe didicerunt Barbari, non quidem a Barbaris Itali (1), ut vulgares homines inſcite dictitant, quoties de hac re incidit ſermo. Quamvis igitur de ævo cælaturæ ſacri Toreumatis uſque adeo illuſtrati ad amuſſim judicare, haudquaquam audeamus, ex ipſis tamen cælaturæ notis Sæculo IX. & fortaſſe VIII. vetuſtiorem eamdem Gemmam placet adſerere.

(1) Ita Scipio Marchio Maffeius Vir clarus, in ſua Verona illuſtrata. Edit. in fol. Parte 1. Lib. XI. Columna 306. & 307. & etiam alibi in eodem Opere.

APPEN-

APPENDIX
AD HISTORIAM
SANCTORUM
SEPTEM DORMIENTIUM
EX
MANU SCRIPTIS CODICIBUS
VATICANIS
SEQUIORIS ÆVI.

ISTI . . . . SUNT DEI MARTYRES, NOSTRI PRAESULES, SPECULATORES VITAE, ACTUUMQUE NOSTRORUM. NON ERUBESCAMUS EOS INTERCESSORES NOSTRAE INFIRMITATIS ADHIBERE, QUI ET IPSI INFIRMITATEM CORPORIS, ETIAM QUUM VINCERENT, COGNOVERUNT.

*S. Ambroſius Lib. de Viduis. pag.*380. *Operum Tomo IV. Edit. Rom in fol. An.* M. D. LXXXII.

APPEN-

APPENDIX.

Codex membranaceus PALATINO-VATICANUS ſignatus numero 477. continens manu ſcriptas Lectiones ad uſum Chori, quotidie de more recitandas in honorem Sanctorum, in perſolvendis Divinis Officiis, hæc habet Pagina XII.

LECTIO III

Literis rubricis

DE SEPTEM

DORMIENTIBUS.

MAXIMIANUS, MALCHUS, MARTINIANUS, DIONYSIUS, JOHANNES, SERAPION, & CONSTANTINUS, Officiales palatii Imperatoris Decii, & Chriſtiani, videntes ipſum Imperatorem in Chriſtianos ſævire, venditis omnibus ſuis: acceptis tamen paucis ad neceſſaria victui; apud Epheſum in ſpelunca Celii montis ſe occultantes, omnes obdormierunt. Quos cum Imperator percepiſſet in fugam converſos, juſſit os ſpelunc æ grandi muro claudi. Mortuo autem Decio, & Rege poſt Regem ſurgente, temporibus Theodoſii Imperatoris Chriſtianiſſimi,

 aper-

aperta ſpelunca, Beati Viri evigilabant, mittentes Malchum Epheſum ad panes emendos. Cum autem egreſſus eſſet ille ſpeluncam, & per totam civitatem videret ſignum Crucis apparere, dubitavit Epheſum eſſe: ſed tamen progreſſus eſt; & extractis argenteis ut emeret panes, tentus eſt, & ductus ad Proconſulem. Requirens igitur Proconſul ab eo, ſi theſaurum reperiſſet, dixit quod ex facculo ſuorum parentum illos haberet, Proconſul autem dixit. Hæc ſuperſcriptio eſt pluſquam trecentorum ſeptuaginta duorum annorum, & primorum annorum Decii Imperatoris. Malchus itaque audiens a Marino Epiſcopo, & ab aliis Decium diu mortuum, præceſſit eos uſque ad oſtium ſpeluncæ. Ubi in parte dextera invenerunt tabulam plumbeam, continentem quomodo a facie Decii Viri prædicti fugierunt illis diebus: & intrantes ſpeluncam, invenerunt eos vigilantes, & facies eorum tamquam roſas vernantes. Unde Marinus Epiſcopus cum univerſis civibus proni corruerunt ad pedes illorum: Et nuntiaverunt hæc Theodoſio Imperatori. Qui vemtus, multa locutus

tus eſt, & de antiquis multa percepit ab eis. Quo facto Viri Dei inclinato capite ſuo obdormierunt in Domino. Tunc ſurgens Imperator, cecidit ſuper eos, & flens oſculabatur ſanctas reliquias eorum: Tollenſque purpuram ſuam, miſit ſuper corpora ſanctorum: & loculos aureos, in quibus ponerentur corpora eorum, fieri præcepit. Sicque reconditi quieſcunt. Tu autem Dñe &c.

Hæc autem Lectio ab eodem Codice deſcripta, venerationem ab ævo vetuſtiori Sanctis VII. Dormientibus Epheſinis præſtitam aperte prodit. Quum in Horis Canonicis publice recitaretur. Compilata ea eſt, atque concinnata ex Actis vulgatis; & quidem (ut credibile eſt), ab iis, qui ex inſtituto peculiari ſervientes unice Deo, Monaſticam vitam ſequebantur; a quibus pariter *Acta longiora* fortaſſe conſcripta ſunt: Hoc enim exercitationis genere a Præpoſitis ſuis detinebantur occupati, quum ab oratione interdum vacarent illi, qui magis ingenio, atque arte valerent; ut ſive Codices vetuſtos deſcriberent; ſive Sanctorum Vitas exponerent; ſive ipſas ad uſum Chori redigerent in compendium.

Eamdem piam Chriſti fidelium venerationem teſtatur quoque Codex VATICANUS CHRISTINÆ SVECORUM REGINÆ nota-

notatus numero 711. in quo pagina 92. legitur Oratio, quæ ſequitur, pro fidelibus defunctis recitanda.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. In Monte Celio ubi requieſcunt Sancti Septem Dormientes: iidem MALCHUS, MAXIMIANUS, MARTINIANUS, DIONYSIUS, JOHANNES, SERAPION, CONSTANTINUS, quorum meritis, & precibus REQUIESCAT, ET DORMIAT iſte Dei famulus, *ſeu* famula &c.

Verum de cultu eorumdem Sanctorum, non nulla diximus in Hiſtorica Diſſertatione Capite VI. & iterum Capite XVIII. & Cap. XIX. Alios Codices, licet a nobis deſcriptos (ut in Præfatione jam dictum eſt), duximus omittendos. Etenim quamvis alter ab altero, tum enarrationis ordine, tum verbis, ac phraſibus diverſus ſit, & nullus Codex cum Actis Longioribus editis a Bollandianis in illis conveniat; tamen factis, ſeu rebus geſtis, parum, aut nihil inter ſe diſcrepant; eaque ab eiſdem Sociis Scriptoribus animadverſa ſunt in Commentario prævio, ſive in adnotationibus explanata. Itaque ſi hæc edidiſſem, pleriſque fortaſſe videretur, ad augendam libri molem prædictorum Codicum editionem potius comparatam, quam ad utilitatem legentis, ſive ad Hiſtoriam Sanctorum VII. Dormientium illuſtrandam.

IN-

INDEX RERUM

In quo nonnulla ad Diſſertationem quodammodo ſpectantia proferuntur.

Numeri Romani locum in Præfatione deſignant: Barbari in Diſſertatione, atque Appendice.

A

ADam, & Eva in antiqua gemma. v. VIII.
Adclamationes veterum. XXII. In antiquo vitro. XXIII. Item in pluribus gemmis. XXII.
Adſumtio in Cœlum Beatæ Mariæ Virginis. *Vide* Feſtum Adſumtionis &c.
S. Agricola Martyr, magnis clavis transfixus. 8.
S. Alexander, Antonini Pii ætate martyrio coronatus. 38.
Alexander Macedo, galeatus in antiqua Bulla. 19. Ita plerumque in vetuſtiſſimis ſignis, in nummis, & gemmis. *Ibidem*.
Ammianus, Marcellinus. 24.
Amſtælodami nuncia rerum literariarum proferuntur. 2.
Anchora in antiqua gemma cū aliis ſymbolis veterum Chriſtianorum. IX. 1.
Animæ immortalitas in duobus antiquis, adhuc ineditis lapidibus expreſſa. 47. 48. In primo quidem lapide Animæ *felicitas* auguratur. In ſecundo, ONESIMO Chriſti Martyri, *Omnia bona*.
Animas eſſe mortales putabant Ethnici. 39. 40. Non tamen omnes. 40. Imaginem illarum alis papilionum inſtructas effingebant. 36. Stoici animas igneas eſſe cenſebant. 40.
Anuli veteres aurei, argentei, atque ærei cum vitreis gemmis reperti. 16.
Apollo Phœbus in antiqua gemma. 51. 52.
Arbor *Scientiæ boni, & mali* in antiquis monimentis expreſſa. v. VIII. IX.
Aringhius, Paullus. X. 15. 30. 37. 38. 54.
Ars imitatur naturam. 16.
Artifices antiqui peritiores, Ethnici plerumque erant. X. Ethnicis inſerviebant. *Ibidem*.

Artifices noſtræ ætatis in hoc Opere memorati.

MVSIVARII.

Adami, Petrus. XII.
Chriſtophorus, Petrus Paullus Eques. XII.

VITREIS EMBLEMATIBVS CLARIORES.

Anghier, Adrianus: Carolus. XII.
Dehn, Chriſtianus Fridericus. XII.
Menga, Auguſtinus. XII.

MECHANICIS OPERIBVS.

Mattioli, Alexius. XII.

Atticus

Atticus, Herodis Athenienſis pater, invento theſauro *ditiſſimus*. 65.
Aurum abſconditum, ſimile terræ. XXI.
Auſpicium captabant Ethnici ab imaginibus, quas ſecum geſtare ſolebant. 19.

B

B Converſum in b. in vetuſto lapide. 42.
Bainzius, Stephanus. 29.
Barbari ab Italis multa didicerunt. 72.
Baronius Cæſar. 5. 7. 10. 15. & alibi paſſim. Laudatus. 28. & ſeqq. Nihil decernit de Sanctis Septem Dormientibus. 31.
Baſilii Menologium. 11. 20. 21. Inculte depictum. 21. 72.
Baſilius Magnus. 12.
Beauvillier D. Paullus Hyppolitus Dux *de Saint' Agnan* Galliarum Regis Orator ad Summum Pontificem. 48.
BENEDICTVS XIV. PONT. MAX. Auctor Operis de Canonizatione Sanctorũ. 27.
Bernæ nuncia rerum literariarum excuduntur. 2.
Bibliotheca Vaticana. VII. 75. 77. 78. Vallicellana. VII.
Bibliotheca privata *Victorierum* Romæ. 8. 49.
Boldettus, Marcus Antonius. X. 15. 30. 33. 34. 36. 38. 42.
Bollandiani laudantur. VII. 2. 3. & paſſim in Opere. Edunt Acta Sanctorum Septem Dormientium Epheſinorum. 3. De Sanctis Septem Dormientibus nihil definiunt. 31.
Bonarrotius, Philippus. XI. XII. 16. 30. 37. notatus. 37. Laudatur. 42. 49. 54. 56.
Bononiæ exſtant corpora Sanctorum Martyrum, *Vitalis*, *Agricolæ*, & *Proculi*. 8.
Boſius, Antonius. X. 15. 30. 38. 54.
Brachia Matronarum, orantium ſtatu depictarum, ut ait Bonarrotius, obſequii cauſſa fulciebant ſervi. 37. Fortaſſe (ex noſtra opinione), quod eſſent ſenio debilitatæ, vel infirmitate deſeſſæ. 37. In antiquo monimento duo viri ſuſtinent brachia pueri alati. 36. 37.
Bullam cum chlamyde quomodo colligarent antiquiores. 19. Ex varia materia eadem parabantur. *Ibidem*. In pleriſque monimentis vetuſtis depictæ, atque exſtantes occurrunt. 19.

C

C Alidum humido temperatur arte medicinæ. 26.
Cangius notatus. 12. 13. laudatus. 20.
Canon Miſſæ antiquiſſimus. 35. Quid ſit ipſe Canon, *Ibidem*.
Della Caſa, Joannes, Poëta clariſſimus. 50.
Caſſiodorus Senator. X. XXI.
Cedrus, lignum incorruptibile. 21. *Vide* Sicomorus.
Celeus, Mons apud Epheſum, in quo latuerunt Sancti VII. Dormientes. 29. 64.
Cera Hiſpanica, ad Ectypa e gemmis excipienda valde idonea. 4. Item cera mollis. *Ibidem*. Vide *Ectypa*.
Chartæ luſoriæ Maſſilienſes optimæ ſunt ad gemmas imprimendas. 4.
Chiffletius, Joannes Jacobus. 30.
Chlamydem cum Bulla quomodo veteres ligarent, nodarentque. 19.
Ciampinius, Joannes. 54. 70.
Cicero, Marcus Tullius. VI. VII. XX. 22. 40. 63.
S. Cypriani opinio de Martyrio. 26.
Clavi, quibus Jeſus Chriſtus Dominus noſter Cruci adfixus fuit, ferrei. 8.
Clavi ferrei ad opera fabrilia opportuna. 8. Ærei, in operibus, quæ ab humiditate facile læduntur. *Ibidem*. Magnæ molis, in Porticu Pantheon a Marco Agrippa conſtructo. 8.
Clavi inſtrumenta ſupplicii. 8. dicti *Trabales* a S. Paullino. *Ibidem*. Item a Cicerone Actione VII. in Verrem. *Trabalibus telis* quorumdam capita diſciſſa fuiſſe, ſcribit Ammianus Marcellinus, *Rerum geſtar.* Libro XVI. pagina 149. citatę edit. in fol. M. DC. LXXXI. Porro eadem *trabalia tela* memorantur a Valerio Flacco Lib. VIII. *Argonauticorum*. Verſ. 301. & Statius *Thebaidos* Lib. IV. *Haſtam trabalem* tribuit Bellonæ Verſ. 8.
S. Clemens, Alexandrinus. X.
Clypeorum a ſcutis differentia. 17.
Cœmeteria, quaſi dormitoria dicta. 32.
Color ceſſante lumine non comparet. XXI. *Vide* Sol.
Concilia, loca in quibus multi Martyres conditi. 68.
Concilium a communi intentione dictum. 68.
Sanctor. Confeſſorum nomine, qui denotentur? 24. 25.
Conjecturæ ad veritatem conducunt. 63.
S. CONSTANTINVS unus ex VII. Dormientibus Epheſinis. 6. 75.
Contraria contrariis curantur. 26.
Creta rubra. XVII.
Crux aliquando expreſſa literis Monogramma Chriſti conſtituentibus. 18.
Cucurbita, non Hedera Jonam ab æſtu Solis defendit. 53. & ſeqq.
Curationes, aut ex contrariis, aut ex ſimilibus fiunt. 26.

D

D Actyliothecæ fictitiæ apud veteres. 16. Eædem apud recentiores. *Ibidem*.
Dantes, Alighierius. 8.
Decius Imperator ſævit in Chriſti fideles. 29. In Sanctos VII. Dormientes Epheſinos. 12. 29. 58.
S. Demetrius Proconſul martyrio coronatus. 20. 21. Ejus imago in antiquo vitro. 17. Item in antiqua gemma. 23. Ædes in honorem ejuſdem Deo dicatæ. 20. Locus ad S. Demetrium nuncupatus. *Ibidem*. De miraculis ejuſdem Oratio, fortaſſe inedita. 21.
DEVS OPT. MAX. Diei, noctiſque auctor, & rector. 51.
Diana noctis typus. 51. 52.
S. DIONYSIVS. unus ex VII. Dormientibus Epheſinis. 7. 75. 78.
Dionyſius, Patriarcha Jacobitarum, notatus. 9.
Diplomata papyracea. *Vide* Papyraceæ Volumina &c.
Diſſertatio Glyptographica, qua illuſtrantur gemmæ duæ vetuſtiſſimæ *Muſei Victorii*. VI. XX. 22. 40. 50. 70.
Divitiæ, quare in ſepulcris conderentur ab Ethnicis. 41.
DOMVS AETERNA pro ſepulcro in lapidibus Ethnicorum. 39. 40. Item in lapidibus Chriſtianorum. 43. Explicatur veterum Chriſtianorum mens divinis Scripturis. 43. 44.
Donius, Joannes Baptiſta, Vir clarus. 70.
SS. VII. Dormientes in Gallia. 5. 13. Alii in Germania. 5. 13. Alii apud Epheſum. 6. & ſeqq.
SS. Dormientes Epheſini in antiqua gemma, alii ſedentes, alii jacentes expreſſi. 6. 7. & ſeqq. 65. Fuerunt Septem. 6. 9. 66. Pueri dicuntur. 10. Ita repræſentantur in vetuſta gemma. 3. 9. 11. In Menologio Baſilii. 11. Laudatur in Actis illorum venuſtas. 12. 65. Paſſi ſunt multa Imperante Decio. 10. 28. 29. 30. 58. In ſpelunca clauſi. 10. 29. 60. 64. 65. & ſeqq. Alii ſecuribus, alii facibus ardentibus, lignis nodoſis, clavisque necati. 7. & ſeqq. 10. 14. 15. Innotuerunt imperante Theodoſio juniore. 31. 59. 63. Poſt obitum culti. 10. 68. Signis & prodigiis a Deo illuſtrati. 67. Velut Dormientes reperti, integris illorum corporibus, ac veſtibus. 65. Coruſcante circa faciem lumine. 65. Quomodo reperti. 63. & ſeqq. Aureis thecis conditi. 68. Baſilica a Theodoſio excitata in honorem eorumdem Sanctorum. Item Xenodochium. 68. Quare Dormientes dicti? 28. & ſeqq. 39. 67. Vere Martyrio coronati. 6. 14. 28. 39. 58. & alibi.

Dormitio pro obitu aliquando in vetustis lapidibus reperitur. 32. & seqq. Utuntur hac voce Divinæ Scripturæ ad indicandam mortem fidelium. 29. 30. Item Sancti Patres. 32. Occurrit quoque in Canone Missæ. 35. Fidem resurrectionis exprimit. 38. 39.

E

ECtypa ex gemmis fiunt gypso, vel sulphure. 3. Utrumque quomodo perficiatur. 3. 4. Fiunt cera Hispanica. 4 Quomodo illa adhibenda. *Ibid.* Fiunt quoque cera molli. 4. 5. Horum vero Ectyporum series aliqua methodo disponere, & in certas classes distribuere primus instituit clarissimus Vir Leo Stroza, a quo ceteri didicerunt.
Ectypon vetustum, ac singulare *Musei Victorii* cum Historia Sanctorum VII. Dormientium. XI. 3. Constat ex sulphure. 5. Describitur. 6. & seqq.
Ethnici imagines secum deferebant, quibus auspicia felicitatis captabant. 19. Animæ immortalitatem negabant, non tamen omnes. 39. 40. Sepulcrum DOMVM AETERNAM dicebant. 40. & seqq. Divitias in illis abscondere consueverant. 41.
Eva cum Adamo in antiqua gemma. V. VIII.
Eusebius, Gallicanus. 15. Pamphilus. X.
Experientia rerum magistra. XV.

F

FVitiatum in antiquo marmore. 42.
Fabrettus, Raphael. 15. 34. 35. 36. 41. Notatus. 42. Laudatur. 43. 49. & alibi.
S. Felix Nolanus. 8. Confessor dictus, atque etiam Martyr. 25. 26.
Festum Adsumtionis in Cœlum Beatæ Mariæ Virginis summa devotione colendum. 32. Non eadem die adsumta in Cœlum, qua occubuit. 32. In Opere Venerabilis Servi Dei Josephi Mariæ Thomasii S. R. E. Cardinalis, cui titulus: *Codices Sacramentorum nongentis annis vetustiores &c.* Lib. III. pag. 296. legitur in Missali Gothico. *Missa in Adsumtione Sanctæ Mariæ Matris Domini.*
Fleetwodius, Guilelmus, de ævo vetustarum inscriptionum nihil certi proferri posse putat. 69.
Florentiæ nuncia literariarum rerum eduntur per singulas hebdomadas. 2.
Florenus aureus antiquus commentario illustratus. 17.
Frigidum arte Medicinæ calido moderatur. 26.

G

GAllonius, Antonius. 6. 14.
Gemma vetusta cum Historia Sanctorum VII. Dormientium, quo ævo cælata creditur. 69. 72.
Gemmæ anulares antiquæ *Musei Victorii* faustis adclamationibus insignitæ, & in hoc Opere adlatæ. XXII.
Gemmæ a natura lucem quamdam accipiunt, ab arte mire perficiuntur. XXI. Fictitiæ difficile distinguuntur a veris. 16. *Vide* Pastæ antiquæ.
Genevæ nuncia rerum literariarum emanant. 2.
Gypsum ad Ectypa e gemmis excipienda, qua ratione adhibeatur. 3. 4.
Gorius, Antonius Franciscus. 16. 38. 56. 70.
Gorlæus, Abrahamus. 16.
Gregorius Turonensis scribit Acta Sanctorum Septem Dormientium Ephesinorum. VII. 12. & alibi. Historiam Francorum. 59. Floruit Sæculo Sexto. 59. Notatus, *ibidem*.
Gregorius, Nazianzenus. 12.
Gronovius, Jacobus. 16.
Gruterus, Janus. 33. 41.
Guilelmus Rex Navarræorum. 8.

H

HÆresis Nestorii vigebat Sæculo quinto. 59.
HAVE adclamatio veterum in aliquibus gemmis *Musei Victorii*. XXII.
Hedera a non nullis creditur, quæ Jonam ab æstu protegebat. 53. & seqq.
Herculis mors in vetusto lapide *Musei Victorii* memorata. 47.
Herodes, filius Attici Athenienſis, valde dives. 65.
Hickesius, Georgius. 71.
Historia Sanctorum Septem Dormientium. VI. 2. & seqq.
Homines ad honestatem, gravitatem, severitatemque formati. 22.
Humilitas superbiam sanat. 26.

I

JAcobus Sarugensis Actorum antiquiorum Sanctorum Septem Dormientium Auctor. VII. notatus. 9.
Imagines hominum, non nisi clarorum exprimebant veteres. 22. Et quidem ad virtutem animorum excitandam. *Ibidem*. In atriis ædium collocabantur. 22. Vitiosæ, damnatæ. *Ibidem*.
Imago Mortis, Somnus. 44. & seqq.
Imago Noctis in gemma. 51. 52.
Imago Martyris vita functi. 36. Illius spiritus expressus figura pueri alati in antiquo monimento. 36. 37.
Inscriptiones antiquæ in hoc Opere vulgatæ. 47. 48. Emendatiores. 42.
Instrumenta supplicii reperta aliquando in tumulis SS. Martyrum in ipsis Cœmeteriis prope Urbem. 14. 15. Publicæ venerationi proposita. 15. Reperta quoque in tumulis SS. Confess. *Ibidem*.
S. JOANNES unus ex Septem Dormientibus Ephesinis. 7. 75. 78.
Joannis Stauracii Oratio de miraculis Sancti Demetrii, fortasse inedita. 21. De ea mentionem facit Lambecius in Bibliotheca Cæsarea. *Ibidem*. Sed meminit quoque Daniel de Nessel in Catalogo, sive speciali recensione omnium Codicum manu scriptorum Augustissimæ Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, edit. in folio Vindobonæ, & Norimbergæ. Anno M. DC. XC. Vide in Codice notato CCLXXXIV. num. septimo pag. 390. De eodem S. Demetrio agit quoque in Codice CXXIII. num. 34. pag. 205.
Jonas dormiens sub umbra Cucurbitæ, in antiqua lucerna fictili expressus. 53. In antiquo vitro. 55. In aliis quoque veteribus monimentis. 54. Mœrore oppressus dormit. 53. Quare dolore, sive tristitia premeretur. 57.
S. Isidorus Hispalensis Episcopus. 19. 24. 26. 30. 35. 52. 68.
Italia barbaras gentes edocuit, nullo modo secus accidit. 72.
Jupiter semper vigilans. 51. Rector noctis & diei. *Ibidem*. Hoc typo exprimitur in gemma. 51. Cum fulmine. 51. 52. Aliquando inermis fuit. 52.

K

KIrcherianum Museum. 8. 84.

L

LActantius, Firmianus. 29. 52.
Lambecius, Petrus. 21.
Lampades vetusto ritu in Ædibus sacris accensæ. 36.
Lapides antiqui. *Vide* Inscriptiones antiquæ.
Lazarus a Jesu Christo suscitatur a morte. 30. 31. Sæpe in vetustis Cœmeteriis, aliisque monimentis expressus. 30. Quid vellent hoc emblemate demonstrare. 31.
Leibnitz, Godefridus, experimento facto, sanguinem hominis reperit in Vasculis vitreis ad loculos Martyrum repertis in Cœmeteriis prope Urbem. 36. De eodem experimento mentio est

apud Alexandrum Ploverierium in *Apocrisi* in Epistolam Eusebii Romani ad Theophilum Gallum *de Cultu Sanctorum ignotorum* pag. 33. §. v. Edit. Rom. in (8). An. 1700.
Leptis magna, modo *Tripolis Barbarorum*. XIII.
Litaniæ, Majores, Minoresve. 25.
Literæ infrequentiores in vetusto lapide *Musei Victorii*. 42.
Lyræ symbolum apud veteres Christianos. X.
Londini nuncia rerum literariarum produnt. 2.
Lorica ex corio, lino, atque ære. 17. 18. Porro vario structuræ genere Loricæ constabant. Videndus Justus Lipsius [*de Militia Romana Lib.* III. *Dialogo* VI.] Fabrettus in Syntagmate de Columna Trajani Capite IV. & item Cap. VII. Stevvechius in Vegetio, & alii.
Ab antiqua, ac parvula ex ære lamina, quam vidimus olim apud V. cl. Dominicum Vallarsium Presbyterum Veronensem, heic Romæ descripsimus ineditam adhuc inscriptionem, quæ sequitur.

ORTHRI
AVG. L. PROC
A. LORICATA

Aliam huic simillimam, pariter ex ære, sed rotundæ formæ nuper vidimus forte fortuna adeuntes Museum Kircherianum, eamque ibidem describendam perhumaniter concessit P. Contucius Contucci Musei custos, & ita se habet.

HECHI
AVG. L. PRO
A. LORICATA
EX. RATION
PECVLIA
RI

In utriusque superiori parte expressa est corona vittis expansis, & in ima parte duplex palmæ ramus.

Putamus hos Augusti libertos A. LORICATA, fuisse Procuratores ejusdem A. LORICATA. VESTE; ita ut ad bellum profecturo *Loricam* ministrarent, & eam custodire tenerentur pacis tempore. Fortasse idem officium gerebat ALCIMVS Neronis servus A. VESTE. CASTRENSI, memoratus a Fabretto in antiquo lapide Cap. IV. pag. 317. n. 409. Aliarum vestium Procuratores, seu Custodes, vel Præpositos ex antiquis titulis edidit Gruterus, & eos recenset Gorius in Columbario, pag. 134. & 135. nempe A. VESTE PRIVATA, MATVTINA, REGIA, VENATORIA. SCAENICA, GLADIATORIA: Item TRIVMPHALI, cujus antiquum lapidem testem olim descripsimus, & ad eumdem misimus ut ederetur, quem etiam edidit loco citato.
Alia quoque interpretatio horum Procuratorum officio tribui posset; quum de *Statua Loricata* Cæsaris Dictatoris in foro posita mentio exstet apud Plinium [*Hist. Nat. Lib.* XXXIV. *Cap.* V.] *Togata effigie*, inquit ille, *antiquitus Statuæ dicabantur. Placuere & nudæ tenentes hastam ab Ephœborum gymnicis exemplaribus, quas Achilleas vocant. Græca res est nihil velare. At contra Romana, ac Militaris, thoracas addere. Cæsar quidem Dictator* LORICATAM *sibi dicari in foro passus est &c.* Itaque Procuratores ad illam Statuam custodiendam fortasse destinati erant ab Augusto. Plane AGRIPPVS, Cæsaris Augusti. A. STATVIS dicitur in vetusto marmore Columbarii pag. 157. & SYNEROS Tyberii AD. IMAGINES pag. 158.
Igitur sive *ad Loricatam vestem*, sive *ad Statuam Cæsaris Loricatam* custodiendam adhibiti erant hi duo Liberti; & quidem HECHVS, ut mihi videtur, ex privilegio singulari.
Ludovicus XV. Francorum Rex. 48.
Lupi, Antonius Maria. 34.
Lutum Sapientiæ ignem diu perfert sine damno. XVII. Quomodo conficiendū. *Ib.*

M

Massejus, Scipio. 70. 72.
S. MALCHVS. unus ex Septem Dormientibus Ephesinis. 7. 75. 78. Filius Rufi ex Optimatibus Ephesinorum. 61.
Manus multarum artium ministræ. 22.
Marbodæus, antiquus Poëta. 16.
Maria Carlotta Lenszinscki, Regina Francorum. 48.
Martene, Edmundus. 35.
S. MARTINIANVS. unus ex Septem Dormientibus Ephesinis. 7. 75. 78.
Martyres, qui dicantur? 24. 25. In tres classes distributi. 27. Bis Martyres aliquos nuncupatos invenimus. 26. Nonnullos Triplicatos. *Ibidem*. Eorum interceſſio apud Deum. 74. 77. 78.
S. MAXIMIANVS. unus ex Septem Dormientibus Ephesinis. 6. 75. 78.
Maximianus Imperator in Christianos desævit. 20.
Medicina contrariis aliquando curare solet. 26.
Menologium Græcorum, jussu Basilii Imperatoris editum. 11. 20. 72.
Mercurialis, Hieronymus. 57.
Missa, quare ita dicta? 35.
Mœror plerumque somnum perturbat. 57. 58. Gravissimus comparat. 57.
Monachorum veterum occupatio. 77.
Monetæ cudendæ ratio apud veteres. 61.
Monogramma Christi nomen referens. XI. 18. 42. Alio quoque mysterio insignitur. 18. Arcanum explicatur exemplis sacræ vetustatis. *Ibidem*. Hoc Monogramma, sed decussata Christi Cruce, adpositisque utrimque literis A. & Ω. spectatur in aversa parte cusi numismatis ærei, ac dicati memoriæ clarissimi Viri Antonii Augustinii Archiepiscopi Tarraconensis, olim Ilerdensis Episcopi: & hoc est lemma, quod legitur circa Monogramma. ΓΝΩΘΙ CAYTON KAI ΘΕΟΝ. hoc est. NOSCE TE IPSVM ET DEVM. Circa imaginem vero, adeo affabre elaboratam, ut plane nihil supra desiderandum. ANT ATTOYCTIN EПICK IAEPΔ. Scilicet ANTONIVS AVGVSTINVS EPISCOPVS ILERDENSIS. Numisma elegantissimum, & adhuc ab omni labe immune servatur in *Museo Victorio*. De eodem hoc loci utcumque meminimus, quod eruditis notum non sit.
Monogrammatum usus vetustissimus. 70.
Mors Dormitio dicitur in Scriptura Sacra. 29. 30. Heinc mortui Dormientes dicti. 29. Eadem est migratio quædam, commutatioque vitæ. 40. Infirmitas, & necessitas humanæ conditionis. 46. Apud Ethnicos Noctis filia dicebatur. 44. Item Somni soror. 44. 45. Nigras illi tribuebant alas. 49. 50.
Mosis orandi consuetudo a Deo insigni miraculo adprobata. 37.
Mumiæ Ægyptiorum cadavera aromatibus condita. 31. Nostra ætate in variis locis adservata. *Ibidem*.
Muratori, Ludovicus Antonius. 71.
Museum Carpineum. 42. 49. 55. Kircherianum. 8. Odam. *Vide* litera O. in hoc Indice. Strozium. 8. *V.* Strozium Museum. Victorium. *V.* Victorium Museum.
Musiva opera vetustioris ævi. 70. Aliquando deleta. XII.
Musivarii, hoc ævo insigniores. *Vide* Artifices &c.

N

NAufragium metuebant: Stoici. 40. Quare metuerent. *Ibidem*.
Nervæ Imperatoris responsum ad Atticum Herodis Athenienſis patrem. 65.
Nestorii hæresis nefanda. 59.
Nimbus circa caput, insigne venerationis, & majestatis, quæ humanam exsuperat. 6. Rotundus circa Sanctorum Septem Dormientium imagines. 6. 10. In aliis veterum Christianorum monimentis. 17. 23. 36.

Noctis imago apud Pausaniam. 45. In antiqua lucerna. *Ibidem*. Mater Mortis, & Somni apud Ethnicos. 44.
Nvllvs immortalis. Elegans sententia in aliquibus vetustis lapidibus. 47. 48. 49.
Nummi Decii ævo cusi, & ejus nomine signati. 61. 65.
Nummus æreus Veterum Christianorum editus *ex Musæo Victorio*. XI. 6. 18. 54.
Nuncia rerum literariarum in variis locis nostra ætate eduntur. 2.

O

OBitus Beatæ Mariæ Virginis, *Dormitio* dicitur. 32.
Ocularii, sive conspicillo utendum in confectione vitreorum Emblematum. XX.
Odam Hieronymus Eques. 19. 40. Laudatur. 56. Contigit autem, dum hæc prælo committerentur (diutius, quam oportebat expectantibus nobis hujus novæ Typographiæ commoditatem), amici Viri mors, defuncti Kalendis Martiis Anno MDCCXII. neque apicem tollere de hoc scripto volentes, heic jacturam illius lugendam proponimus. Etenim, pene dixerim, nulla veteris elegantiæ pars illum latebat, qui Scientiarum quoque omnium fuit appetentior, & abdita perscrutari curiose, neque sine fructu tentavit. Sane Mathematicas disciplinas, & in his potissime Opticam, & mechanicas exercitationes, quæ ab illo fonte manarunt, tractare familiare habuit, scivitque cum fundamento earumdem rerum originem, & quædam occulta narrare, atque agere, artis peritioribus plerumque singularia. Picturam, Architecturam, Cælaturam, genio suo indulgens coluit. Itaque non nullas amicorum suorum imagines pinxit, potissime solidis coloribus, qui apud nos Italiæ incolas dicuntur *pastelli*, & alia pariter solutis oleo coloribus, ut mos est ceteris. Ædificiis suis inventis exornavit. Tabulas æreas cælavit. Poësim amavit quamplurimum, & inter Arcades DORINDVS NONACRINVS nuncupatus fuit. De eodem adhuc vivo non nulla diximus in hac Dissertatione Capite XV. atque etiam alibi. Plura tamen dicenda essent, sed non exponenda compendio. Verum ut amici Viri memoria perennet, accepta ejus imagine ab Eq. Petro Leone Ghezio, Viro pictura insigni, atque amico nostro. De numismate cogitavimus, hoc lemmate adposito circa imaginem. HIERON. ODAM. ROM. EQ. ORD. CONSTANTIN. adjecto in adversæ partis area, circa Minervæ signum emblemate. MILLE. DEA. EST. OPERVM. Sumto eodem ab Ovidii Libro III. Fastorum: Ubi de ipsâ Minerva inquit Poëta.

Mille Dea est operum. Certe Dea carminis illa est.
Si mereor studiis adsit amica meis.

S. Onesimvs. Martyr. 47. 48. Corpus ejusdem una cum antiquo lapide, & Vase sanguinis dono datum Petro Cardinali Ottobono. 48. Ab eodem Reginæ Francorum exhibitum. *Ibidem*. Notandus in lapide Palmæ ramus. 48.
Orpheus in antiqua gemma sculptus. XXI.
Typus Jesu Christi apud veteres fideles. X. Fortasse ab eisdem Christi fidelibus insculptus. *Ibidem*.
Ostrani, Populi in vetusta ænea Tabula *Musei Victorii* memorati. V.
Ottobonus, Petrus Cardinalis. 48.
Oves in antiqua gemma, una cum Pastore evangelico. IX. 1.
Ovidius Poëta clarissimus, & Philosophus Stoicorum sectator. 40.

P

PAlma, & Corona Martyrii symbola. XI.
Papaver Somno ab Ethnicis dicatus. XI.
Papyracea Volumina sunt maximæ vetustatis. 70. Rariora, quæ lineis longioribus scripta sunt. *Ibidem*. Duo ex his exstant Romæ *in Musæo Victorio*. 70.
Parisiis nuncia rerum literariarum emittuntur. 2.
Pastæ antiquæ repertæ in Anulis &c. *Vide* Anuli veteres &c. Nostro ævo imitatione mirabili perficiuntur. XII. 16. Quomodo perficiantur. XII. XIII. & seqq. Opacæ, item translucidæ. XII.
Pastor Bonus in antiqua gemma. IX. 1. Typus Jesu Christi. IX.
S. Paullinus Nolanus Episcopus. 8. 25. 26.
Pausatio pro obitu in vetustis monimentis. 33.
Peccata contrariis virtutibus curantur. 26.
Phœbus diei symbolum. 51. 52. *V.* Sol.
Pictura vitium, sive deformitates exprimens damnata. 22. Illud autem, quod de vitiosa pictura diximus, de sermone quoque prolato, ac etiam de nutu oris, oculorum, capitis, atque humeri alterius, digitorumque, ad irridendos homines quoquo modo extra ordinem urbanitatis excitato, intelligendum est: Omnis enim hujusmodi actio pictura est, hominem cum vitio repræsentans. *Pictura autem*, ut inquit Isidorus (Orig. Lib. XIX. Capite XVI.), *est imago exprimens speciem alicujus rei, quæ dum visa fuerit ad recordationem mentem reducit.*
Pignorius, Laurentius. 6. 51.
Piscis in antiqua gemma veterum Christianorum insculptus cum aliis symbolis. IX. 1.
Plebs Romana utebatur in anulis, gemmis fictitiis 16. Idem & alios majoris Ordinis pro lubito fecisse putandum. *Ibidem*. Nostra ætate ille idem mos renovatus est. 16.
Plinius junior. XXII. XXIV. Senior. 22. 57. Dictum illius insigne circa somnum. 45. Aliquid simile dixit Aristoteles de felicitate, atque infelicitate hominis. *Vide* Ethic. Libro I. pag. 66. Edit. *Petri Victorii* in fol.
Plumbeis Voluminibus scribebantur olim publica monimenta. 67. 76. Boldettus quoque non nullas Tabulas plumbeas inscriptas se aliquando reperisse in Cœmeteriis, narrat; easque inflexas, sive contortas in modum Voluminis. De illis meminit Libro I. Cap. IX. pagina 324. Tab. II. num. 3.
Porticus Pantheon ab Urb. VIII. Pont. ornamentis expoliata, conversis illis, in splendorem Vaticanæ Basilicæ. 8.
S. Proculus Martyr, ingentibus clavis transfixus. 8.
Pythagoræ magna auctoritas. VI.

Q

QUæ latent nulli prosunt. XXI.
Quæ signa in inferiori orbiculo fictilium lucernarum observare contingat. 55. Quare illa imprimerentur? *Ibidem*.
Quietis ministri apud veteres. 51.
Quirinus, Angelus Maria Cardinalis S. R. E. Bibliothecarius. 68.

R

REgnum Tripolitanum ita dictum a Civitate illius Regni Principe. XIII.
Reinesius, Thomas. 41.
Religio vera Christianorum purgata omnino a gentilitate est. 43. 44. Ab infidelibus odio habita. 68.
Resurrectio mortuorum fidei monimentis roboratur. 34. 39. Fortasse anularis Christianorum gemma est, quam paullo ante vidimus hisce literis ex albo scalptis, area nigricante. ΦΟΥϹ ΚΙΝΕ ΕΛΠΙϹ. scilicet FVSCHINE SPES. nempe *Resurrectionis*. Quid aliud enim innuit hæc gemma reperta in loculis defunctorum?
P. Græca litera in Monogrammate Jesu Christi, aliquando non caret singulari mysterio. 18. Illud illustratur veteribus monimentis. *Ibidem*.
Romanorum Pontificum nummi veteres. 71.

Romulum vetuſto, ſed falſo ritu, in cœlo collocabant Romani. 40.
Ruinart, Acta Martyrum. 24. 27.

S

S In antiquo epitaphio, non ſemel vitiatum. 42.
Saducæorum hæreſis circa reſurrectionem carnis verſabatur. 59.
Schefferus, Joannes. 45.
Scutum differt a clypeo. 17.
SENTINATES populi in antiqua, æneaque Tabula *Muſei Victorii* memorati. v.
Sepulcrum, *Domum æternam* dicebant Ethnici. *Vide* DOMVS AETERNA. In ſepulcris divitias reponebant. 41.
S. SERAPION. unus ex Septem Dormientibus Epheſinis. 7. 75. 78.
Sicomorus, lignum incorruptibile. 31. Ex hoc ligno Ægyptii arcas ſepeliendis cadaveribus parabant, & illas conſtruere mos erat ex duabus arboris partibus, excavato utrimque ligno ad menſuram corporis reponendi. *Ibidem.* Siquidem naves pariter excavato ligno fabricatas fuiſſe memorat Virgilius in Georgicis Lib. I. Verſ. 262. & in Æneide lib. III. Verſ. 190. inquiens:
Hanc quoque deſerimus ſedem;
pauciſque relictis
Vela damus, vaſtumque cava trabe currimus æquor.
Plinius quoque Naturalis Hiſtoriæ Libro XVI. Cap. XL. de eadem navium ſpecie ait: *Germaniæ prædones ſingulis arboribus cavatis navigant, quarum quædam, & triginta homines ferunt &c.*
SILENTIARII miniſtri quietis nocturnæ apud veteres. 51.
Sol, ſive Apollo Phœbus. 51. 52. Ab effectu vario dicitur *aureus, purpureus, igneus &c.* Vide quæ de colore per eum rebus impertito diximus in Epiſt. ad Lectorem pag. XXI. num. (1). Ait Cicero *in Somnio Scipionis* pagina 375. *Deinde ſubter mediam fere regionem Sol obtinet Dux, & Princeps, & moderator luminum reliquorum, mens mundi, & temperatio; tanta magnitudine, ut cuncta ſua luce luſtret, & compleat &c.* Et Caſſiodorus, *Variarum* Lib. VI. *Epiſt.* IX. *Sol ortus, corporum colores fugata nocte detegit &c.* Prudentius Libro I. *contra Symmachum* inquit de eodem.
Hoc Sydus, currum, rapidaſque agitare quadrigas
Commenti, & radios capitis, & verbera dextræ,
Et frenos, phaleraſque, & equorum pectora anhela &c.
Unico tamen verſiculo Solis effectus mirabiles expreſſit Leo Stroza, alibi a nobis laudatus.
Scalda, Aggiorna, Colora, Orna, e Produce.
Ad SOMNVM, Miniſtri quietis apud veteres. 51.
Somnus apud Ethnicos, filius Noctis, Mortis frater. 44. Nigras habet alas. 49. Deorum placidiſſimus. 51. Virgam illi tribuebant. 50. Jovem aliquando ſopore oppreſſit, ab eoque mulctatus. 51. Papaver illi ſacer. XI. Fere dimidiam vitæ partem aufert. 45.
Somnus profundior a laboribus ſumitur. 57. Animæ ocium. *Ibidem.*
Somnus pro obitu. 32. & ſeqq. Somnus pacis in antiquis monimentis Chriſtianorum. 34. 35. 38. Item in Canone Miſſæ. 35.
Speluncæ in Judeæ regione frequentes erant. 29. Veterum aſylum, ſeu perfugium. *Ibidem.* In ſpelunca clauſi, & reperti Sancti Septem Dormientes. 28. 29. 60. 65.
Spiritus defuncti Martyris tamquam puer alatus exprimitur in antiquo Toreumate. 36. Ethnici alis papilionum decorabant animas. 36. Papilio plane animæ ſymbolum apud illos. Utrumque vero; Papilio nempe, atque Anima, ψυχὴ dicebatur. Sed plura apud Bonarrotium in Obſervationibus ad vitreorum vaſculorum fragmenta, p. 196.
Spo-

Sponius, Jacobus. 32. 33. 68.
Stoicorum opinio de Anima. 40. Naufragium timebant. *Ibidem.*
Strozium Muſeum. 8. Leo Præſul eruditus. *Ibidem.* Vide in hoc Indice *Ectypa*. Vide *Sol*.
Sulphure, ad ectypa conficienda, quomodo utendum. 3. 4.
Superbia ſanatur humilitate. 26.

T

TAbula marmorea *Muſei Victorii* inſculpta græce, ac latine, catenulis olim adpenſa. 47.
Tabulæ æreæ ſingulares *Muſei Victorii*. V. Ab aliis editæ. VI. A nobis in Præfatione ad Diſſertationem Glyptographicam, & iterum in folio majori. VI.
Tabulæ plumbeæ inſcriptæ, repertæ in ſpelunca Sanctorum Septem Dormientium. 67. 76. Scriptæ Decii ævo. *Ibidem.* Qui ſcripſerint illas. 67. In his ſcribebantur publica monimenta. *Ibid.* V. ſupra litera P. *Plumbea Volumina.*
Terra Tripolitana, levior ceteris. XIV.
Thebanorum Lex de abuſu picturæ. 22.
Theodoſiani hæretici, a quo ita nuncupati. 63.
Theodoſius Imperator, ut in Actis legitur, Epheſum proficiſcitur Sanctos Septem Dormientes viſurus. 63. Tabulas plumbeas repertas ubi manebant iidem Sancti, legit. 67. Baſilicam in honorem illorum ædificat; Item Xenodochium. 68. 69. Item aureas arcas ad condendas eorumdem reliquias. 68. 77. Floruit Sæculo quinto. 59. Eodem imperante Codex Theodoſianus emanat. 63.
Theſaurus quid ſit? 62. Eſt primi occupantis. 62. 65. Repertus ab Attico Herodis Athenienſis patre. 65.
Theſſalonica Proconſole regebatur. 20.
Tibullus antiquus Poëta priſtinæ lectioni reſtitutus. 49.
Tripolis Barbarorum, alio vocabulo ab antiquioribus nuncupata. XIII.

V

VAſa Aromataria, & Spargyricorum ad fictitias gemmas parandas accommoda. XVII. Vas in hoc Opere propoſitum ab illis diverſum. XVI. Quomodo conficiendum ut diutius conſiſtat? XVII.
Vas ſanguinis Martyrum tumulis adpoſitum. 35. 36. Experimento Viri eterodoxi, verus hominis ſanguis adgnoſcitur in eiſdem vaſculis. 36. *Vide* ſupra Leibnitz.
Vaticana Baſilica muſivis operibus recenter ornata. XII. Ab Urbano VIII. æneis ornamentis decorata. 8.
Venetiis nuncia rerum literariarum per ſingulas hebdomadas vulgantur. 2.
Victorium Muſeum. V. VIII. & ſeqq. XXII. XXIII. 16. 19. 30. 35. 36. 42. 43. 46. 47. 53. 55. 64. 70. 71.
Victorius, Petrus collatis veteribus Codicibus, Ciceronis Opera emendat, atque edit nitidiſſime. VIII. Varias lectiones ad oras librorum manu ſua notare conſuevit. 49. Tibullum pluribus locis reſtituit. *Ibidem.* Bibliothecæ ſuæ Codices, & Libros editos nomine ſuo ſignabat; ſibique & amicis ſuis communes eſſe, in illis ſcribebat. 49. Ejuſdem Diploma papyraceum vetuſtiſſimum. 70.
Virga ſignum poteſtatis. 30. 50.
S. Vitalis Martyr, clavis necatus. 8.
Vitrea emblemata auro bracteata, quomodo conficerentur a veteribus. 55. 56 Ad illorum imitationem non nullos cyathos apud Bohemos duplici cryſtallo compactos nuper vidimus hoic Romæ, aurea bractea graphyo trita, variiſque coloribus intermediis.
Vitrea hujuſmodi Emblemata antiqua *Muſei Victorii* in hac Diſſertatione prolata, recenſita ſunt, poſt Capitum Elenchum, titulo *Figuræ, & antiqua monimenta.*
VIVAS. Adclamationis genus in anulo
æreo

ꝛreo *Muſei Victorii*. XXII.
Urbanus VIII. Pont. Max. conflato ære vetuſto contignationis Porticus Pantheon, ornat memoriam Principis Apoſtolorum. 8.
UTERE FELIX. Adclamatio veteribus frequens. XXII.

X

XEnodochium a Theodoſio juniore excitatum in honorem Sanctorum Septem Dormientium Epheſinorum. 69.

Z

ZPro litera I. in antiquo marmore *Muſei Victorii* utrimque inſculpto. Scilicet parte una Ethnicorum memoria; Parte altera, inſcriptione veterum Chriſtianorum. 42.
Zω. Veterum adclamatio in antiqua gemma *Muſei Victorii*. XXII.

FINIS.

EXCUDEBANT ROMAE
THOMAS ET NICOLAUS PAGLIARINI
BIBLIOPOLAE ET TYPOGRAPHI
AD THEATRUM POMPEII
ANNO CIↃ. IↃ. CC. XLI. MENSE MAJO
SEDENTE
BENEDICTO XIV. PONT. OPT. MAX.
ANNO I.

PIXELEGIS

Notas sobre la edición digital

Esta edición digital es una reproducción fotográfica facsimilar del original perteneciente al fondo bibliográfico de la Biblioteca de la Facultad de Derecho de la Universidad de Sevilla.

Puede consultar más obras históricas digitalizadas sobre el Derecho español pulsando sobre la imagen de cabecera.

Puede solicitar en préstamo una versión en CD-ROM de esta obra. Consulte disponibilidad en nuestro catálogo Fama .

El usuario se compromete, con la lectura de esta nota, a hacer uso de esta edición sólo con fines de investigación y estudio.

Universidad de Sevilla

Biblioteca de la Facultad de Derecho.
Servicio de Información Bibliográfica.
jabyn@us.es